

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Miha Fatur

**Možne oblike združitve Severne in Južne Koreje ter vpliv velesil na
dosedanje poskuse združitve**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Miha Fatur

Mentor: red. prof. dr. Bogomil Ferfila

Somentor: doc. dr. Boštjan Udovič

**Možne oblike združitve Severne in Južne Koreje ter vpliv velesil na
dosedanje poskuse združitve**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

POVZETEK

Možne oblike združitve Severne in Južne Koreje ter vpliv velesil na dosedanje poskuse združitve

Korejski polotok je trenutno eden največjih razlogov za nestabilnost in varnostne razmere v Vzhodni Aziji. Od razdelitve pa vse do danes se iščejo rešitve, ki bi vodile v ponovno združitve. Tako Severna Koreja, Južna Koreja, kot tudi ZDA in Ljudska republika Kitajska so oblikovale svoje politike združitve Koreje. Vendar pa so se njihove politike in pogoji pod katerimi bi lahko prišlo do ponovne združitve kljub istemu cilju, v nekaterih ključnih stvareh ne ujemajo oziroma si nasprotujejo. Prav tako nobena izmed vpletenih držav ni pripravljena na sklepanje težkih kompromisov, kar dodatno otežuje in upočasnjuje proces ponovne združitve. Verjetno največja ovira v dosedanjih pogajanjih je nekompromisna zahteva Severne Koreje, ki se ne želi odpovedati svoji samozadostni socialistični ureditvi t. i. sistemu džuče. Pri združevanju pa eno ključnih vlog igra tudi severnokorejski vojaški jedrski program, ter ameriška vojaška prisotnost v Južni Koreji. Magistrska naloga želi predstaviti kompleksnost in zapletenost razdelitve Korejskega polotoka ter razloge za delitev in vzroke, ki so v preteklih sedemdesetih letih neprestano vodili predvsem v zaostrovanje situacije. S premikanjem centrov moči in novimi geostrateškimi položaji predvsem ZDA in Kitajske nastajajo nove okoliščine pri reševanju razdelitve na Korejskem polotoku.

Ključne besede: Demokratična ljudska republike Koreja, Severna Koreja, Republika Koreja, Južna Koreja, združitve, Korejski polotok.

SUMMARY

Possible Forms of Reunification of North and South Korea and the Influence of Superpowers on Previous Attempts at Reunification

The Korean Peninsula is currently one of the key reasons for instability and the security situation in East Asia. Ever since the division, the world has been looking for solutions that would lead to the reunification. North and South Korea as well as the United States and the People's Republic of China have developed their own policies concerning the Korean reunification. These countries may share the same objective, but their policies and reunification conditions differ in several key aspects and are sometimes even contrary. Furthermore, none of the involved countries are ready to make painful compromises, which further complicates and slows down the reunification process. Possibly the biggest obstacle in the negotiations thus far has been the uncompromising stance of North Korea, which refuses to give up its self-sufficient socialist system of *juche*. North Korea's nuclear weapons program and the American military presence in South Korea also play a critical role in the reunification process. The thesis seeks to present the complexity of the division of the Korean Peninsula and shed light on the reasons behind this division, which have only exacerbated the situation over the past seventy years. The power shifts and the new geostrategic positions of the United States and China in particular have given rise to new circumstances surrounding the Korean reunification.

Key words: Democratic People's Republic of Korea, North Korea, Republic of Korea, South Korea, reunification, Korean Peninsula.

KAZALO	
POVZETEK	3
SUMMARY	4
1 UVOD	7
1.1 Opredelitev teme magistrskega dela.....	7
1.2 Namen in cilji magistrskega dela, raziskovalna vprašanja in hipoteze	11
1.3 Razdelava metodološkega okvira	13
2 TEORETIČNI PRISTOPI ZDRUŽEVANJA KOREJE TER POMEBNOST POLITIČNIH SISTEMOV	14
2.1 Koncept združevanja	14
2.2 Združitev po mirni poti.....	17
2.3 Pristop politične zmožnosti	19
3. OZADJE DELITEV IN ZDRUŽEVANJE KOREJSKEGA POLOTOKA.....	23
3.1 Zgodovinsko ozadje delitve.....	23
3.2 Čas med drugo svetovno vojno in korejsko vojno	24
3.3 Korejska vojna.....	26
3.4 Pogajanja o prekinitvi ognja v Panmunjomu.....	28
3.5 Dve državi, dva politična sistema.....	30
3.6 Poizkusi različnih oblik združevanja.....	34
3.7 Kim Dae-jungova sončna politika	40
3.8 Problematika jedrskega programa DLRK in njegov vpliv na združevanje	43
3.9 Južna Koreja in jedrski program.....	51
3.10 Vpliv jedrskega programa Severne in Južne Koreje na združevanje	52
3.11 Odnos ZDA, Kitajske, Rusije in Japonske do združevanja na Korejskem polotoku ...	53
3.11.1 ZDA in Južna Koreja	53
3.11.2 ZDA in Severna Koreja.....	55
3.11.3 Kitajska in Severna Koreja	56
3.11.4 Kitajska in Južna Koreja	59
3.11.5 Rusija in Severna Koreja.....	60
3.11.6 Rusija in Južna Koreja	62
3.11.7 Japonska in Južna Koreja.....	62
3.11.8 Japonska in Severna Koreja	63
3.11.9 Koristi Japonske ob razdeljenem Korejskem polotoku.....	64

3.12 Nastanek vrednostnih in kulturnih razlik med severom in jugom	66
3.13 Človekove pravice v Severni Koreji.....	68
3.14 Pobude in predlogi Severne in Južne Koreje za nadaljnjo združevanje	69
4 SKLEP IN PREVERJANJE VELJAVNOSTI RAZISKOVALNIH VPRAŠANJ TER TEZ 75	
5 LITERATURA.....	81
Priloga A: Intervju s pooblaščenico ministrice mag. Natalijo Raišp	89
Priloga B: Intervju z veleposlanico Heleno Drnovšek Zorko.....	95

1 UVOD

1.1 Opredelitev teme magistrskega dela

Za razumevanje pomembnosti razdeljenosti korejskega polotoka se moramo zavedati močnega občutka enotnosti, ki preveva Korejce, in razžalitve z delitvijo iz leta 1945, ki je prvič po več kot tisoč letih skupnega življenja zaradi vpletenosti tujih velesil razdelila Korejo. Korejska vojna, ki je potekala med leti 1950 in 1953, je utrdila razdelitev po 38. vzporedniku, za katero so se dogovorile Združene države Amerike (ZDA) in Zveza sovjetskih socialističnih republik leta 1945. Po utrditvi položajev je prišlo do razvoja komunistične Demokratične ljudske republike Koreje (v nadaljevanju Severna Koreja) na eni strani in antikomunistične Republike Koreje (v nadaljevanju Južna Koreja) na drugi strani. Slednja je bila vse do tranzicije v začetku devetdesetih let avtoritarna država, po tranziciji pa je uspešno uveljavila demokratični sistem z uspešnim gospodarstvom. Na drugi strani je Severna Koreja prevzela stalinistični model osredotočen na voditelja Kim Il Sunga. V petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja ni bilo zaznati velikih razlik v gospodarski razvitosti med Severno in Južno Korejo, v začetku devetdesetih pa so se gospodarske razlike med obema Korejama poglobile v prid Južne Koreje. Dodaten pritisk na Severno Korejo je bil tudi padec Berlinskega zidu in zaton komunističnih režimov v Evropi. Slednje je močno povečalo občutek ogroženosti Severne Koreje in vodilo v pridobivanje jedrskega orožja (McDougall 2007, 179–185).

Tako Severna Koreja in Južna Koreja kot tudi ZDA in Ljudska republika Kitajska (v nadaljevanju Kitajska) so oblikovale svoje politike združitve Koreje. Vendar pa je na tem mestu treba poudariti, da so se njihove politike in pogoji, pod katerimi bi lahko prišlo do ponovne združitve, kljub istemu cilju v nekaterih ključnih stvareh ne ujemajo oziroma si nasprotujejo. Prav tako nobena izmed vpletenih držav ni pripravljena na sklepanje težkih kompromisov, kar dodatno otežuje in upočasnjuje proces ponovne združitve. Verjetno je največja ovira v dosedanjih pogajanjih nekompromisna zahteva Severne Koreje, ki se ne želi odpovedati svoji samozadostni socialistični ureditvi, t. i. sistemu džuče.

Džuče je politična filozofija, ki jo je razvil Kim Il Sung in predvideva popolno politično, ekonomsko in vojaško samozadostnost celotne Koreje (Griffine 2011, 5). Po načelih sistema džuče se ravnaajo vse institucije v Severni Koreji in je neke vrste versko gibanje, ki zagovarja oblast človeka nad vsem, istočasno pa uveljavlja kult osebnosti vodje, ki se mu pripisuje božanske elemente (Park 1996, 33–47). Sistem džuče vsebuje tudi nekatere elemente nacionalsocializma, saj verjame v superiornost Korejcev, ki potrebujejo obrambo pred

zunanjsimi vplivi (Griffine 2011, 5). Sistem džuče je zaradi svoje totalitarnosti in nezmožnosti gospodarske oskrbe v neskladju s političnimi in ideološkimi sistemi ostalih držav v regiji.

Čeprav je Južna Koreja javno zelo naklonjena ideji združitve,¹ pa po drugi strani, tudi zaradi notranjepolitičnih razmerij, omahuje, saj se znotraj Južne Koreje povečuje število demografskih skupin, ki niso naklonjene združitvi ali pa ji celo nasprotujejo, saj bi združitve lahko imela neposredne učnike na njihov ekonomski položaj (Eberstadt 1997). Največjo oviro združitvi predstavlja predvsem ogromna razlika v gospodarski razvitosti in stanju infrastrukture med Severno in Južno Korejo. V zadnjih sedemdesetih letih je Južna Koreja postala dvanajsto gospodarstvo na svetu z bruto družbenim produktom na prebivalca v višini približno 28.000 dolarjev (The World Bank), medtem ko Severna Koreja dosega komaj 1.800 dolarjev na prebivalca (Central Intelligence Agency). Razlika močno skrbi prebivalce Južne Koreje, saj veliko ekonomistov napoveduje, da je zaradi nevdržnosti gospodarstva Severne Koreje kolaps neizbežen (Kim 2002, 29–31). Kolaps severnokorejskega gospodarstva bi imel za posledico združitve z vsrkavanjem. Po južnokorejskih ocenah bi taka združitve imela občuten vpliv tudi na južnokorejsko gospodarstvo, saj bi lahko učinki take združitve znašali bilijon dolarjev. Zaradi slednjega je nekdanji južnokorejski predsednik Lee Myung-bak predlagal uvedbo posebnega davka, ki bi zbiral sredstva za primer združitve po zlomu severnokorejskega gospodarstva (Cole 2010). Še večjo skrb Južni Koreji povzroča neprestana grožnja izbruha oboroženega spopada, ki bi imel še hujše posledice na njihovo gospodarstvo, saj neprestana grožnja z vojaškim spopadom niža bonitetne ocene Južni Koreji, kar zavira njihov dober potencial za razvoj (Griffine 2011, 10). Vedno bolj je v Južni Koreji opazen odpor in ksenofobija do prebežnikov iz Severne Koreje. Posledično so vse bolj glasni tudi skeptiki združitve, ki poudarjajo, da združitve ni nujno potrebna in da je zgolj potrebno izboljšati odnose med severom in jugom, gospodarski kolaps Severne Koreje pa naj bi reševali s pošiljanjem izdatne humanitarne pomoči.

Eno izmed odločujočih vlog v združevanju Severne in Južne Koreje so in bodo odigrale ZDA, ki so tesni zaveznik Južne Koreje in so v slednji prisotni z več kot 28.000 vojaki (Mizokami 2015). Kljub tesnemu zavezništvu sta ZDA in Južna Koreja večkrat dokazali, da imata različne poglede na združitve (Laney in Shaplen 2003). Večina nestrinjanja je posledica gospodarskih interesov. Kot navedeno si Južna Koreja, zavedajoč se mogočih posledic, ne želi

¹Pomemben je bil govor južnokorejske predsednice Park Geun-hye na Tehnični univerzi v Dresdnu 28.3.2014 z naslovom Initiative for Peaceful Unification on the Korean Peninsula. V njem je predsednica Parkova predstavila svoje predloge za nadaljnje združevanje, ki jih bomo v naslednjih poglavjih natančneje preučili. (Park 2014).

kolapsa Severne Koreje, medtem ko ZDA vidi Severno Korejo kot neprijeten in drag ostanek hladne vojne (Eberstadt 1997). Prav zato so ZDA izredno nezaupljive do nasilnega režima v Pjongjangu, ki razvija jedrsko orožje in kljub resolucijam Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov (OZN) izvaja jedrske poizkuse ter poizkuse raket dolgega dosega. Zaradi slednjega je januarja 2002 takratni predsednik ZDA George W. Bush² med svojim govorom pred generalno skupščino OZN uvrstil Severno Korejo na os zla³ (McDougall 2007, 191–196).

Poleg omenjenega je dodaten razlog za močno vojaško prisotnost ZDA v regiji tudi sovražna retorika in odnos Severne Koreje do Japonske. Po kapitulaciji Japonske v drugi svetovni vojni leta 1945 so ZDA nadzirale pisanje nove japonske ustave, ki Japonski v celoti prepoveduje, da bi sodelovala v oboroženih spopadih⁴. Zaradi slednjega je Japonska v primeru severnokorejskega napada močno ranljiva, saj nima primerne oborožitve in je zaradi tega skoraj v celoti odvisna od ZDA (McCurry 2014).

Če gledamo sliko kot celoto, je izrednega pomena tudi udejstvovanje Kitajske, ki je zaradi svoje komunistične usmeritve in navezanosti na Zvezo sovjetskih socialističnih republik in kasneje Ruske federacije označevala ZDA za državnega sovražnika. Z morebitnim vstopom ZDA v Severno Korejo bi le-te prišle na mejo s Kitajsko, čemur pa Kitajska močno nasprotuje. To je spodbudilo Kitajsko k odločitvi, da vstopi v Korejsko vojno in podpre DLRK, ki jo še danes izdatno podpira. Skozi čas so se diplomatski odnosi med ZDA in Kitajsko izboljšali predvsem po zaslugi Kitajske in njenega odpiranja zunanjemu svetu. Odpiranje svetu je bilo posledica reform Deng Xiaopinga, ki jih je predstavil leta 1978 in so vodile k vedno bolj kapitalističnemu gospodarstvu. Slednje je omogočilo sklepanje gospodarskih sporazumov med ZDA in Kitajsko ter posledično vodilo v položaj ali razmerje močne gospodarske soodvisnosti. ZDA, ki danes predstavljajo prvo svetovno gospodarsko velesilo, tesno sledi Kitajska (The World Bank). Močno izboljšanje diplomatskih odnosov z ZDA, ki je vodilo v gospodarski napredek Kitajske, in vedno bolj nepredvidljiva ravnanja severnokorejskega režima bodo imela močan vpliv na nadaljnje postopke združevanja na Korejskem polotoku.

² George W. Bush je bil predsednik ZDA v obdobju 2001 do 2009 (The White House).

³ Poleg Severne Koreje je Bush v svojem govoru na os zla t. i. axis of evil uvrstil še Iran in Irak (The White House).

⁴ Predsednik vlade Japonske Shinzo Abe je začel postopke za spremembo ustave, kjer bi lahko japonske obrambne sile v nekaterih primerih uporabile tudi silo. Pogovore o začetku spremembe ustave je v pogovoru dne 30.5.2014 na Ministrstvu za zunanje zadeve navedel takratni japonski veleposlanik v Ljubljani Shigemi Jomori (osebna zabeležka).

Poleg omenjenega so za nadaljnje združevanje pomembni tudi vsi dosedanji poskusi združitve, ki jih običajno razdelimo v štiri obdobja. Prva faza je potekala med 1972 – 1973; druga faza: 1984 – 1985; tretja faza: 1990 – 1991, četrta faza: poteka od drugega vrha med voditeljema Severne in Južne Koreje 2002 do danes (French 2005, 234). Ta obdobja so bila po večini kratka, vedno so jim sledila obdobja napetosti in kriz.

Eden izmed pomembnejših poizkusov mirne združitve je bila tako imenovana sončna politika, ki jo je uveljavljal južnokorejski predsednik Kim Dae-junga,⁵ in je imela tri glavne značilnosti: ničelna toleranca za vojaška izzivanja; do združitve ne sme priti z vsrkanjem (nemškim modelom); promocija sprave in sodelovanja, pri čemer se je najprej potrebno osredotočiti na točke skupnega interesa, pri katerih bi bili rezultati hitreje vidni, prav tako pa bi združevanje potekalo bolj postopno kot v nemškem primeru (Kim 1997, 5–41).

V javnosti namreč pogosto slišimo, da bi bil najprimernejši način združitve Koreje nemški model. Tako Severna kot Južna Koreja sta model natančno preučila in v njem vidita veliko elementov, ki bi jih lahko uporabili pri procesu združevanja. Ob tem v Južni Koreji ocenjujejo, da je bila vzhodna Nemčija v času združitve gospodarsko močnejša in je imela bolj razvite institucije ter politično kulturo. Kljub navedenemu pa je verjetno primer nemške združitve najboljša študijska podlaga za iskanje načinov združitve oz. začetek intenzivnejše integracije (Kim 2002, 29–50). Poleg navedenih, do določene mere tudi v praksi preizkušenih pristopov, pa veliko znanstvenikov skuša dodati še svoj doprinos k rešitvi tega težkega vprašanja.

Čeprav prebivalci Južne Koreje danes lahko uživajo sorazmerno blaginjo, kateri se predvsem mlajše generacije niso pripravljene odpovedati zaradi morebitne združitve, pa si starejši, ki imajo še živeče sorodnike na drugi strani demilitarizirane cone,⁶ želijo, da bi prišlo vsaj do hitreje integracije ter pogostejših srečanj med ločenimi družinami. Politične in ideološke razlike, ki so nastale med Severno in Južno Korejo, so povzročile največ trpljenja običajnim ljudem in njihove usode, ki jih spremljamo ob rednih priložnostih organiziranih srečanj ločenih družin⁷ (Mundy 2015). Severna Koreja zaradi svoje navezanosti na Kitajsko proučuje

⁵ Kim Dae-jung je bil predsednik Južne Koreje v obdobju 1998 do 2003 (French 2005, 249).

⁶ Demilitarizirana cona (DMZ) je 250 kilometrov dolga in 4 kilometre široka meja med Severno in Južno Korejo, ki poteka po 38 vzporedniku. Dogovor o vzpostavitvi cone je bil dosežen 27. julija 1953, s podpisom dogovora o prenehanju ognja po Korejski vojni (Park 2013).

⁷ Prvi dogovor o srečanju ločenih družin je bil dosežen leta 1985, a je do prvega srečanja prišlo šele leta 2000. Od takrat so vsako leto potekala tri srečanja do leta 2008. Srečanja so obudili leta 2009 in 2010. Nato pa zaradi jedrskega programa Severne Koreje in mednarodnih pritiskov ni prišlo do srečanja vse do februarja 2014. Zadnje srečanje je potekalo oktobra 2015 (Mundy 2015).

možnost tudi Kitajskega modela združitve s Hongkongom in Macaom. Tako imenovani model ene države dveh sistemov, vendar je učinkovitost tega modela v primeru Koreje vprašljiva.

Čeprav kulturne delitve niso odločujočega pomena jih ne smemo v celoti zanemariti. Sedemdeset let delitve je pustilo močan pečat v vzpostavljanju vrednostnega sistema, ki je bil včasih enoten, sedaj pa znotraj le-tega obstajajo velike razlike. Na omenjene razlike so močno vplivale vrednote, ki jih s seboj prinašata komunistični in demokratični sistem, in delitev na sever ter jug. Glede na dejstvo, da so prebivalci tako severa kot juga pred delitvijo Korejskega polotoka imeli isti vrednostni sistem, je bistvo oblikovanja vrednot in kulture ostalo isto, spremenile pa so se ideološke in politične vrednote. Tako je za Severno Korejo značilno spoštovanje stroge avtoritete in postavljanje potreb skupnosti pred potrebe posameznika. Uzakonjena je bila tudi družbena razslojenost. Na drugi strani je Južna Koreja razvila principe demokratične družbe, kjer je izkazovanje in izpolnjevanje lastnih interesov zamenjalo potrebe skupnosti in družine (Jin 2002, 83–86).

Tako kot je bil Berlinski zid simbol delitve med vzhodom in zahodom, je Demilitarizirana cona postala simbol delitve na sever in jug. Delitev na tiste, ki so jim osnovne človekove pravice priznane, in na tiste, ki so jim le-te zanikane.⁸ Delitev, ki povzroča neštete krivice in nerazumna trpljenja običajnim ljudem, ki se sami, z izjemo redkih, niso smeli odločiti, na kateri strani 38. vzporednika bodo živeli.

1.2 Namen in cilji magistrskega dela, raziskovalna vprašanja in hipoteze

V magistrski nalogi želimo celovito predstaviti kompleksnost in zapletenost razdelitve Korejskega polotoka. Natančneje želimo predstaviti razloge za delitev in vzroke, ki so v sedemdesetih letih neprestano vodili predvsem v zaostrovanje položaja, razmer. Analizirali bomo tudi več poskusov združevanja in njihove vzroke za neuspeh, še posebej želimo preučiti razloge in interese, ki so vodili svetovne velesile (ZDA, Kitajsko, Rusijo in Japonsko) do delovanja, ki ni prineslo rezultatov. S premikanjem centrov moči in novimi geostrateškimi položaji in usmeritvami, predvsem ZDA,⁹ bomo preverjali, ali obstaja možnost, da bi izboljšani odnosi med velesilami pripomogli k dogovoru o združitvi obeh Korej ali vsaj k

⁸ Mednarodna preiskovalna komisija o stanju človekovih pravic je v svojem poročilu, ki ga je 17. marca 2014 predstavila na Svetu za človekove pravice OZN v Ženevi, označila režim v Severni Koreji kot enega največjih kršiteljev človekovih pravic na svetu (United Nation Human Rights Office of the High Commissioner).

⁹ Tako imenovana politika »Pivot to Asia« (The White House).

močnejšemu pritisku Kitajske na režim v Severni Koreji, ki bi ga prisilil k večji odprtosti. Posledično bi lahko prišlo do večje integracije med Severno in Južno Korejo.

V magistrski nalogi bomo predstavili tudi pomembnost izbire političnih sistemov Severne in Južne Koreje ter njuno nekompatibilnost, ki je vodila v izredno zaprtost in izolacijo Severne Koreje in njen skorajšnji gospodarski propad ter transformacijo in gospodarski preporod Južne Koreje, ki se uvršča med eno najbolj razvitih svetovnih gospodarstev. Poleg političnih sistemov igra pomembno vlogo tudi severnokorejski jedrski program, ki DLRK vedno bolj sili v izolacijo.

Dodatno težavo k navedenemu reševanju politične situacije povzročajo razlike v kulturah in sistemu vrednot, ki se pojavljajo v zadnjem času in ki bi lahko privedle do situacije, ko se z združitvijo ne bi strinjali državljani.

Cilji magistrskega dela so analizirati dosedanja ravnanja obeh Korej v zvezi s postopkom združevanja in kako so ta prispevala k samim postopkom združevanja. Nadalje bomo skušali ugotoviti, kakšen vpliv imajo na združevanje geostrateški premiki in spreminjanje centrov moči. Poleg že omenjenega bomo skušali osvetliti korake, ki bi lahko pripeljali oziroma vodili v smeri zbliževanja in tesnejše integracije Severne in Južne Koreje. Glede na dejstvo, da obe državi promovirata združevanje, po drugi strani pa imata tudi polno zadržkov in predsodkov, bomo skušali odgovoriti na sledeča raziskovalna vprašanja:

- 1. Ali želja po združitvi dejansko obstaja tako v Severni Koreji kot Južni Koreji?*
- 2. Kje so največje ovire pri združevanju in ali jih bo mogoče premostiti?*
- 3. Kateri pogoji bodo morali biti izpolnjeni, da bi lahko prišlo do konkretnjših premikov k združevanju?*

Teze, ki jih bomo skušali v magistrski nalogi preveriti, so:

T1: Še vedno obstoječa delitev na Korejskem polotoku je posledica delovanja ZDA, Rusije in Kitajske.

Velesile želijo ohranjati svoja vplivna območja in ne želijo, da bi ta izgubljala svoj vpliv. Za Kitajsko je posebej občutljivo vprašanje združitve z vsrkavanjem in morebitnim prihodom ameriških vojakov na mejo s Kitajsko.

T2: Združitev pred spremembo sistema v Severni Koreji ne bo mogoča.

Severnokorejski režim z razvojem jedrskega in vojaškega programa otežuje procese zблиževanja. Navedeni programi, ki predstavljajo izredno finančno breme za Severno Korejo, služijo predvsem ohranjanju vladajoče elite na oblasti.

1.3 Razdelava metodološkega okvira

Pri pripravi magistrske naloge bomo najprej uporabili analizo in interpretacijo primarnih virov, kjer bomo analizirali mednarodne pogodbe, dogovore in skupne izjave.

Sledila bo analiza in interpretacija sekundarnih virov, kjer bomo preučevali temo na podlagi razpoložljivih knjig, člankov ter gradiva objavljenega na svetovnem spletu, ki je vezano na temo preučevanja.

Pomembno vlogo bo imela zgodovinsko-razvojna analiza, ki raziskuje razvoj različnih elementov skozi določeno obdobje ali kako se je skozi čas obravnavalo posamezno tematiko. V naši nalogi bomo predstavili razvoj združevanja, kot sta jih vodili Severna ter Južna Koreje ter ZDA, Kitajska, Rusija in Japonska.

Uporabili bomo tudi zgodovinsko-analitično metodo. Z opisovanjem dejstev, stanj in situacij bomo pridobili vpogled v posamezno tematiko, slednje sicer ne vodi do analize problemov. Opisno metodo jemljemo kot dopolnilo k zgodovinsko-razvojni analizi.

V magistrski nalogi bomo uporabili tudi poglobljeni strukturirani intervju s poznavalci razmer v Severni in Južni Koreji.

2 TEORETIČNI PRISTOPI ZDRUŽEVANJA KOREJE TER POMEBNOST POLITIČNIH SISTEMOV

2.1 Koncept združevanja

Skozi zgodovino se srečujemo z željo ločenih narodov po ponovni združitvi. Toliko bolj se je ta želja izrazila z Napoleonovimi vojnami v devetnajstem stoletju. V tem času je italijanski narodni buditelj Giuseppe Mazzini pozval k združitvi Italijanov, ki so živeli v različnih državah. Mazzinijevo narodno buditeljstvo je bilo povezano z vzponom romantike, ki je poudarjala izvorno kulturo kmetov in obrtnikov ter je v svoji osnovi zagovarjala demokratično idejo. Posledično so se začeli razvijati demokratični principi, ki so nasprotovali imperialistični ureditvi in dinastičnemu nasledstvu. Poudarjal je potrebo po mirnem združevanju narodov in zagovarjal tezo, da so nacionalne države zagotovilo za mir (Haas 2012, 51–53).

Nacionalna ideja je bila skozi zgodovino zelo uspešna in je oblikovala mnogo nacionalnih držav, med katerimi je nacionalno državo z osamosvojitvijo oblikovala tudi Slovenija. Kljub temu pa so nekatere države še vedno razdeljene. Zaradi medijske izpostavljenosti in zgodovinskih okoliščin sta v svetu najbolj poznan korejski in kitajski¹⁰ primer razdeljenosti. Tudi v Evropski uniji imamo dva primera razdeljenega naroda na Irskem in Cipru. Poleg že navedenih obstajajo še primeri nekaterih manjših držav v Aziji in Pacifiku.

Poleg narodov, ki so razdeljeni in prisiljeni živeti v različnih državah, imamo ogromno narodov, ki jim mednarodna skupnost, običajno zaradi pritiska in vplivnega območja velesil, ne omogoča ustanovitve lastne države, kot lahko to vidimo na primeru Palestine ter Kurdiv, ki živijo v Iraku in Turčiji. Tretja oblika so manjše etnične skupine, ki živijo v etnično mešanih državah, kot so Mjanmar, Indija, Indonezija, Šrilanka, primere pa najdemo tudi v Evropi, v Španiji¹¹ in Združenem kraljestvu.¹² Ukrajinski primer pa nam kljub temu, da je nekoliko drugačen od prej navedenih primerov, pokaže, da bodo konflikti z nacionalnim ali etničnim ozadjem vedno prisotni in se jih ne bo dalo nikoli v celoti odpraviti.

Glavni koncept integracijskih teorij je združitev z elementi, ki vodijo v miroljubne povezave med državami in ljudmi. Skozi zgodovino se je velikokrat pojavljala ideja o integraciji, a

¹⁰ Razcepljenost med Ljudsko republiko Kitajsko in Republiko Kitajsko (Tajvan).

¹¹ Želja Baskov in Kataloncev, da bi se odcepili od Španije.

¹² Škotska je 18. septembra 2014 izvedla referendum o neodvisnosti. S 55 % podporo so se Škoti odločili za obstanek v Združenem kraljestvu.

ponoven zagon politični integraciji je dal govor Winstona Churchilla na Univerzi v Zürichu, septembra 1946, ko je pozval k ustanovitvi neke vrste "Združenih držav Evrope« (Council of Europe). Churchillov govor je zbudil zanimanje za evropsko integracijo in združevanje, najprej pa so želeli doseči gospodarsko integracijo. Integracijske teorije zagovarjajo, da mora zbliževanje potekati postopoma, da lahko doseže večjo razumevanje in sodelovanje tako med ljudmi kot tudi med državami. Ni pa mogoče celotnih pristopov prenašati s kontinenta na kontinent, saj veliko vlogo pri tem igrajo lokalna okolja in navade. V tretjem svetu je gospodarstvo močno podvrženo političnim interesom, zato je v teh državah nemogoče govoriti o prvotno izključno samo gospodarski integraciji, ki jo je potrebno nadgraditi še s politično integracijo. Posebna oblika pogajanj kot element integracije se pojavlja v Aziji, kjer dialog poteka najprej o dogovorjenih vprašanjih, nadaljuje pa se tudi glede spornih vprašanj, ki se jih nikoli ne navaja poimensko (Haas 1989, 249–262). Danes velja prepričanje, da večja integracija in sodelovanje na nižjih ravneh spodbujata sodelovanje tudi navšjnih ravneh. Začetki sodelovanja se običajno začnejo neformalno in izhajajo iz želje prebivalstva. Vodstvo naj bi te oblike sodelovanja nato formaliziralo in omogočilo poglobitev sodelovanja.

Primer Koreje

Tako v Severni kot v Južni Koreji obstaja širok javni konsenz glede ponovne združitve, vendar pa obstajajo tudi nasprotniki združitve. Razlogi za nasprotovanje so sledeči (Henderson 1987, 40):

- današnje generacije živijo dlje časa v ločenih državah, kot so živele v skupni državi, mlajše generacije pa sploh nikoli niso živele v skupni državi;
- člani družin, ki jih je vojna ločila, bodo zaradi starosti v kratkem umrli in pritisk na združitev se bo zmanjšal;
- ustvarja se politične in kulturne razlike, ki podpirajo stališče, da Severno in Južnokorejci niso več enaki, in s tem se skuša legitimirati razdeljenost;
- premalo uradne komunikacije in pomanjkanje spoštovanja do sogovornikov, ki bi omogočalo poglobljanje odnosov na posameznih področjih;
- čeprav politične in ekonomske elite tako v Severni kot v Južni Koreji javno podpirajo združitev, ji zasebno nasprotujejo, saj bi s tem lahko ogrozile svoj položaj in moč.

Meja na Korejskem polotoku je skoraj hermetično zaprta, prav tako skoraj ni stikov in sodelovanja med državama. V preteklosti so skoraj vsa srečanja potekala prek Mednarodnega

odbora Rdečega križa, ki je igral vlogo posrednika. Edini resnejši projekt sodelovanja, kjer prihaja tudi do interakcije med severnimi in južnimi Korejci, je posebna industrijska cona Kaesong. Vendar je tudi ta gospodarska cona predmet političnega orodja, saj jo ob povečanju napetosti zaprejo.

V primeru, da imata Koreji resničen namen slediti postopnemu zblizovanju, bi bilo potrebno narediti več kot zgolj na simbolni ravni priznati isti cilj. Potrebna bodo konkretna sodelovanja, ki bi posledično vplivala na zmanjšanje napetosti, vključno z dejanji na najvišji ravni. Tako Severna kot Južna Koreja sta že izrazili določene želje po raznih oblikah konfederacije in ohlapne federacije, kar je lahko ena izmed poti do končne popolne združitve in popolne integracije. Potrebno bo nadaljevati pogovore o ključnih vprašanjih, ki se jih vedno znova prekine iz različnih razlogov, ko jih ena ali druga stran označi kot provokacijo. Trenuten način v komunikaciji je izredno neprimeren¹³ in ne omogoča zmanjšanja napetosti med državama. Do danes se je pokazalo tudi to, da so vsa ostala vprašanja v celoti podvržena potrebam notranje dnevne politike, in zato ne prinašajo pozitivnih učinkov. V ozadju sicer potekajo diplomatski pogovori, ki pa se hitro po vsakem preboju za nekaj časa prekinejo. V preteklosti je bil narejen napredek na področju turizma¹⁴ in gospodarstva z ustanovitvijo Kaesong industrijske cone, a to so le skromni koraki, ki se neprestano srečujejo s težkimi izzivi.

Nadaljnji pogovori bi morali potekati istočasno na različnih ravneh. Nadaljevati bi bilo potrebno tako s pogovori na političnem in vojaškem področju kot tudi glede gospodarskega in kulturnega sodelovanja. Kljub vsemu se je potrebno zavedati, da brez določenega preboja pri političnih pogovorih ne bo napredka niti na ostalih področjih. Dodatno težavo predstavlja tudi način kako voditi pogovore. Severna Koreja z avtoritarnim sistemom ne dopušča nobenega dvoma v pravilnost izbire političnega sistema in džučje ideologije, ki jo je oblikoval Kim Il Sung. Njena nefleksibilnost povzroča težave pri pogovorih, prav tako pa severnokorejski režim ostro sankcionira vsako notranjo kritiko.¹⁵

¹³ Severna Koreja v svojih obvestilih za javnost redno verbalno napada Južno Korejo. Mednarodna javnost je ostro odreagirala, ko so južnokorejsko predsednico Park Guen-hye označili za prostitutko predsednika ZDA, Baracka Obama pa za njenega zvodnika (več člankov dostopnih na Korean Central News Agency).

¹⁴ Skupni projekt obeh Korej je bil počitniški resort Kumgang, kamor so redno zahajali južnokorejski turisti. Leta 2008 se je zgodil incident, ko naj bi severnokorejski vojak ustrelil južnokorejsko turistko. Resort je Severna Koreja ponovno odprla leta 2011 in ga namenila za obiske tujih, pretežno kitajskih turistov (BBC 2011).

¹⁵ Severnokorejski voditelj Kim Jong Un naj bi po poročanju južnokorejske tiskovne agencije dal leta 2015 v štirih mesecih usmrtiti več kot 15 ljudi, ki so kritizirali sistem, med njimi tudi dva namestnika ministra in ministra za obrambo Hyon Yong Chola (BBC 2015).

2.2 Združitev po mirni poti

Vsi napor pri iskanju novih primernejših oblik združitve na Korejskem polotoku izhajajo iz stališča, da bi združitev morala potekati nenasilno in mirno, vendar pa je še vedno močno prisotna izkušnja iz Korejske vojne. Poleg tega je koncentracija orožja na Korejskem polotoku zelo visoka, nenazadnje pa največjo nevarnost nenasilni združitvi predstavlja tudi Severnokorejski jedrski program.

Za zagotovitev pogojev, ki bi omogočili mirno združitev, bo potrebno transformirati sedanjo militantno politično retoriko in vojaški aparat. Slednja bi morala postati garanta za skupno varnost in iskanje rešitev. Pomemben vidik mirnega združevanja so tudi družine, ki so ločene z demarkacijsko črto. Voditelji obeh Korej bi si morali močno prizadevati, da pride do mirne združitve še v času, ko so ljudje, ki jih je vojna tragedija osebno prizadela, še vedno živi¹⁶. To pa predvsem zaradi razloga, da lahko pride z umiranjem članov ločenih družin do zmanjšanja interesa in volje za nadaljevanje postopkov združevanja. To vprašanje bo posebej pereče v Južni Koreji, kjer se ljudje zavedajo, da ima lahko združitev tudi negativne ekonomske posledice za njihovo življenje (Mundy 2015).

Tako Severna kot Južna Koreja sta predlagali več možnih oblik združevanja. Kot kažejo predlogi, sta se obe vpleteni državi strinjali, da bi bila za začetek najboljša oblika ohlapna federacija ali konfederacija, ki že vključuje pomembne elemente nenasilnega in mirnega združevanja.

Da bi do združitve prišlo po mirni poti, pa bi državi morali začeti iskati rešitve za naslednje najbolj izpostavljene težave (Paige 2012, 73–75):

- *razoroževanje in skupna varnost*: potrebno bi bilo doseči Korejski polotok brez jedrskega orožja, umik tujih vojaških sil s polotoka, demilitarizirani območje ob demarkacijski črti, zmanjšati oborožene sile, se odpovedati vojaškemu zavezništvu ter vzpostaviti skupne varnostne instrumente;
- *gospodarska dobrobit in pravičnost*: ustvariti pogoje za blagovno menjavo, ki bo obojestransko koristna, odpreti komunikacijske in transportne poti, vzpostaviti skupne cone, skupno raziskovanje in izkoriščanje naravnih virov, delitev tehnologij za

¹⁶ Za ilustracijo navajamo, da oseba, ki je bila leta 1945 stara 10 let, je leta 2015 stara osemdeset let.

izboljšanje življenjskega standarda in iskanje skupnih gospodarskih projektov, ki bi imeli multiplikativne učinke na celotno Korejo;

- *krepitev medsebojnih vezi in strpnosti*: potrebno je začeti konstruktivno sodelovanje na čim več področjih (kultura, znanost, izobraževanje, šport, skupni znanstveni centri) ter razviti kulturo tolerantnega izmenjavanja stališč brez prisotnosti groženj, sprejemanja politične različnosti, kot tudi konstruktivne kritike;
- *pristop reševanja odprtih vprašanj*: skupna država, ki bi bila oblikovana na temelju različnih političnih in gospodarskih modelov, bi morala zagotavljati redno komunikacijo in skupno reševanje odprtih vprašanj brez posrednikov.

Vsa našeta vprašanja niso edinstvena zgolj za rešitev razdeljenosti na Korejskem polotoku, ampak bi na podoben način lahko OZN iskal rešitve in dobrobit prebivalstva tudi na drugih konfliktnih območjih (Paige 2012, 79–85).

Pri možnostih nenasilne in mirne združitve lahko veliko vzporednic potegnemo z Evropo, še posebej pri oblikovanju današnje Evropske unije. Po drugi svetovni vojni je v odnosih med evropskimi državami prevladovalo veliko sovraštva in nezaupanja do zaveznic, ki so skušale s svojimi nacionalističnimi in fašističnimi idejami okupirati Evropo. Po koncu vojne so si velesile razdelile vplivna območja in začela se je počasna prenova Evrope. Evropske države so se zavedale, da lahko boljšo prihodnost dosežejo le s skupnim sodelovanjem, kar je države spodbudilo k sodelovanju in ustvarjanju edinstvene mednarodne tvorbe, kot je današnja Evropska unija. Čeprav se Evropska unija srečuje z mnogimi izzivi, obstaja splošno prepričanje, da je prav zaradi velike integracije območje Evropske unije zagotovilo za mir in blagostanje njenih prebivalcev. Enak postopen in dolgotrajen način integracije bi potrebovali tudi Severna in Južna Koreja. Za razliko od evropskih držav, Severno in Južno Korejo sestavljajo en narod, en jezik in skupna zgodovina. Nekoliko več prilagajanja bi bilo potrebnega zaradi različnosti političnih sistemov, predvsem zaradi bojazni migracije Severnokorejcev v Južno Korejo (Jin 2002, 79–101). Za razrešitev teh težav, bi bilo smiselno vključiti nekatere elemente kitajskega sistema združitve s Hongkongom in Macaom po t. i. principu ena država, dva sistema, kjer so uveljavljane nekatere omejitve pri prehajanju meje.

Dodaten interes za mirno združitev se kaže tudi v gospodarskem aspektu. Morebitni vojaški konflikti bi lahko bili pogubni za severnokorejsko gospodarstvo, medtem ko bi Južna Koreja utrpela ogromne izgube pri svojem izvozno naravnem gospodarstvu. Gospodarsko opustošenje bi nato imelo kontraproduktivne posledice pri združevanju.

2.3 Pristop politične zmožnosti

Tako znanstveniki kot politiki so v preteklosti oblikovali alternativne možnosti združitve, od zelo utopičnih do popolnoma realnih idej, ki so upoštevale tudi politične in druge okoliščine. Kljub temu Severna in Južna Koreja ostajata ločeni in vojaška napetost ob demilitarizirani coni se ne zmanjšuje. Kanali komuniciranja, ki so se prekinili neposredno po drugi svetovni vojni, ostajajo prekinjeni vse do danes. Namera Severne Koreje je bila, da osvobodi okupirano¹⁷ Južno Korejo in obe Koreji združiti v enotno komunistično državo. Ker zastavljeni cilj s korejsko vojno ni bil dosežen, so poizkušali izvesti atentat na južnokorejske voditelje in člane njihovih družin. Najbolj znan je poskus atentata na predsednika Park Chung-hee in atentata njegove soproge Yuk Young-soo. Predsednika Parka je kasneje ubil njegov telesni stražar (Crump 2007, 87–109).

Na drugi strani so bili vsi predsedniki prvih petih¹⁸ južnokorejskih republik aktivni anti-komunisti, ki so se bali agresivne politike Severne Koreje, zato so ZDA prosili za vojaško pomoč. Južna Koreja je sočasno ob izgradnji svojih oboroženih sil pripravljala tudi več predlogov mirne združitve, vendar pa ob tem ni upoštevala političnih in drugih okoliščin, ki tako v Severni kot v Južni Koreji nasprotujejo združitvi. Ocenjujemo, da je največja ovira za Severno Korejo prav bojazen, da bi s procesom združevanja bil ogrožen obstoj vladajoče elite. Na drugi strani morajo južnokorejski voditelji sprejemati odločitve, ki so vsečne volivcem, ti pa včasih zahtevajo ostre odzive na severnokorejska testiranja balističnih raket ali jedrske poskuse. Ti dejavniki se vse do danes niso spremenili. Največjo prepreko združitvi še vedno predstavljajo politični, gospodarski ter drugi notranje politični dejavniki, ki tako severnokorejski režim kot tudi južnokorejsko vodstvo vodijo k različnim provokacijam. Severna Koreja kot eno največjih provokacij šteje letne skupne vojaške vaje Južne Koreje in ZDA, ki jih Severna Koreja pospremi s testiranjem balističnih raket ali izstrelitvami raket kratkega dometa. Južna Koreja je ob mejo s Severno Korejo postavila ogromne zvočnike, ki

¹⁷ Po prepričanju režima v Pjongjangu je Južna Koreja okupirana s strani ZDA (Korean Central New Agency).

¹⁸ Prva republika: 1948 – 1960; Druga republika: 1960 – 1963; Tretja republika: 1963 – 1972; Četrta republika: 1972 – 1981; Peta republika: 1981 – 1988; Šesta republika: 1988 – do danes.

propagirajo spremembo političnega sistema. Južna Koreja v Severno Korejo pošilja balone, ki trosijo letake. Severna Koreja je na drugi strani skopala več rogov pod demarkacijsko črto, da bi lahko opravila invazijo na južno sosedo, a je Južna Koreja te predore vedno do časa odkrila. Za spremembo politične realnosti bi bilo potrebno izpolniti podobne predpogoje kot v primeru nenasilne združitve (Suh 2012, 143–155):

- *demokratizacija*: Južni Koreji so dolga desetletja vse do šeste republike vladali avtoritarni voditelji, kar se je spremenilo šele z razglasitvijo šeste republike in vpeljavo demokratičnega sistema. Na drugi strani je Severna Koreja razvijala posebno obliko komunizma, ki ga je gradila na kultu osebnosti voditelja. Z izjemo korejske vojne, ko je želel Kim Il Sung s silo združiti Koreji, je bilo delovanje Severne Koreje predvsem usmerjeno v ohranitev lastnega režima. Zdi se, da je prav trdnost severnokorejskega režima, ki sta ga vzdrževala in utrjevala tudi Kim Jong Il in Kim Jong Un, eden glavnih vzrokov, da ni nikakršnega napredka v postopkih združevanja. Južna Koreja nikakor ni pripravljena sodelovati z nedemokratičnim režimom v Pjongjangu, ki mu OZN očitajo, da je v svetovnem merilu država z najhujšimi kršitvami človekovih pravic.¹⁹
- *gospodarstvo*: Južni Koreji je uspelo reformirati gospodarstvo in iz njega narediti enega najuspešnejših gospodarstev v Aziji, medtem ko gospodarstvo Severne Koreje ni napredovalo, kar je z leti pripeljalo do gromozanskih razlik.²⁰ Zaradi nastalih razlik je možnost združitve obeh Korej manjša (Raišp 2015). V kolikor bi bili obe gospodarstvi na približno enaki razvojni stopnji, bi bila možnost povezovanja, ki bi posledično pripomogla k združitvi, večja. Sinergije, ki bi jih bilo gospodarstvo deležno ob združitvi, bi morale pospeševati združitev, kar pa se v primeru dialoga med Severno in Južno Korejo ne dogaja. Gospodarska vprašanja so tako v pogajanjih in pogovorih velikokrat ovira.
- *pluralistična ideologija*: Tako Severna kot Južna Koreja sta zakoreninili svoji ideologiji na državni ravni in prepovedali raziskovanje ideologije druge strani. Severna Koreja je prebivalstvo najprej izobraževala o leninizmu in marksizmu,

¹⁹ Poročilo Preiskovalne komisije Združenih narodov o stanju človekovih pravic v DLRK (United Nation Human Rights Office of the High Commissioner).

²⁰ Bruto družbeni proizvod Južne Koreje je leta 2014 znašal 1.781 trilijona dolarjev, bruto družbeni proizvod Severne Koreje pa je leta 2013 znašal 40 milijard dolarjev (Central Intelligence Agency).

kasneje pa predvsem o ideologiji džuče, ki zagovarja samozadostnost, ni pa dovoljevala izobraževanja o drugih sistemih. Južna Koreja, katere avtoritarni voditelji so svojo ideologijo gradili na antikomunizmu, pa je prepovedala izobraževanje o njem. Težave razumevanja ideologije druge strani predstavljajo pri združevanju veliko oviro. Obe državi bi morali spodbujati izobraževanje o različnih ideologijah, čeprav bi bilo za to potrebno izpolniti pogoj demokratizacije.

- *vojska*: Obe Koreji spadata med najbolj oborožene države sveta²¹ (Global Firepower). Obe državi kljub nenehnemu iskanju rešitev neprestano nadaljujeta z oboroževanjem. Severna Koreja ima pri tem zaradi mednarodnih sankcij nekoliko več težav in mora iskati orožje oziroma dele orožja pri svojih zaveznicah (Iran, Kuba, Rusija, Kitajska). Severna Koreja je maja 2015 razglasila, da je pridobila tehnologijo za izdelavo jedrske konice, za kar pa konkretni dokazi ne obstajajo. Združevanje ne more potekati ob tako velikem oboroževanju in neprestanih provokacijah.²² Za graditev zaupanja, ki je prvi korak k možnosti za začetek pogovorov, ki bi lahko vodili k postopkom združitve, bi bil potreben umik prisotnosti tuje vojske na Korejskem polotoku in nadzorovano sočasno zmanjševanje oborožitve.
- *ustvarjanje pozitivnega ozračja*: Negativna kampanja je prisotna tako v Severni kot tudi v Južni Koreji. Slednja je celo z zakonom prepovedala povzdigovanje česarkoli severnokorejskega. Severnokorejci verjetno živijo v eni najbolj izoliranih držav, kjer nimajo dostopa do informacij o življenju izven Severne Koreje. Njihova propaganda je usmerjena v diskreditacijo Južne Koreje, njenih dosežkov, poleg tega pa prikazujejo tudi izredno iznakaženo podobo Južne Koreje. Neinformiranost o dosežkih, ki jih je dosegla druga država, in o življenju, ki ga živijo Korejci na drugi strani demilitarizirane cone, še dodatno otežuje pot združevanja. Za boljše razumevanje bi bilo v obeh družbah potrebno iskati pozitivne elemente in skupne točke, da bi lahko prišlo do nekakšnega miselnega zblizanja med ljudmi.

Povedanemu pritrjuje tudi Helena Drnovšek Zorko (2015), ko ugotavlja, da bo "Severnokorejski režim še naprej skušal storiti vse, da bi se lahko ohranil na oblasti. Največja grožnja obstoju režima je slabo gospodarstvo ter posledično pomanjkanje hrane in lakota.

²¹ Severna Koreja je na 36. mestu, Južna Koreja pa na 6. mestu najbolj oboroženih držav (Global Firepower).

²² Testiranje raket kratkega in srednjega dometa Severne Koreje in skupne vojaške vaje Južne Koreje in ZDA (poročila različnih medijev RTVSLO, BBC, The New York Times).

Čeprav je bil režim skozi zgodovino že večkrat na robu propada, se mu je nekako uspelo obdržati na oblasti. Večkrat ko bo režim državo pripeljal do kriznih razmer, večja je verjetnost, da bo enkrat prišlo do močnega upora, kar bi bil začetek nepredvidljivih dogodkov, ki bi lahko vodili v združitev. Kdaj se to lahko zgodilo, ni moč napovedati."

Hiter pogled kaže, da je današnja politična realnost zaenkrat še daleč od zmožnosti združitve. Čeprav nihče ne pričakuje, da bi bila združitev hitra, se zdi, da sta Severna in Južna Koreja v svoji politični realnosti tako oddaljeni, da je težko pričakovati že najmanjše korake, ki bi lahko nakazali na zблиžanje in posledično na dolgi rok pripeljali na pot združitve. Mednarodna skupnost je na splošno naklonjena združevanju, ki ga skušajo doseči skozi zahteve za neproliferacijo Korejskega polotoka ter ostrimi omejevalnimi ukrepi zoper Severno Korejo. Deklarativno so združitvi naklonjene tudi ZDA, Kitajska in Rusija, ki imajo največji vpliv na Severno in Južno Korejo, a imajo ob tem tudi zadržke, saj bi združitev lahko vplivala na geostrateški vpliv, ki ga ima posamezna velesila v regiji.

3. OZADJE DELITEV IN ZDRUŽEVANJE KOREJSKEGA POLOTOKA

3.1 Zgodovinsko ozadje delitve

Ne samo na primeru Koreje, pač pa tudi pri drugih velja, da moramo za razumevanje trenutne situacije in dogajanja poznati zgodovinsko ozadje in razvoj posamezne države. To je eden od najpomembnejših ključev pri analiziranju dogodkov in iskanju rešitev.

Slovenci smo dober primer, kako lahko zgodovinska dogajanja notranje razdvojijo narod in ga paralizirajo za več generacij. Podobna paraliziranost, kot jo vidimo v slovenskem primeru, a v veliko večjem obsegu, je prisotna tudi v procesu delitve na Korejskem polotoku. Tudi tam, prav tako kot v slovenskem primeru, igrajo zunanji vplivi izredno pomembno vlogo tako pri delitvi kot tudi pri združitvi.

Do začetka dvajsetega stoletja so Korejci tisočletja živeli v fevdalni ureditvi. Večino prebivalstva se je ukvarjalo s pridelavo riža. Prve oblike združitve segajo v leto 668, ko je bilo celotno ozemlje, ki ga danes zasedata Severna in Južna Koreja, združeno pod vladavino dinastije Yi, ki je Korejcem vladala med leti 918 in 1392. Vsa stoletja, ko so bili Korejci združeni v eno kraljestvo, so se njihovi vladarji trudili, da bi svojemu prebivalstvu preprečevali stike z zunanjim svetom. Pri tem je pomembno vlogo igralo dejstvo, da se Koreja nahaja na polotoku. Prav zaradi izolacije korejskega prebivalstva se je za takratno Korejo uveljavil izraz »puščavniško kraljestvo«²³ (Breen 1999, 75–85).

Najpomembnejši zunanji vpliv na Korejo je imela Kitajska. Od leta 1644 so se korejski voditelji hodili poklanjat kitajskemu cesarju. Posledica kitajskega vpliva je bila tudi razširjenost budizma in uporaba kitajskih pismenk, vendar so Korejci v petnajstem stoletju začeli razvijati svojo kaligrafijo (McDougall 2007, 179–181). Zapisi v kitajskih pismenkah so še danes vidni po stenah starodavnih budističnih templjev tako v Severni kot v Južni Koreji.

Od sredine devetnajstega stoletja je Koreji vladala majhna, a razdeljena elita. Del elite si je prizadeval za ohranitev izolacije, drugi del pa se je zavzemal za odprtje. Leta 1876 je Koreja vzpostavila diplomatske in gospodarske stike z Japonsko, kmalu zatem pa tudi z ZDA (McDougall 2007, 179–181).

Japonska si je podredila Korejo in ji od leta 1910 pa vse do konca druge svetovne vojne vladala s surovo in trdo roko, kar še danes močno obremenjuje bilateralne odnose med Južno

²³Prevod avtorja: Hermit Kingdom

Korejo in Japonsko. Poleg surovega ravnanja odnose še vedno močno otežujejo tudi vprašanja žensk, ki so jih Japonci med drugo svetovno vojno prisilili v spolno suženjstvo. Po nekaterih ocenah naj bi Japonska v nudenje spolnih uslug prisilila med 100.000 in 200.000 korejskih deklet in žena (Ministry of Foreign Affairs of Japan).

3.2 Čas med drugo svetovno vojno in korejsko vojno

Ko se je druga svetovna vojna tudi na Pacifiškem oceanu približevala koncu, sta ZDA in Velika Britanija pripravili nekakšen dogovor o razdelitvi Koreje. Zavedali sta se, da bo Sovjetska zveza po vstopu v vojno z Japonsko, 8. avgusta 1945, nemudoma poslala svoje sile v Mandžurijo in v severne predele Koreje. Zavedali so se tudi, da sovjetske sile ozemlja, ki ga bodo osvobodile, ne bodo prostovoljno in hitro zapustile. Ameriški vojaški vrh, je dvema svojima polkovnikoma naročil, da ugotovita najbolj primerno območje za razdelitev Koreje. S tem so Američani želeli omejiti ruski vpliv in zagotoviti območje, ki ga bodo zavzele ameriške sile. Kljub temu, da se je mnogim na zahodu v danem trenutku vprašanje zdelo nepomembno, sta polkovnika določila, da je delitev po 38. vzporedniku, ki poteka dobrih 50 km severno od Seula, najprimernejša. V obdobju med letoma 1949 in 1951 je bila članica Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov tudi Jugoslavija. Njen stalni predstavnik je bil diplomat slovenskega rodu Aleš Bebler, ki je novembra 1950 tudi predsedoval Varnostnemu svetu. Taka razdelitev je državo prepolovila na dve skoraj enako veliki celoti (Severna Koreja 55 % ozemlja; Južna Koreja pa 45%). Polkovnika, ki jima je bila zaupana strateška naloga, se nista zavedala, da sta tudi Sovjetska zveza in Japonska v svojih pogajanjih o vplivnem območju v Koreji razdelili Korejo po istem vzporedniku. Zato tudi ne preseneča, da je Stalin na dan Japonske brezpogojne predaje, 15. avgusta 1945, brez zadržkov sprejel ameriški predlog. S tem se je začelo obdobje razdeljenosti Koreje (Goncharov 1993, 203–229).

Tako Sovjetska zveza kot ZDA sta nemudoma razporedili svoje vojaške sile ob razmejitveni črti in območje, ki sta ga zavzeli, organizirali skladno s svojim političnim in ekonomskim sistemom. Sovjetska vojaška uprava je bila veliko bolje pripravljena in je hitro izpeljala reorganizacijo severnokorejskega političnega sistema. Za voditelja Začasnega ljudskega komiteja so izbrali Kim Il Sunga, ki je v vojni pokazal veliko mero izurjenosti za gverilsko vojskovanje, še pomembnejša od tega pa je bila njegova brezpogojna lojalnost sovjetskim voditeljem (Lankov 2002, 110–136).

Glavna naloga Kim Il Sunga je bila organizacija vse nacionalnih volitev in pri tem sodelovati z Američani v Južni Koreji, čemur pa so nasprotovali Sovjeti. Takratni predsednik ZDA Harry S. Truman je vprašanje volitev predstavil na Generalni skupščini OZN. Posledica tega so bile volitve maja 1948, ki pa so potekale samo v Južni Koreji. Za predsednika je bil izvoljen Rhee Syng-man, ki je 15. avgusta 1948 zaprisegel kot prvi predsednik Republike Koreje (Južna Koreja). V odgovor na izvolitev Rhee-ja za južnokorejskega predsednika so 9. septembra 1948 ustanovili Demokratično ljudsko republiko Korejo (Severna Koreja) ter imenovali Kim Il Sunga za njenega voditelja. S tem sta bili tudi formalno ustanovljeni dve državi, ki sta bili razmejeni po 38. vzporedniku (Crump 2007, 77–78).

Sovjetski vojaki so leta 1948 začeli z umikom iz Severne Koreje, Kim Il Sung pa je izkoristil pozicijo in zgodovinsko priložnost in z več likvidacijami ljudi, ki bi lahko ogrožali njegov položaj, uspel utrditi položaj severnokorejskega voditelja. Do začetka leta 1949 mu je uspelo konsolidirati vojaške strukture in si jih podrediti. Severnokorejsko vojsko so urili in opremljali sovjetski okupatorji. Večino severnokorejske vojaške opreme je predstavljalo orožje, ki so ga ob umiku pustili japonski vojaki, Sovjetska zveza pa jim je podarila nekaj modernejšega orožja, med drugim tudi letalonosilko, na kateri so služili izurjeni sovjetski piloti (Goncharov 1993, 76–85).

K utrditvi položaja Kim Il Sunga je izdatno pomagala uspešno izvedena komunistična revolucija na Kitajskem, ki jo je vodil Mao Zedong. Kljub temu pa je Kim Il Sung ostal neomajno lojalen Stalinu in je bil prepričan, da je sodelovanje s Sovjetsko zvezo najboljši način za ohranitev njegovega položaja kot tudi napredka Severne Koreje (Crump 2007, 79–82).

Na južni strani 38. vzporednika je bilo obdobje med leti 1945 in 1950 zelo kaotično ter zaznamovano z rivalstvom med levičarji in desničarji. Glavni razlog za kaotične razmere je bilo pomanjkanje usposobljenosti ameriških sil za organizacijo upravnega sistema, ki bi ga prebivalstvo sprejelo z odobravanjem (Breen 1999, 116–124).

V podobnih kaotičnih razmerah, kot se je postavljala civilna oblast, je bila tudi južnokorejska vojska, ki je bila izredno zdesetkana, slabo izurjena, z zastarelo vojaško opremo in po prepričanju Američanov nepripravljena na boje. Južnokorejski predsednik Rhee je bil tudi politično izredno šibak, saj mu na parlamentarnih volitvah ni uspelo zagotoviti večine v parlamentu. Določene težave so na jugu povzročali komunisti, ki so v nekaterih predelih

vodili odprt boj zoper oblast. Aktivnosti komunistov v Južni Koreji so pri Kim Il Sungu zbudile prepričanje, da ima tudi v Južni Koreji močno podporo, v slednje mu je uspelo prepričati tudi Stalina (Goncharov 1993, 130–149).

Junija 1949 so Američani iz Južne Koreje umaknili večino svojega vojaškega osebja, ostalo je zgolj nekaj sto vojaškimi svetovalcev. Američani so se zavedali vojaške premoči Severne Koreje, ki bi v primeru napada s podporo Sovjetske zveze v nekaj dneh porazila južnokorejsko vojsko. Južnokorejski predsednik Rhee je zaprosil ameriškega predsednika Trumana za pomoč pri oborožitvi, a je bil zavržen, saj se je Truman bal, da bi predsednik Rhee to izkoristil za napad na Severno Korejo. Manjši incidenti, ki so se stopnjevali proti koncu leta 1949, so dajali slutiti, da se obe strani pripravljata na spopad. Kim Il Sun je porabil veliko energije, da bi prepričal Maa in Stalina, da ga podpreta pri napadu na Južno Korejo. Kitajski voditelj Mao je vrnil 14.000 korejskih vojakov, ki so se borili v kitajski osvobodilni armadi, da se pridružijo Kimovi vojski. Ob tem pa jasno nakazal, da izdatnejše vojaške pomoči Kitajska ne namerava poslati. V priprave na vojaški spopad je privolil tudi Stalin in Kima ob tem posvaril, da bo v primeru posredovanja ZDA umaknil sovjetske vojake iz Severne Koreje. Kim Il Sung je uspel prepričati Maa in Stalina, da ZDA v spopadih ne bodo posredovale. Tudi južnokorejski predsednik Rhee se je zavedal, da je severnokorejska vojska veliko številčnejša in bolje opremljena od južnokorejske. Zavedal se je, da lahko celotno Južno Korejo zavzamejo v 22. do 27. dneh (Crump 2007, 75–78).

3.3 Korejska vojna

Korejska vojna je bila prvi spopad velesil po drugi svetovni vojni. Spopad je predstavljal boj med komunističnimi in demokratičnimi sistemi, zato je pri mnogih zbudil bojazen, da se bo iz njega razvila tretja svetovna vojna. 25. junija 1950 so severnokorejski vojaki prestopili mejo na 38. vzporedniku in dobesedno pometli z južnokorejskimi vojaki. V treh dneh so zavzeli Seul ter nadaljevali proti južni obali. Ob prodiranju proti jugu so neusmiljeno obračunavali s svojimi nasprotniki, istočasno pa organizirali podporne skupine. Veliko ljudi, predvsem intelektualcev, za katere so ocenili, da bi lahko bili koristni, so ugrabili in jih odpeljali v Severno Korejo. Prve ameriške okrepitve so prišle v Južno Korejo šele deset dni po začetku invazije. Kljub ameriškim okrepitvam so severnokorejski vojaki uspešno nadaljevali svoj preboj in zavzeli skoraj celotno Južno Korejo z izjemo mesta Pusan²⁴ in njegove okolice. V zaostrenih razmerah, ko je kazalo, da bo severnokorejski vojski uspelo zavzeti tudi mesto

²⁴ Mesto Pusan se je po letu 2000 začelo zapisovati Busan.

Pusan in s tem dokončno poraziti Južno Korejo, so odločilno vlogo v obrambi odigrali britanski vojaki in britanska diplomacija, ki je v Varnostnem svetu OZN predložila resolucijo, ki je članice Združenih narodov zavezovala k obrambi Republike Koreje. Vojake, ki so se pridružili ameriškim silam, je poslalo štirinajst držav,²⁵ pet držav²⁶ pa je posredovalo medicinsko osebje (Breen 1999, 120–123). Vedno bolj je postajalo jasno, da se je Kim Il Sung zmotil v svojih predvidevanjih, da se ZDA ne bodo vmešala v spopade, kot tudi ni upošteval, da lahko ZDA v sorazmerno kratkem času prestavijo svoje vojaške enote, ki so jih imele na Japonskem. Sile pod okriljem Združenih narodov je vodil ameriški general Douglas MacArthur, ki je po nekaj drznih potezah v treh mesecih od njegove okupacije osvobodil Seul ter potisnil severnokorejsko vojsko prek 38. vzporednika. Boji so se nadaljevali, Kim Il Sung pa ni bil pripravljen sprejeti pogojev, ki jih je postavil general MacArthur. Predsednik Rhee si je želel, da bi nadaljevali z vojaškim prodorom vse do Mandžurije in tako ponovno združili Korejo. Oba voditelja, tako Kim Il Sung kot tudi Rhee Syng-man, sta videla priložnost za združitev z vojaškim posredovanjem (Buckley 2002, 51–98). Vprašanje je ostajalo zgolj, katera velesila bo uveljavila svoj politični in družbeni red.

Ob uspešnem prodiranju sil generala MacArthurja proti severu je Kitajska opozorila Indijo, da bo v primeru prečkanja 38. vzporednika tudi Kitajska vstopila v vojno. Sovjetski diplomati so v OZN predlagali resolucijo o prekinitvi ognja in umiku vseh tujih sil iz Koreje. Kljub diplomatskim naporom so sile pod okriljem OZN zavzele Pjongjang in nadaljevale prodor vse do mejne reke Yalu, kjer so se soočili s kitajskimi vojaki. Stalin je bil jezen na severnokorejsko vojsko, da ni uspela ubraniti položajev. Kim Il Sung se je ponovno obrnil na Stalina in Mao in ju zaprosil za pomoč pri ohranjanju režima v Severni Koreji. Stalin je sprva zahteval umik sovjetskih sil iz Severne Koreje, vendar si je kasneje premislil in se dogovoril z Maom, da skupaj vstopijo v vojno na strani Severne Koreje (Stendler 1999, 95–117).

Boji so se nadaljevali, sile pod okriljem OZN niso več zdržale pritiskov kitajskih in sovjetskih sil. Ameriški predsednik Truman je v govoru junija 1950 sporočil, da je Južna Koreja »očiščena« komunistov, zato OZN lahko začne pogajanja o prekinitvi ognja. S tem se ni strinjal general MacArthur, ki je ocenil, da bi moral biti cilj sil OZN ponovna združitev Koreje. Zaradi nesoglasij, ki so nastajala med predsednikom Trumanom in generalom MacArthurjem ga je predsednik decembra 1950 zamenjal z generalom Matthewom

²⁵ Vojaške okrepitve so posredovale: Avstralija, Belgija, Etiopija, Filipini, Francija, Grčija, Kanada, Kolumbija, Luksemburg, Nizozemska, Republika Južna Afrika, Tajska, Turčija, ZDA in Združeno kraljestvo (Breen 1999, 122).

²⁶ Medicinsko osebje so posredovale: Danska, Indija, Italija, Norveška in Švedska (Breen 1999, 122).

Ridgewayem. Republikanci so predsedniku Trumanu očitali, da ne želi obračuna s komunisti, po drugi strani pa so se kongresniki zavedali, da ameriška javnost ni pripravljena na dolgotrajen oborožen konflikt ali morebiti celo na tretjo svetovno vojno. V petih ofenzivah je kitajska doživela velike izgube, ni pa dosegla preboja. Mao Zedong se je začel zavedati, da celotnega korejskega polotoka ne bo mogoče zavzeti, zato je poleti 1951 v Peking poklical Kim Il Sunga in mu pojasnil spremembo strategije. Temu se je Kim Il Sung najprej upiral, vendar je moral na koncu popustiti in potrditi Maovo odločitev. Varnostni svet OZN pa je že maja 1951 pod okriljem ZDA sprejel odločitev, da se začnejo pogajanja o prenehanju oboroženih spopadov. Pogajanja so se začela 8. julija 1951 v starodavni korejski prestolnici Kaesong. Pogajanja so oktobra istega leta prestavili na bližnjo, varnejšo lokacijo v Panmunjom. To je bil najbolj krvav spopad v korejski zgodovini. Po nekaterih ocenah je v letu dni bojevanja umrlo skoraj milijon vojakov in 800.000 civilistov (Stendler 1999, 239–263). Čeprav ne obstaja enotna razlaga, zakaj je prišlo do tako hitre prekinitve ognja, pogajanja o podpisu dogovora o prekinitvi ognja pa so nato potekala še dve leti, je verjetno prav dejstvo, da sta Kitajska in Severna Koreja utrpeli tako visoke izgube, pripomoglo k pogajanjem v Panmunjomu.

3.4 Pogajanja o prekinitvi ognja v Panmunjomu

Sprte strani so morale med pogajanja doseči vrsto dogovorov, da bi zagotovile dolgotrajnost prekinitve ognja. Najpomembnejša so bila naslednja tri vprašanja:

- določitev demarkacijske črte,
- demilitarizirane cone (DMZ),
- repatriacija vojnih ujetnikov.

Zaradi številčnih izgub in nadaljevanja zračnih napadov sil po okriljem OZN so Severnokorejci sprejeli bojno črto za osnovo pri pogajanjih o demilitarizirani coni za razdelitev Koreje na Sever in Jug. Posebej zahtevna pogajanja so bila o sestavi neodvisnega telesa,²⁷ ki bo nadziral premirje (Lowe 2000, 90–101).

Pomembno je bilo tudi vprašanje repatriacije vojnih ujetnikov. Ob začetku pogajanj o prekinitvi ognja so vojaške sile Združenih narodov v Južni Koreji zadrževale 132.000 vojnih

²⁷ Na koncu so postale članice neodvisnega telesa, ki še danes nadzira DMZ, Češkoslovaška, Poljska, Švedska in Švica (Crump 2007, 83).

ujetnikov in 37.000 civilnih ujetnikov. Ženevska konvencija o vojnih ujetnikih iz leta 1949 je podrobno določala osnovne pravice vojnih ujetnikov in zahtevala, da je potrebno ujetnike po prekinitvi ognja brez odlašanja izpustiti in vrniti. Veliko vojnih ujetnikov, ki so jih zajeli pripadniki Južnokorejske vojske, se ni hotelo vrniti v Severno Korejo. Med njimi tudi prek 15.000 kitajskih ujetnikov, ki so želeli biti vrnjeni na Tajvan. Predsednik Rhee je skušal sabotirati pogajanja, zato je izpustil 25.000 antikomunističnih ujetnikov, a je Mao Zedong pravilno ocenil, da bodo ZDA priselile predsednika Rheeja, da sprejme dogovor ne glede na to, ali se z njim strinja ali ne. Skladno s končnim dogovorom nihče od vojnih ujetnikov ni bil vrnjen proti lastni volji (Crump 2007, 83–86).

Tabela 1: Demarkacijska črta, ki ločuje Severno in Južno Korejo

Vir: Geopolicraticus.

Kljub vsemu Stalin ni izkazoval pretiranega navdušenja, da bi prišlo do podpisa dogovora. Ocenil je, da vojna šibi pozicijo ZDA, krha njene odnose z zaveznicami in krepí kitajsko-sovjetske odnose. Nemudoma po Stalinovi smrti, marca 1953, je sovjetski svet ministrov pisal Kim Il Sungu in Mao Zedongu ter izrazil željo po čimprejšnjem zaključku pogajanj o prekinitvi ognja in vzpostaviti miru na Korejskem polotoku. Pogajanja so bila oživljena 26. aprila 1953. V dobrem mesecu dni sta bila dosežena dogovora o prostovoljni repatriaciji vojnih ujetnikov in demarkacijski črti. Končni dogovor je bil podpisan 27. julija 1953 v Panmunjomu (Stendler 1999, 223–228). Demarkacijska črta je bila skoraj identična razdelitvi

po drugi svetovni vojni in je zgolj utrdila položaje, poglobila nezaupanje in oddaljila možnost ponovne združitve.

3.5 Dve državi, dva politična sistema

Po razdelitvi Korejskega polotoka sta se tako Severna kot Južna Koreja začeli razvijati vsaka skladno s svojim ideološkim prepričanjem, ki sta ga izbrali. Obe sta tudi ostali močno zavezani ponovni združitvi, vendar sta se zaradi posledic korejske vojne zavedali, kakšno ceno ima lahko enostransko posredovanje in nasilni poskus združitve. Obe državi sta še vedno imeli vojaško podporo svojih zaveznikov, Severno Korejo sta podpirali Kitajska in Sovjetska zveza, medtem ko so ZDA nastanile svoje enote v Južni Koreji. Slednji so dolga desetletja vladali avtorski voditelji, ki jih je združeval antikomunistični duh, na drugi strani pa je Severna Koreja prevzela komunistično oziroma stalinistično politično ureditev z močnim kultom osebnosti voditelja Kim Il Sunga.

Južna Koreja in ZDA so leta 1954 podpisale varnostni sporazum, s katerim je Južna Koreja poleg Japonske postala ena ključnih zaveznic ZDA v Aziji. Skladno s sporazumom so Američani obdržali svoje vojake v Južni Koreji neposredno ob DMZ. Ustanovili so skupni generalštab ameriške in južnokorejske vojske. Sklenjeni sporazum je zagotavljal varnost Južne Koreje pred morebitnimi udori iz Severne Koreje in hkrati nudil možnost, da ZDA izvajajo nadzor nad Južno Korejo. Zavezništvo z Južno Korejo je ZDA omogočilo tudi nadaljnjo prisotnost v Aziji, kar je bilo v času hladne vojne izredno velikega pomena (Mutual Defence Treaty Between the United States and the Republic of Korea).

Južno Korejo so v obdobju od leta 1950 do leta 1980 vodili avtoritarni voditelji. Predsednik Rhee Syng-man, ki je vladal s trdo roko, je moral po velikih protestih leta 1960 odstopiti. Po kratki prehodni vladi je maja 1961 Park Chung-hee izvedel vojaški udar in prevzel vodenje države. Čeprav je Park vladal avtoritarno, je v času njegove vladavine Južna Koreja postala ena izmed uspešnejših industrializiranih azijskih držav. Vlada je ob močni podpori ZDA reformirala gospodarstvo in ga usmerila v izvoz. Posebno pozornost je namenjala zagotavljanju dobre izobrazbe čim večjemu številu prebivalstva, kar je bil eden izmed temeljev pri izgradnji moderne družbe (McDougall 2007, 182–185).

Po umoru Parka leta 1979 je vodenje države prevzel Chun Doo-hwan, ki je le s težavo ohranjal svojo avtoritarno držo. Razmere so se z gospodarskimi spremembami in dvigom blaginje spremenile. Vse močnejši srednji razred je zahteval politične spremembe. Prve

relativno svobodne volitve so potekale leta 1987, na katerih je bil za predsednika izvoljen Roh Tae-woo. Kljub dejstvu, da je bil povezan z vlado predsednika Chuna Doo-hwana, je Rohnu uspelo državo odpreti in približati mednarodni skupnosti. Uspelo mu je vzpostaviti diplomatske odnose tako z nekaterimi vzhodno Evropskimi državami kot tudi Sovjetsko zvezo²⁸ ter Kitajsko²⁹ (McDougall 2007, 186–188).

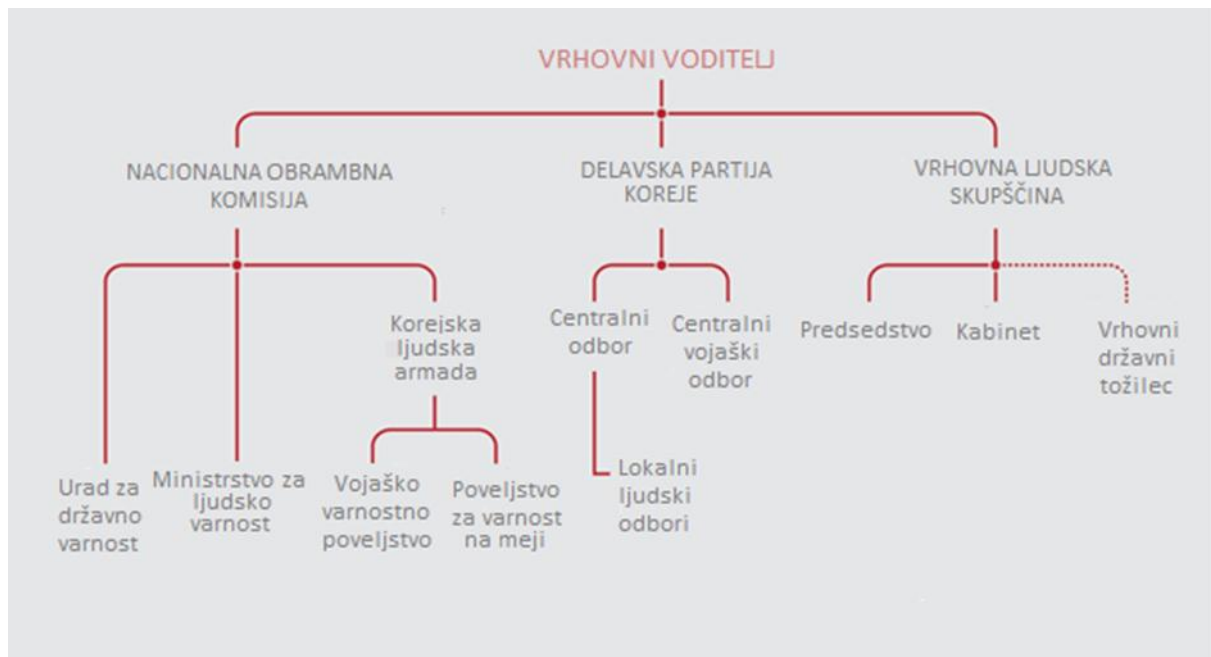
Za razliko od Južne Koreje si je Severna Koreja načrtala popolnoma drugačno pot. V mednarodni skupnosti je še naprej krepila zaveznitvo s Kitajsko in Sovjetsko zvezo. Njuna medsebojna nesoglasja je skušala izkoriščati v svojo korist. Pri tem pa je, za razliko od Južne Koreje, obdržala sorazmerno neodvisnost brez prisotnosti tujih oboroženih sil v državi. Da bi lahko uspešno zagotavljala lastno varnost, je leta 1961 z obema zaveznicama podpisala sporazum o zagotavljanju varnosti. Voditelj Kim Il Sung in njegov sin Kim Jong Il sta začela z razvijanjem posebne filozofije džučje oziroma sistema samozadostnosti. Džučje uravnava vse aspekte življenja v Severni Koreji in je neke vrste »državna religija«, ki je ustvarila svojo mitologijo in uveljavila dinastično nasledstvo na čelu države.³⁰ Teoretične osnove ideologije džučje so zelo slabe in v mednarodni skupnosti niso dosegle nobenega pomembnejšega odziva, zaradi česar se džučje promovira kot korejsko ideologijo, ki je primerna samo za Korejce in ni namenjena širitvi v mednarodnem prostoru. Džučje naj bi Korejcem zagotavljal samostojnost, ki mora sloneti na samozadostnem gospodarstvu in zmožnosti samoobrambe. Slednje je vodilo v oblikovanje politike songun oziroma »prvo vojska«, ki daje primat vojaškim strukturam v državi. Ob ustanovitvi Severne Koreje je država sledila marksistični filozofiji. Pri oblikovanju državnega aparata pa je sledila ureditvi po vzoru Sovjetske zveze. Po sporih med Sovjetsko zvezo in Kitajsko, leta 1950, je Kim Il Sung želel zmanjšati sovjetski vpliv na Severno Korejo, zato je skušal vpeljati več Maovih razmišljanj. V sredini sedemdesetih let so ideologijo džučje skušali prikazati kot avtohtono revolucionarno doktrino, ki je vsebovala dele marksizma, leninizma, maoizma, konfucianizma in elemente tradicionalne korejske družbe (Fench 2005, 50–61).

²⁸ Republika Koreja in Zveza sovjetskih socialističnih republik sta diplomatske odnose sklenili 30. septembra 1990 (McDougall 2007, 188).

²⁹ Republika Koreja in Ljudska republika Kitajska sta diplomatske odnose sklenili 24. avgusta 1992 (McDougall 2007, 188).

³⁰ Kim Il Sunga je po njegovi smrti 8. julija 1994 nasledil njegov sin Kim Jong Il. Kim Jong Il je po njegovi smrti 17. decembra 2011 nasledil njegov sin Kim Jong Un (Korean Central News Agency).

Tabela 2: Politična ureditve Severne Koreje

Vir: ASAN Institute for policy studies.

Izbira političnega sistema je odločilno vplivala tudi na gospodarski položaj Severne in Južne Koreje. Državi sta imeli podobno razvito gospodarstvo nekje do leta 1970. Takrat je bila primarna panoga v obeh državah kmetijstvo. Po preoblikovanju Južne Koreje v industrializirano in izvozno usmerjeno gospodarstvo pa so začele nastajati razlike v stopnji gospodarske razvitosti.

Južna Koreja se je tako politično kot tudi gospodarsko uspešno razvijala. Poleg težav, ki so se pojavljale s Severno Korejo, jih je najbolj prizadela še azijska finančna kriza leta 1997. Na drugi strani pa je Severna Koreja s politično stabilnim sistemom gospodarsko stagnirala. Država je padla v šok leta 1994 ob smrti Kim Il Sunga, a je kljub temu tranzicija oblasti na njegovega najstarejšega sina Kim Jong Ila potekala nemoteno. Kriza, ki je najbolj zaznamovala Korejski polotok, je nastopila v obdobju 1993–1994, ko je Severna Koreja nakazala namero po izdelavi jedrskega orožja, in se ponovila leta 2001. Od takrat naprej je to vprašanje redno prisotno v pogovorih mednarodne skupnosti s Severno Korejo. Nepredvidljivost severnokorejskega režima zbuja skrb mednarodne skupnosti za varnost v regiji in mir na Korejskem polotoku. Posledica nesodelovanja severnokorejskih oblasti pri nadziranju njihovega jedrskega programa so tudi mednarodne sankcije, ki jih je zoper Severno Korejo uvedla OZN (Heo 2014, 28–49).

Azijska finančna kriza leta 1997 je zaradi izvozno usmerjenega južnokorejskega gospodarstva povzročila veliko težav. Leta 1996 je zunanje trgovinski dolg Južne Koreje znašal 22 % BDP. Južna Koreja je za pomoč zaprosila Mednarodni denarni sklad (Buzo 2002, 144–165). Posledica gospodarskih težav je bila izvolitev opozicijskega kandidata in nekdanjega oporečnika Kim Dae-junga za južnokorejskega predsednika. Kim Dea-jung je po prevzemu oblasti najprej izpeljal gospodarske reforme, ki jih je zahteval IMF. Reforme niso bile v celoti učinkovite, vlado pa so ohromili tudi korupcijski škandali. Drugo področje, ki mu je predsednik Kim Dea-jung namenil posebno pozornost, je razvoj t. i. »sončne politike« (*sunshine policy*), ki bi vodila k spravi in združitvi s Severno Korejo.

Po smrti Kim Il Sunga in prevzemu oblasti s strani njegovega sina Kim Jong Ila v Severni Koreji ni prišlo do spremembe v ideološki usmeritvi države. Nekateri ocenjujejo, da je v času vodenja Kim Jong Ila vojska pridobila na vplivu in moči, nekoliko pa je svoj vpliv izgubila Korejska delavska stranka.

Dodatno moč je vojska dobila tudi po prevzemu oblasti Kim Jong Una, ki ocenjuje, da je močna vojska edino zagotovilo za ohranitev režima. V treh letih in pol je zamenjal že štiri obrambne ministre in štiri načelnike generalštaba, kar kaže na določene težave pri konsolidaciji oblasti in željo po popolni podredljivosti vojaškega aparata (BBC 2015).

Največji problem Severne Koreje je njeno gospodarstvo. V obdobju med leti 1990 in 2002 se je severnokorejsko gospodarstvo skrčilo na 25 %, kar se je najbolj kazalo v pomanjkanju hrane. Po nekaterih ocenah naj bi v Severni Koreji zaradi pomanjkanja hrane v letih od 1990 do 1998 umrlo skoraj 2 milijona ljudi. (Buzo 2002, 144–165). Severnokorejsko vodstvo je bilo prepričano, da bi izgradnja jedrskega programa Severni Koreji pomagala oživiti gospodarstvo in bi zagotovila potrebe po električni energiji,³¹ utrditvi režima in zagotovitvi varnosti. Za pomoč pri izgradnji jedrskega programa se je obrnila na Sovjetsko zvezo, ki je bila pripravljena pomagati Severni Koreji, če ta pristopi k Pogodbi o neširjenju jedrskega orožja, kar je DLRK storila decembra leta 1985.³²

³¹ Pred korejsko vojno je Severna Koreja proizvedla največ hidroenergije v Vzhodni Aziji. Suho je bila četrta največja hidroelektrarna na svetu. Načrtno bombardiranje sil pod pokroviteljstvom OZN na severnokorejske elektrarne, da bi prisilile DLRK k hitrejšim pogajanjem o prekinitvi ognja, je Severni Koreji zmanjšalo zmogljivosti proizvodnje za 90 %. Severna Koreja ni več mogla izvažati električne energije na Kitajsko in v Rusijo, prav tako je imela težave zagotavljati električno energijo za potrebe lastnega gospodarstva (Heo 2014, 28–49).

³² DLRK je ratificirala Pogodbo o neširjenju jedrskega orožja 12. decembra 1985. Prvič je o nameri, da bo odstopila od pogodbe, sporočila 12. marca 1993, a je kasneje svojo namero preklicala. Deset let kasneje, 10. januarja 2003, je svojo namero ponovila in odstop od pogodbe je postav veljaven 10. aprila 2004. DLRK je

3.6 Poizkusi različnih oblik združevanja

Od konca druge svetovne vojne, ko je bila prvič zarisana demarkacijska črta po 38. vzporedniku, sta obe državi skoraj v celoti prekinili stike na vseh področjih. Tako kljub milijonom ločenih družin na obeh straneh meje, skupni kulturi in jeziku ni mogoč noben stik med ljudmi,³³ vključno z nezmožnostjo telefonskega, pisemskega oziroma kakršnegakoli drugega telekomunikacijskega kontakta. Ob tem so bile prekinjene tudi vse transportne povezave.³⁴ Obe državi pa imata kljub vsemu naštetemu skupno idejo o ponovni združitvi. Poleg obeh predlogov Severne in Južne Koreje so svoje načrte za ponovno združitve predstavile tudi ZDA in Kitajska. Vsi dosedanji poizkusi pa so se izkazali za neuspešne in niso prinesli vidnejših rezultatov.

Dosedanje poizkuse združevanja lahko združimo v štiri faze neposrednih pogajanja, ki so potekala med leti 1972–1973, 1984–1985 in 1990–1991 ter obdobju po vrhu Severne in Južne Koreje leta 2002 (French 2005, 234). Kljub dogovorom, ki so jih dosegli v posameznih obdobjih in podpisanih izjavah, dejansko nikoli ni prišlo do uresničitve dogovora.

Prvi poizkus nasilne združitvene je bila korejska vojna leta 1950, ko je Kim Il Sung skušal z vojaškim udorom združiti Severno in Južno Korejo ter vpeljati socialistično politično ureditev na celotnem Korejskem polotoku. Vse od podpisa dogovora o prenehanju ognja do začetka sedemdesetih let se državi nista ukvarjali z načini ponovne združitve Korejskega polotoka. Svojo energijo sta usmerjali predvsem v obnovo države in izboljšanje gospodarstva. V tem obdobju Kim Il Sung, razen na deklarativni ravni, ni aktivno deloval v smeri združitve. Severna Koreja je preko Revolucionarne stranke za združitve, ki je delovala v Južni Koreji, skušala zanetiti revolucijo, ki bi strmoglavila južnokorejsko vodstvo. Vrh aktivnosti je dosegla leta 1968 s poskusom atentata na predsednika Parka (McDougall 2007, 183–185). Prav tako si je na deklarativni ravni združitve želel južnokorejski predsednik Rhee Syng-man, a sam do svojega odhoda ni oblikoval posebne strategije združitve.

postala prva in do sedaj edina država, ki je odstopila od Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja. K pogodbi niso pristopile zgolj štiri države: Indija, Izrael, Južni Sudan in Pakistan (IAEA).

³³ Kot smo navedli v prvem delu, so edina izjema srečanja ločenih družin, ki potekajo pod okriljem Rdečega križa (Mundy 2015).

³⁴ Edina delujoča transportna povezava med Severno in Južno Korejo je povezava z industrijsko cono Keasong, ki se nahaja neposredno za demilitarizirano cono v Severni Koreji. V njej deluje 123 južnokorejskih podjetij in zaposluje preko 50.000 Severnokorejcev. Na območju demilitarizirane cone je Južna Koreja zgradila veliko moderno železniško postajo Dorasan, iz katere je enkrat tedensko v obdobju od novembra 2007 do decembra 2008 tovorni vlak dostavljal material v industrijsko cono Keasong. Danes železniška postaja ne opravlja svoje primarne funkcije in stoji zgolj kot turistična atrakcija (osebna zabeležka).

Eden od prelomnih dogodkov, ki je imel močan vpliv na geostrateške razmere v regiji, je bil med drugim tudi obisk ameriškega predsednika Richarda Nixona februarja leta 1972³⁵ na Kitajskem ter izboljšanje odnosov med ZDA in Kitajsko. Izboljšanje ameriško-kitajskih odnosov je Kim Il Sunga navdalo z nezaupanjem in prepričanjem, da njegovo zavezništvo s Kitajsko ni tako trdno. Na drugi strani so ZDA zaradi težav v Vietnamu začele umikati del svojega vojaškega osebja iz Južne Koreje, kar je pomagalo oblikovati Nixonovo doktrino, ki si je prizadevala, da bodo morale azijske države vložiti veliko resursov, tako finančnih kot tudi človeških, v zagotavljanje lastne varnosti (French 2005, 187–188). Tako Kim kot Park sta vedela, da bo potrebno spremeniti dotedanje prakse pretiranega zanašanja na zaveznike in poiskati nove načine za zagotovitev stabilnosti in varnosti. Kim Il Sung je uspel prepoznati spremembe, zato je na enem izmed množičnih shodov leta 1971 v Pjongjangu izrazil pripravljenost na srečanje s predstavniki vseh političnih strank, tudi s predstavnikom južnokorejske vladajoče Demokratično republikanske stranke.

Pogovori so potekali preko predstavnikov Rdečega križa v Pjongjangu in Seulu, nadaljevali pa so ga predstavniki Odbora za mednarodne odnose. V tem času so za hitrejšo usklajevanje med državama vzpostavili telefonsko povezavo. Vsa srečanja so potekala v tajnosti, vse do prvega srečanja med vodjo južnokorejskega Odbora za mednarodne zadeve Lee Hu-raka in Kim Il Sungom (Kihl 1994, 75–82). Rezultat vseh dogovorov je bila Skupna izjava iz dne, 4. julija 1972. Izjava je prišla v trenutku, ko med državama še ni bilo velike razlike v gospodarski razvitosti in je zato predstavljala realno osnovo za nadaljnje združevanje. Na podlagi Skupne izjave je bil ustanovljen Odbor za koordiniranje med jugom in severom,³⁶ podani pa so bili tudi trije glavni principi, po katerih naj bi potekala združitev:

- združitev zadeva Severno in Južno Korejo in more biti uvedena brez zunanjega vpletanja;
- združitev mora biti dosežena na miren način;
- združitev mora biti dosežena na način, ki bo vključeval razlike v idejah, ideologijah in sistemih.

³⁵ Enotedenski obisk je potekal med 21. in 28. februarjem 1972 in je predstavljal konec sovražnih odnosov med državama (French 2005, 187).

³⁶ Prevod avtorja: South-North Coordinating Committee

Izjava je tudi pozvala h končanju obrekovanja in izzivanja incidentov na DZM (July 4th North-South Joint Statement).

Skupno izjavo sta obe strani videli kot preboj, a iz različnih razlogov. Kim Il Sung je verjel, da je s Skupno izjavo vnesel razdor med Južno Korejo, ZDA in Japonsko, medtem ko je Park Chung-hee videl izjavo kot vzvod za zmanjšanje napetosti v regiji. Nihče od njiju pa ni verjel, da bi skupna izjava lahko doprinesla h končni združitvi. Kim Il Sung bi na združitev pristal zgolj v primeru, da se v združeni Koreji implementira ideologija džučje, Parku Chung-heeju pa je izjava dala potreben čas za osredotočenje na izgradnjo gospodarske prihodnosti Južne Koreje. Park je leta 1972 uveljavil novo t. i. yushin ustavo, s katero je prevzel celotno oblast. Razpustil je parlament in zaprl opozicijske voditelje. Kim Il Sung se je zaradi razmer v Južni Koreji odpovedal skupni izjavi in prenehal z aktivnostmi za ponovno združitev (Oberdorfer in Carlin 2014, 47–52).

Septembra leta 1984 so Južno Korejo prizadele velike poplave. Kljub izredno slabim gospodarskim razmeram je Severna Koreja ponudila materialno pomoč, ki jo je Južna Koreja tudi sprejela. Tako je bil vzpostavljen dialog na področju gospodarskega sodelovanja, na podlagi katerega je bilo dogovorjeno, da bo Južna Koreja kupovala surovine od Severne Koreje. V času otoplitve je bil dogovorjen tudi sistem srečevanja družin, ki so bile ločene z delitvijo Korejskega polotoka. Javnost je bila veliko pozneje seznanjena s tem, da so v ozadju potekali tudi pogovori na najvišji ravni. Vzpostavljena je bila nova direktna telefonska linija za koordinacijo srečanj (Breen 1999, 132–142).

Na 6. kongresu Korejske delavske stranke, ki je potekal oktobra leta 1980, je Kim Il Sung predstavil predlog za združitev Severne in Južne Koreje v konfederacijo ter predlagal ime Demokratična konfederacija republike Korjo.³⁷ Po viziji Kim Il Sunga bi tako Severna kot Južna Koreja ohranili svojo neodvisnost,³⁸ v mednarodnem okolju pa bi nastopali kot enoten mednarodni subjekt, ki bi moral ohraniti nevtralnost. Po ustanovitvi bi bili glavni cilji konfederacije poglobitev sodelovanja na področju gospodarstva, katerega cilj mora biti njegova neodvisnost. Vzpostaviti sodelovanje in izmenjave na področju znanosti, kulture in izobraževanja in na vseh področjih zagotavljati usklajen napredek. Ponovno bi bilo potrebno vzpostaviti tudi transportne povezave med severom in jugom. Konfederacija bi morala zagotavljati stabilno preživetje za celotno prebivalstvo, vključno z delavci in kmeti. Prenehati

³⁷ Prevod avtorja: Democratic Confederal Republic of Koryo

³⁸ T. i. sistem »ena država, dva sistema«, ki ga je Kitajska vpeljala v primeru Hongkonga in Macaa, želi pa ga vpeljati tudi v primeru Tajvana.

bi morali z vojaškim konfliktom med Severno in Južno Korejo ter vzpostaviti skupno vojsko, ki bi lahko branila konfederacijo pred zunanjimi sovražniki. Zunanje odnose bi konfederacija morala obravnavati na način, da se ohranijo že sklenjena zaveznitva Severne in Južne Koreje, ki morajo zagovarjati miroljubno zunanjo politiko. Predpogoj za ustanovitev konfederacije pa je bil umik ameriških sil iz Južne Koreje (Haas 2012, 14–16).

Nekoliko spremenjen in dopolnjen predlog je predstavil na 5. zasedanju 9. Vrhovne ljudske skupščine, 6. aprila 1993, ko je predstavil deset točk programa za veliko enotnost celotnega naroda za združitev države (Democratic People's Republic of Korea):

- skozi veliko enotnost celotnega naroda bo ustanovljena neodvisna, miroljubna in nevtralna država;
- enotnost bo temeljila na domoljubju in duhu narodne neodvisnosti;
- enotnost je potrebno doseči skozi promocijo soobstoja, soblaginje in skupnega interesa;
- vse mora biti podrejeno narodni združitvi;
- vsa politična nesoglasja, ki ustvarjajo razdor med prebivalci, se morajo končati in dosežena mora biti enotnost;
- odpraviti je treba bojazen invazije, tako s severa kot z juga, kakor tudi željo po prevladi nad komunizmom, sever in jug morata verjeti drug v drugega in se združiti;
- obe strani morata verjeti v demokracijo in s skupnimi močmi doseči narodno združitev, ob tem pa ne smeta zavračati druga druge na osnovi različnih idej in načel;
- obe strani morata zaščititi materialno in duhovno bogastvo posameznikov kot tudi organizacij ter jih uporabiti za promocijo narodne enotnosti;
- razumevanje, zaupanje in enotnost morajo biti doseženi na osnovi stikov izmenjav obiskov in dialoga;
- celoten narod mora za združitev pokazati solidarnost ne glede na to, ali živi na severu, jugu ali v svetu;
- vsem, ki so si prizadevali za enotnost naroda in za združitev, je potrebno podeliti časti.

Predstavljeni program Kim Il Sunga v desetih točkah tudi danes predstavlja uradno stališče Severne Koreje do združitve (osebna zabeležka). Program je pozitivno vplival na pogovore z Južno Korejo, še posebej v obdobju »sončne politike« predsednika Kim Dae-junga, saj je odprl možnost vrhu, ki je potekal leta 2000.

Po utrditvi demokratičnih procesov v Južni Koreji je ta začela sklepati diplomatske stike tudi z največjimi zaveznicami Severne Koreje, kot sta Rusija in Kitajska, kar je pri severnokorejskem režimu vzbudilo negotovost. Južna Koreja je dodatno mednarodno pozornost in odobravanje požela tudi z uspešno organizacijo poletnih olimpijskih iger leta 1988 v Seulu³⁹ (Radchenko 2011). Da bi ohranil ravnovesje v odnosu do mednarodne skupnosti, je Kim Il Sung skušal vzpostaviti kontakte z Japonsko. Ministrstvo za zunanje zadeve Japonske se je ogradilo od pogovorov, ki sta jih na lastno pest vodila predstavnika dveh japonskih političnih strank z vodilni predstavniki severnokorejskega režima, kar je vodilo v propad pogovorov. Sledilo je obdobje, ko Severna Koreja in Japonska skoraj nista imeli stikov, vse do kratkega vrha med Kim Jong Ilom in predsednikom vlade Koizumi Junichiro, ki je potekal 17. septembra 2002. Vrh je pomenil vključitev Japonske v aktivno dogovarjanje o razmerah na Korejskem polotoku. Posebnega pomena za Japonsko pa je bilo severnokorejsko priznanje o ugrabitvah⁴⁰ japonskih državljanov. Japonska je med vrhom ponudila svoje opravičilo za okupacijo Koreje pred drugo svetovno vojno (Cha 2002).

Sprememba percepcije Južne Koreje v mednarodni skupnosti je predstavljala dodatne težave za vodstvo Severne Koreje, ki vztrajno ponavlja, da je Južna Koreja okupirana s strani ZDA, njeno vodstvo pa so lutke, s katerimi upravljajo Američani (Korean Central News Agency). Dejstvo je, da imajo ZDA v Južni Koreji še vedno nastanjenih nekaj manj kot 30.000 vojakov in da je ameriški general še vedno na čelu skupnega generalštaba (Global Firepower).

Tudi južnokorejsko vodstvo se je zavedalo, da je potrebno obuditi pogovore s Severno Korejo, saj je stabilnost na korejskem polotoku ključni element za uspešen gospodarski razvoj. Vsak novo izvoljeni južnokorejski predsednik je imel svojo vizijo zblíževanja in pomiritve med Severom in Jugom. Predsednik Roh Tae-woo je predstavil pragmatično deklaracijo v šestih točkah za medsebojno priznanje ter medsebojno poslovanje, ki so jo

³⁹ Olimpijskih iger v Seulu so se udeležile vse večje zaveznice Severne Koreje z izjemo Albanije, Kube, Madagaskarja in Sejšlov, ki so zaradi solidarnosti s Severno Korejo igre bojkotirale (Radchenko 2011).

⁴⁰ Japonska vlada je identificirala 17 oseb, ki jih je Severna Koreja ugrabila v sedemdesetih in osemdesetih letih. Po vrhu Japonska – DLRK septembra 2002 je DLRK Japonski vrnila pet oseb, usoda ostalih pa ni znana. Poleg omenjenih 17 oseb Japonska ocenjuje, da so še nekateri drugi primeri izginotja oseb, ki bi lahko bili povezani s severnokorejsko ugrabitvijo, a tega ni mogoče neposredno dokazati (Ministry of Foreign Affairs of Japan 2015).

poimenovali tudi nordpolitik.⁴¹ Za vlado Ron Tae-wooja je bila prioriteta politika združitve in sodelovanje s Severno Korejo. Tudi Ron je v deklaraciji predstavil idejo o konfederaciji, ki je bila podobna Kim Il Sungovi, a ni vključevala zahteve po umiku ameriških vojakov iz Južne Koreje. Osnutek deklaracije je pred objavo predstavil tudi Američanom, Kitajcem in Rusoma, ki ji na načelni ravni niso nasprotovali. Ameriški predsednik Ronald Reagan je celo podpiral nordpolitik in nekoliko otoplil odnose s Severno Korejo. V letih med 1988 in 1993 je bilo približno 34 srečanj med predstavniki ZDA in predstavniki Severne Koreje. Interes, ki ga je severnokorejsko vodstvo kazalo za sodelovanje tako z Južno Korejo kot tudi z ZDA, pa je bil posledica zelo težkih gospodarskih razmer, v katerih se je znašla Severna Koreja, ki bi lahko predstavljale težavo za preživetje severnokorejskega režima (French 2005, 243–244). Južnokorejsko vodstvo je verjelo, da bo v primeru ne pomoči Severni Koreji severnokorejski režim razpadel, kar pa bi imelo katastrofalne posledice za severnokorejsko prebivalstvo, poleg tega pa bi to povzročilo veliko težav tudi Južni Koreji, ki bi morala zagotoviti ogromno količino pomoči za lajšanje morebitnega razpada sistema. Posledica katastrofalnih gospodarskih razmer v Severni Koreji je bilo soglasje vodstva, da lahko v državo prispejo mednarodne agencije, ki bodo organizirale nujno pomoč. Dodaten interes za sodelovanje z jugom je za Severno Korejo predstavljal propad socialističnih sistemov v Vzhodni Evropi, še posebej je bil skrb zbujujoč padec režima v Romuniji, ki je hodila svojo pot socializma.

Septembra leta 1990 je v Seulu potekalo srečanje predsednikov vlad Južne in Severne Koreje, na katerem so se dogovorili, da se državi ne bosta včlanili v OZN vsaka pod svojim imenom, temveč bosta skušali najti skupno rešitev. Skozi pogovore je Severna Koreja skušala doseči preklic napovedi skupne vojaške vaje ZDA in Južne Koreje imenovane »skupinski duh«,⁴² saj naj bi skupna vojaška predstavljala grožnjo za mir na Korejskem polotoku in ogrožala suverenost Severne Koreje. Kljub severnokorejskim prizadevanjem so bile skupne vojaške vaje izvedene februarja leta 1991, Severna Koreja pa je posledično odstopila od pogajanj (Collins 2014).

⁴¹ Ime nordpolitik (severna politika) so povzeli po ostpolitik (vzhodna politika), ki jo je predstavil kancler Zahodne Nemčije Willy Brant. Med politikama ni bilo posebnih povezav (Kihl 1994, 228).

⁴² Skupne vojaške vaje »skupinski duh« (Team Spirit) so potekale med leti 1979 in 1993. Načrtovane so bile tudi v letih od 1994 do 1996, a so jih vsako leto odpovedali zaradi izboljšanja sodelovanja s Severno Korejo (Collins 2014).

Tudi Kim Young-sam, ki je na predsedniškem mestu nasledil Ron Tae-wooja, je predstavil svojo trifazno formulo za izgradnjo nacionalne korejske skupnosti, t. i. KNCU formulo (Ministry of Unification):⁴³

- faza I. (sprava in sodelovanje): obe strani priznata politični sistem druge države, odpravita medsebojno nezaupanje in se poskušata vzdržati vseh sovražnih dejanj. Po izgradnji zaupanja bosta državi institucionalizirali napore za spravo in poglobili sodelovanje ter izmenjave med državama.
- faza II. (oblikovanje skupnosti dveh držav): državi oblikujeta Skupnost korejskih držav, ki bo začasen subjekt pred dokončno združitvijo. Pripravili bosta pravno in institucionalno osnovo za združitev.
- faza III. (nacionalna država): obe državi bosta oblikovali enoten politični subjekt, državo in narod. Projekt združevanja bo zaključen z integracijo institucij in sistemov.

Eden izmed rezultatov obiska ameriškega predsednika Jimmy Carterja leta 1994 v Pjongjangu je bilo tudi strinjanje Kim Il Sunga, da se sreča z južnokorejskim predsednikom Kim Young-samom. Slednji je vabilo sprejel in prvo srečanje voditeljev Severne in Južne Koreje je bilo predvideno v Pjongjangu 25. julija 1994. Štirinajst dni pred načrtovanim vrhom je Kim Il Sung umrl, Severna Koreja pa je vrh preložila (Sterngold 1994).

3.7 Kim Dae-jungova sončna politika

Decembra leta 1997 je bil za predsednika Južne Koreje izbran nekdanji disident Kim Dae-jung, ki je v začetku leta 1998 predstavil t. i. sončno politiko. Da bi za svojo politiko združevanja na Korejskem polotoku dobil kar najširše mednarodno soglasje, se je kmalu po prevzemu oblasti srečal z voditelji Japonske, Kitajske in Rusije, kasneje pa se je srečal še s predsednikom ZDA in nekaterimi evropskimi voditelji.

Kim Dae-jungova sončna politika ima tri osnovna načela:

- ničelna toleranca za kakršnokoli vojaško izzivanje;
- združitev z absorpcijo ni mogoča;⁴⁴

⁴³ Imenovana Three-Phased Unification Formula for Building a Korean National Community.

⁴⁴ Nasprotoval je nemškemu modelu združitve (Kim 1997, 36).

- aktivna promocija sprave ter sodelovanja; prednost naj se da področjem, ki so zanimiva za obe strani in se bosta obe strani o njih zlahka strinjali.

Z gospodarskim razvojem Južne Koreje in vse večjimi razlikami, ki so nastajale s Severno Korejo, je bil v Južni Koreji dosežen širok javni konsenz, da bo moral proces združitve potekati veliko bolj postopno, kot je bilo to v nemškem primeru, poleg tega pa se bo moral zgoditi na miren način, saj bi bilo v nasprotnem primeru breme, ki bi ga morala posledično nositi Južna Koreja pretežko. Pred združitvijo bi se Severna in Južna Koreja morali sporazumeti o vprašanjih, kot so na primer integracija vojske, družbene razlike in lastniške zadeve. V primeru, da bi si v času pogajanj severnokorejsko gospodarstvo le nekoliko opomoglo, bi bila združitev manj boleča in bolj družbeno sprejemljiva, potrebni pa bi bili tudi manjši finančni vložki (Kim 1997, 9–36).

Sončna politika je imela pozitiven vpliv na južnokorejsko javnost, ki je prvič po letu 1972, ko je bil sprejeta Skupna izjava, videla določen napredek v pogajanjih. K pozitivnemu občutku so pripomogla tudi redno organizirana srečanja družin, ločenih ob razdelitvi korejskega polotoka ter izdatna finančna pomoč, ki jo je Južna Koreja namenjala Severni Koreji. Kim Dae-jung je želel z donacijami preseči ne samo posredovanje humanitarne pomoči Severni Koreji, pač pa je želel s finančnim vložkom zagotoviti tudi izgradnjo družbene infrastrukture, kar bi v prihodnosti lahko pomenilo manjše breme za vlado. Na drugi strani pa je Severna Koreja videla sončno politiko kot možnost za utrditev režima in možnost za diplomatsko ofenzivo, s katero bi pridobila na času in ugledu.

Najpomembnejši dogodek v času sončne politike je bil zgodovinski obisk južnokorejskega predsednika Kim Dae-junga med 13. in 15. junijem 2000 v Pjongjangu. Obisk je bil namenjen izvedbi prvega vrha Severne in Južne Koreje, ki je bil iz prvotno načrtovanega leta 1994 prestavljen. Vse do zadnjega trenutka ni bilo znano, kje bo severnokorejski voditelj Kim Jong Il pričakal južnokorejskega pandana Kim Dae-janga (French 2005, 249–251). Ko se je Kim Jong Il prikazal na letališču v Pjongjangu, so južnokorejska pričakovanja glede uspešnosti vrha poskočila.

Ob koncu zgodovinskega vrha sta voditelja podpisala Skupno deklaracijo Severa in Juga,⁴⁵ v kateri sta se državi zavezali (June 15th North–South Joint Declaration):

- da bosta rešitev za združitev našli neodvisno in s skupnimi naporima vodstev obeh držav;

⁴⁵ Z angleškim imenom: June 15th North–South Joint Declaration.

- združitev bo dosežena na podlagi predloga juga o konfederaciji in severa o ohlapni federaciji;
- da bosta skupaj reševali humanitarna vprašanja, kot so srečanja ločenih družin;
- da se bosta zavzemali za uravnotežen razvoj gospodarstva skozi gospodarsko sodelovanje, prav tako bosta spodbujali sodelovanje in izmenjavo na kulturnem, zdravstvenem, okoljevarstvenem ter drugih področjih;
- da bosta državi v kratkem izvedli srečanje pristojnih organov, ki bodo implementirali ta dogovor.

Izjava je eden pomembnejših dokumentov v prizadevanju predsednika Kim Dae-junga in njegove sončne politike, kot tudi enega večjih prebojev v komunikaciji med Severno in Južno Korejo. V letu 2003 je posebni južnokorejski tožilec objavil, da je južnokorejska vlada porabila 500 milijonov ameriških dolarjev spodbud, da Severna Koreja ni odpovedala vrha. Dve tretjini denarja sta prišli iz Hyundai Groupa, tretjino pa je prispevala južnokorejska vlada sama (McDaougall 2007, 190–191).

Notranje politične težave in finančna kriza, v kateri se je znašla Južna Koreja, ter nefleksibilnost Severne Koreje so zamajale zaupanje Južnokorejcev v sončno politiko in posledično tudi v predsednika Kim Dae-janga, ki se je soočal z obtožbami o skorumpirani vladi in družini. Kljub dejstvu, da je za svoja prizadevanja za demokracijo, človekove pravice ter združitev s Severno Korejo predsednik Kim Dae-jang leta 2000 prejel Nobelovo nagrado za mir, to ni preprečilo njegovega političnega zatona (Griffin 2010, 9). Zaradi zmanjšane podpore javnosti je Kim Dae-jug sestopil z mesta predsednika Mileniske demokratične stranke in vodenje prepustil Roh Moo-hyunu, ki je s svojimi anti ameriški stališči zmagal predsedniške volitve leta 2002.

V pogledu do Severne Koreje se je Roh zavzemal za »politiko miru in blagostanja«, ki jo bodo dosegli s popuščanjem napetosti in s sodelovanjem. Po njegovem prepričanju lahko s pospešitvijo sončne politike ter s prepričevanjem in dialogom s Severno Korejo le-to prepriča v opustitev jedrskega programa (French 2007, 252). Zaradi nadaljevanja sončne politike in pozitivnega trenutka, ko je Severna Koreja pod zunanjim pritiskom, posebno Kitajskim, pristala na določene pogoje za prekinitve jedrskega programa, je med 2. in 4. oktobrom 2007 potekal drugi vrh Severne in Južne Koreje. Čeprav bi skladno s Skupno deklaracijo, ki sta jo

sprejela voditelja po prvem vrhu, do srečanja moralo priti v Južni Koreji, je tudi drugi vrh potekal v Pjongjangu. Predsednik Roh je simbolično peš prečkal demarkacijsko črto in nato odpotoval v Pjongjang. Po koncu srečanja sta predsednika podpisala Deklaracijo za mir. V omenjenem dokumentu sta pozvala mednarodno skupnost, da skozi pogovore doseže sprejetje mirovne pogodbe, ki bi nadomestila dogovor o prekinitvi ognja.

3.8 Problematika jedrskega programa DLRK in njegov vpliv na združevanje

Kljub temu, da je severnokorejski program velikokrat označen za iracionalnega, je njegova osnova povezana predvsem s skrbjo za zagotavljanje državne varnosti kot orodjem za ohranjanje režima. Odločitev za vzpostavitev vojaškega jedrskega programa je bil odgovor na ameriške grožnje z jedrskim orožjem med korejsko vojno in povojno namestitev ameriškega jedrskega orožja v Južni Koreji. Ameriška vojska je med korejsko vojno večkrat zagrozila, da bo »uporabila katerokoli orožje« za dokončanje vojne (Crane 2000, 79–80).

Po koncu korejske vojne je Severna Koreja ustanovila institucije, ki bi izobraževale znanstvenike za razvoj jedrskega programa. Izobraževanje pa ni bilo uspešno vse do dogovora s Sovjetsko zvezo leta 1956, ko so severnokorejski jedrski strokovnjaki začeli odhajati v Moskvo na dodatna izobraževanja. Kasneje sta državi podpisali dodatne sporazum o uporabi jedrske energije za miroljubne namene, kar je vodilo v ustanovitev najbolj znanega jedrskega kompleksa v Severni Koreji Yongbyon-a. Tehnično opremo za jedrski objekt, katerega izgradnjo je nadziral Kim Il Sung osebno, je v celoti prispevala Sovjetska zveza. Kitajska, ki je leta 1964 uspešno opravila prvi jedrski poizkus, je zavrnila severnokorejsko prošnjo, da bi svojo nuklearno tehnologijo delila s Severno Korejo (Buzo 2002, 92–103).

V sedemdesetih letih je Severna Koreja začela ekspanzijo svojega jedrskega programa za civilne namene. Pod pritiskom Sovjetske zveze je leta 1977 podpisala sporazum o varnosti delovanja dveh reaktorjev, kar je pomenilo nadzor jedrskega kompleksa Yongbyon s strani Mednarodne agencije za jedrsko energijo. V enakem obdobju je tudi Južna Koreja zgradila tri jedrske reaktorje, šest pa jih je bilo še v gradnji. Za Severno Korejo so bili lahkovodni reaktorji, ki sta jih gradili Južna Koreja in Japonska znak napredka, zato je Sovjetsko zvezo zaprosila za pomoč pri izgradnji novega reaktorja. Sovjetski strokovnjaki so izbrali lokacijo za izgradnjo. Po ugotovitvah sovjetske obveščevalne službe KGB je Severna Koreja nameravala nov jedrski objekt uporabiti predvsem za vojaške namene, zato je Sovjetska zveza odstopila od izgradnje reaktorja. Severna Koreja je nato v osemdesetih letih sama začela

razvijati lahkovodni reaktor, za dokončanje katerega so Severnokorejci potrebovali pomoč Sovjetske zveze. Slednja je svojo pomoč pogojevala s pristopom Severne Koreje k Pogodbi o neširjenju jedrskega orožja, kar se je zgodilo leta 1985 (Harrison 2003, 197–204).

Severnokorejski jedrski program je močno vplival tudi na gospodarstvo, saj je njegov razvoj zahteval visoke finančne vložke. S koncem hladne vojne pa sta Kitajska in Sovjetska zveza prenehali pošiljati subvencionirano hrano in nafto, kar je imelo za posledico močno poslabšanje gospodarskih razmer v Severni Koreji. Severna Koreja je zato za pomoč zaprosila ZDA, Japonsko in Južno Korejo ter se strinjala, da se jedrski program začasno ustavi. Pogovori niso prinesli napredka do septembra leta 1991, ko je ameriški predsednik George Bush starejši odločil, da bodo ZDA po triintridesetih letih iz Južne Koreje umaknile jedrsko orožje. Umik jedrskega orožja je posledično pripeljal do sprejema Skupne deklaracije o Korejskem polotoku brez jedrske oborožitve, ki sta jo podpisala predsednika vlad Severne in Južne Koreje.⁴⁶ V deklaraciji sta se Severna in Južna Koreja zavezali, da ne bosta testirali, izdelali, proizvajali, sprejeli, imeli v lasti ali uporabili jedrskega orožja. Nadalje sta se zavezali tudi, da bosta jedrsko energijo uporabljali izključno v miroljubne namene ter da ne bosta imeli programov za bogatitev urana. Ustanovili naj bi posebno nadzorno komisijo, ki bi lahko na zahtevo katere koli strani preverjala, ali se obe strani res držita dogovora (Joint Declaration on the Denuclearization of the Korean Peninsula).

Leta 1992 je Severna Koreja podpisala in ratificirala dodatne protokole, ki so omogočili inšpektorjem IAEA pregled jedrskih objektov v Severni Koreji glede njihove skladnosti z mednarodnimi pravili. IAEA je izvedla šest inšpekcijskih nadzorov,⁴⁷ v katerih so ugotovili, da je Severna Koreja v letih 1989, 1990 in 1993 izvajala postopke za predelavo plutonija, vendar celotnega inšpekcijskega pregleda niso mogli izvesti, saj Severna Koreja inšpektorjem ni dovolila ogleda dveh lokacij, kjer se shranjujejo jedrski odpadki, z obrazložitvijo, da gre za vojaško območje, kjer vstop ni dovoljen. Slednje je privedlo do spora med IAEA in Severno Korejo (IAEA).

IAEA je Varnostni svet Združenih narodov zaprosila za odobritev posebnega inšpekcijskega nadzora, ki bi lahko preverjal tudi sporna območja. Severna Koreja je kot reakcijo na zaprosilo IAEA sprožila postopke za odstop od Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja. Sledila so intenzivna pogajanja med ZDA in Severno Korejo, ki je le dan prej, kot bi odstop od

⁴⁶ Deklaracija je stopila v veljavo 19. februarja 1992 (Joint Declaration on the Denuclearization of the Korean Peninsula).

⁴⁷ Šest inšpekcijskih nadzorov je bilo izvedenih v obdobju od maja 1992 do februarja 1993 (IAEA).

pogodbe začel veljati, oznanila, da si je premislila in tako ni odstopila od pogodbe. ZDA in Severna Koreja sta dosegli dogovor, da bo Severna Koreja omogočila inšpekcijske nadzore nad trenutnimi jedrskimi aktivnostmi, ne pa tudi nad jedrskimi aktivnostmi, ki jih je izvajala v preteklosti. Pogajanja so se nadaljevala, tudi ko je Severna Koreja že sporočila, da ne bo odstopila od Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja. V času pogajanj je Severna Koreja brez nadzora IAEA inšpektorjev začela z menjavo izrabljenih gorilnih palic, s čimer so bile zabrisane sledi jedrskih aktivnosti na področju plemenitenja urana. ZDA sicer niso bile zaskrbljene glede tega, koliko plutonija je Severna Koreja proizvedla v preteklosti, so pa izrazile skrb, da bo z dokončanjem dveh novih reaktorjev Severna Koreja lahko vsako leto pridelala deset bomb z jedrskimi konicami. Ameriški predsednik Bill Clinton je zaradi slednjega pozval Varnostni svet Organizacije združenih narodov, da zaradi nesodelovanja uvede gospodarske sankcije zoper Severno Korejo, ta pa je odvrnila, da bodo sankcije obravnavali kot vojno napoved (Oberdorfer in Carlin 2014, 196–200).

Leta 1994 so bile razmere izredno zapletene in obe strani sta se pripravljali na možnost izbruha oboroženega konflikta. Slednje pa ni bilo v interesu predsednika Clintona, saj bi oborožen spopad predstavljal največjo vojaško krizo njegovega predsedovanja. Na drugi strani pa je Kim Il Sung vedel, da bi oboroženi spopad lahko predstavljal grožnjo obstoju komunističnega režima v Severni Koreji.

Stopnjevanje krize je skušal omiliti nekdanji ameriški predsednik Jimmy Carter, ki je želel obiskati Severno Korejo, nad čimer pa niso bili navdušeni takratni predsednik Clinton in njegovi svetovalci. Carter je junija leta 1994 obiskal Pjongjang in dosegel napredek v pogovorih s Kim Il Sungom. Slednji je privolil v zamrznitev jedrskih aktivnosti, v kolikor bi ZDA pomagale Severni Koreji pri izgradnji lahkovodnih reaktorjev. Ameriški predsednik Clinton ni bil zadovoljen z dogovorom, saj je želel doseči gospodarske sankcije, a je Carterjev obisk v mednarodni skupnosti sprožil pričakovanja, da je dogovor mogoč, zato Varnostni svet OZN ni glasoval o uvedbi sankciji (Oberdorfer in Carlin 2014, 67–80).

Pogajanja o sklenitvi Okvirnega dogovora so potekala⁴⁸ v Ženevi, dogovor pa je bil podpisan 21. septembra 1994. V okvirnem dogovoru sta se strani zavezali k normalizaciji odnosov in vzpostavitvi diplomatskih odnosov, ki jih bosta s časom nadgradili. Severna Koreja se je zavezala, da bo zamrznila nekatere dele jedrskega programa in omogočila inšpektorjem IAEA, da spremljajo aktivnosti, da bo skušala implementirati Skupno izjavo o Korejskem

⁴⁸ Pogajanja so potekala med 23. septembrom in 21. oktobrom 1994 (US–DPRK Agreed Framework).

polotoku brez jedrskega orožja ter da bo ostala članica Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja. V zameno pa so se ZDA zavezale da bodo Severni Koreji pomagale zgraditi dva lahkovodna reaktorja, dobavo goriva in da se bodo odpovedale grožnjam o uporabi jedrskega orožja (US–DPRK Agreed Framework).

Okvirni dogovor je uspešno zamrznil severnokorejske aktivnosti plemenitenja plutonija, vendar nobena stran z njim ni bila posebej zadovoljna. Po prevzemu predsedniške funkcije je George Walker Bush zahteval revizijo sklenjenega Okvirnega dogovora. Rezultat revizije so bile dodatne zahteve ameriške strani, da se v Okvirni sporazum vključijo tudi inšpekcijski nadzori jedrskih aktivnosti, ki jih je Severna Koreja izvajala v preteklosti. Prav tako se je v mednarodni skupnosti krepila zaskrbljenost, da ima Severna Koreja nedovoljen program za bogatenje urana. Pojavila so se poročila obveščevalnih agencij, da Pakistan v zameno za raketno tehnologijo Severni Koreji prodaja tehnologijo za bogatenje urana, kar je bilo kasneje tudi potrjeno. Severna Koreja je v pogovorih z ZDA leta 2002 potrdila, da ima namen izdelati jedrsko orožje, namero pa je opravičevala s potrebo po samoobrambi. Posledično so se ZDA konec leta 2002 odločile, da Severni Koreji ne bodo poslale dogovorjene količine goriva. Severna Koreja se je na odločitev ZDA odzvala z izgonom IAEA inšpektorjev in odmrznitvijo jedrskih aktivnosti, ki bi pripomogle k izgradnji jedrskega orožja, poleg tega pa je odstopila tudi od Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja, ki je stopila v veljavo 10. aprila 2003 (IAEA).

Severno Korejski program izdelave jedrskega orožja je delno skrbel tudi kitajsko vodstvo, zato so se aprila leta 2003 v Pekingu začeli pogovori med Severno Korejo, ZDA in Kitajsko za dokončanje severnokorejskega programa izgradnje jedrskega orožja. Kasneje so se pogovorom priključile še Južna Koreja, Japonska in Rusija. Prvi krog šest-stranskih pogajanj se je začel 27. avgusta 2003. Zaradi ostrih nesoglasij med ZDA in DLRK je pogosto prihajalo do zavlačevanja. Drugi krog pogajanj je tako potekal februarja 2004, tretji junija 2004, četrti pa šele julija 2005. Severna Koreja je aprila 2005 ustavila pet megavatni reaktor v Yongbyonu, ki je deloval od odmrznitve februarja 2003, a je Severna Koreja reaktor ponovno spet zagnala že julija 2005. V tem obdobju bi lahko Severna Koreja pridobila dovolj plutonija za izdelavo od ene do treh jedrskih naprav. Po končanem četrtem krogu pogajanj, ki je potekal v dveh fazah,⁴⁹ so deležniki izdali skupno izjavo, s katero so se zavezali, da je cilj vseh denulerizacija Korejskega polotoka. Severna Koreja se je odpovedala jedrskemu orožju, pristopila k Pogodbi za neširjenje jedrskega orožja in dovolila inšpektorjem IAEA, da

⁴⁹ Prva faza četrtega kroga šeststranskih pogajanj je potekala med 26. julijem in 7. avgustom 2005, druga pa med 13. in 19. septembrom 2005 (Arms Control Association).

pregledajo severnokorejski jedrski program skladno s Skupno deklaracijo iz leta 1992. Južna Koreja se je zavezala, da ne bo nikoli sprejela jedrskega orožja, ZDA pa, da ne bodo napadle Severne Koreje. Japonska in Severna Koreja sta se zavezali za normalizacijo odnosov, vse države pa so obljubile pomoč pri energetski oskrbi Severne Koreje. Čeprav je na prvi pogled izgledalo, da bi Skupna izjava lahko pomenila določen napredek pri doseganju končnega dogovora, pa so se kmalu pokazale razlike v razumevanju skupne izjave. Severna Koreja je trdila, da Skupna izjava ne nasprotuje nadaljevanju izgradnje lahkovodnih reaktorjev, medtem ko so ZDA temu nasprotovale. Uvedle so tudi določene omejitve pri poslovanju s posameznimi bankami, ki poslujejo s Severno Korejo. Ker ZDA niso preklicale omejitvenih ukrepov, je Severna Koreja odstopila od Skupne izjave (Bajoria in Xu 2013).

Jedrska kriza se je še dodatno zaostрила 9. oktobra 2006, ko je Severna Koreja izvedla svoj prvi jedrski poizkus. Mednarodni strokovnjaki menijo, da poizkus ni izpolnil severnokorejskih pričakovanj, saj je bil njegov donos manjši od ene kilotone, kar je pomenilo, da ima Severna Koreja še veliko tehničnih težav, torej bo minilo še kar nekaj časa, preden bo lahko izdelala jedrsko bojno glavo. Takoj po izvedenih jedrskih poizkusih je Varnostni svet OZN sprejel resolucijo 1718, s katero je uvedel sankcije zoper Severno Korejo (Kang 2014, 61).

Kitajska stran je skupaj z ostalimi udeleženkami šeststranskih pogajanj vložila veliko diplomatskega navora v prepričevanje Severne Koreje, da se vrne za pogajalsko mizo. Šeststranska pogajanja so se nadaljevala decembra 2006,⁵⁰ a dogovor ni bil dosežen. Pogovori so se nato nadaljevali februarja 2007,⁵¹ ko je bil dosežen manjši napredek. Udeleženke so podpisale Akcijski načrt za izvajanje Skupne izjave. Dogovorile so se, da bo Severna Koreja opustila obstoječi jedrski program in jedrsko orožje, ki ga je že proizvedla, ter da bo ponovno postala pogodbenica Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja in spoštovala IAEA varnostne zahteve v zameno za spodbude na področju zagotavljanja energetske varnosti Severne Koreje s strani ostalih članic šest-stranskih pogovorov. Severna Koreja se je zavezala, da bo v naslednjih šestdesetih dneh pod nadzorom IAEA inšpektorjev zaprla in zapečatila jedrsko elektrarno Yongbyon. ZDA pa so obljubile odmrznitev več kot 25 milijonov dolarjev severnokorejskih sredstev, ki jih je imela Severna Koreja v Banki Delta Asia v Macau. Postopek se je zapletel, saj je bila Banka Delta Asia pod sankcijami ZDA. Do razpleta je prišlo šele v juniju, ko je ena izmed ruskih bank privolila v transfer denarja. ZDA in Severna

⁵⁰ Drugi del 5. kroga pogajanj je potekal med 18. in 22. decembrom 2006 (Arms Control Association).

⁵¹ Tretji del 5. kroga pogajanj je potekal med 8. in 13. februarjem 2007 (Arms Control Association).

Koreja sta se poleg že omenjenega zavezali tudi, da bosta začeli dvostranske pogovore, v katerih bosta skušali rešiti odprta vprašanja, ZDA pa bodo začele postopke, s katerimi bodo umaknile Severno Korejo s seznama držav, ki podpirajo terorizem (Kang 2014, 58–67).

Severna Koreja je povabila IAEA inšpektorje in julija 2007 pričela s postopki zaustavitve in pečatenja jedrskega objekta Yongbyon. Dodaten napredek je bil narejen tudi v 6. krogu⁵² šeststranskih pogajanj, ko je bil sprejet Drugi akcijski načrt, ki je od Severne Koreje zahteval, da izklopi svoje jedrske reaktorje do 31. decembra 2007 ter da do tega datuma preda tudi natančno poročilo o vseh jedrskih programih, ki obstajajo ali pa so obstajali v Severni Koreji. Skladno z Drugim akcijskim načrtom se je Severna Koreja tudi zavezala, da ne bo prodala jedrskega materiala in znanja (IAEA). Kljub postopkom, ki jih je Severna Koreja vodila za zaustavitev jedrskega programa, pa sama zaustavitev ni bila izpolnjena v roku. Sledila so ugibanja, ali mogoče Severna Koreja pomaga Siriji pri izgradnji jedrskega programa.

Z več kot polletno zamudo je Severna Koreja predala podrobno poročilo o jedrskih programih, ki pa ni bilo nikoli javno objavljeno. Zamude so nastale tudi na strani ZDA, ki so šele jeseni 2008 umaknile Severno Korejo s seznama sovražnih držav. Vmesni čas je bil izredno turbulenten, saj je zaradi ameriških zamud Severna Koreja ponovno oživila jedrski program, po umiku s seznama pa se je ponovno zavezala k njegovi ustavitvi. V okviru šeststranskih pogovorov so vodje delegacij skušali na pogovorih, decembra 2008, doseči dogovor o načinu nadaljnjega preverjanja napredka pri zaustavljanju jedrskega programa Severne Koreje (Arms Control Association).

Le dobra dva meseca po zadnjem šest-stranskem srečanju v Pekingu je Severna Koreja napovedala izstrelitev satelita Kwangmyongsong-2, kar se je dejansko zgodilo 5. aprila 2009. Napoved je sprožila ostre reakcije mednarodne skupnosti, še posebej so izstrelitvi nasprotovale ZDA, Japonska, Južna Koreja in Evropska unija, pa tudi drugi. Kitajska in Rusija sicer nista javno nasprotovali izstrelitvi, sta pa pozvali vse strani, naj ne zastrujejo retorike in naj se vzdržijo dejanj, ki bodo še dodatno zaostрила situacijo. Zaradi močnega nasprotovanja ZDA je Severna Koreja ponovno zahtevala, da inšpektorji IAEA zapustijo državo. Sledil je ponoven zagon jedrskega reaktorja Yongbyon in obnovitev programa za bogatenje urana. Izstrelitvi satelita 25. maja 2009 je sledil še drugi jedrski poizkus. Varnostni

⁵² Kot v preteklosti je tudi 6. krog pogajanj potekal v več fazah. Prva faza je potekala med 19. in 22. marcem 2007 ter med 18. in 20. julijem 2007. Druga faza pa je potekala med 27. in 30. septembrom 2007. Tretja faza je potekala med 10. in 12. julijem 2008 (Arms Control Association).

svet OZN je kot odziv na jedrski poizkus sprejel⁵³ resolucijo 1874, s katero je okreplil gospodarske in finančne sankcije, embargo na orožje. Članice OZN je pozval, da s pregledi tovora onemogočajo uvoz elementov, ki bi jih Severna Koreja lahko uporabljala v jedrske namene. Z resolucijo so od Severne Koreje zahtevali, da se vrne k šeststranskim pogajanjem in reševanju situacije po diplomatski poti (Philipp 2013). Severna Koreja je v znanem klasičnem slogu z grobo retoriko obtoževanja ZDA zavrnila možnost nadaljnjih pogajanj in sporočila, da jo dogovori in zaveze, ki jih je sprejela v času šest-stranskih pogajanj ne zavezujejo več.

Zaostren položaj je skušal omiliti Kim Jong Il, ki je leta 2011 kar trikrat obiskal Kitajsko. Ob vsakem obisku je kitajski strani nakazal pripravljenost za denuklearizacijo. Istočasno je prišlo tudi do več vojaških incidentov med Severno in Južno Korejo. Najhujša sta bila potopitev južnokorejske vojaške ladje in izstrelitev raket na južnokorejski otok Yeonpyeong, pri čemer sta umrla tudi dva civilista.

Mednarodna izolacija in težke humanitarne razmere v državi so spodbudile Severno Korejo, da je marca 2011 izrazila pripravljenost, da se vrne k šeststranskim pogajanjem, v kolikor nobena stran ne bo dala predpogojev. S slednjim se niso strinjale ZDA, ki so zahtevale, da morajo biti izpolnjeni vsi dogovori, ki so bili sprejeti v preteklosti.

Po smrti voditelja Kim Jong Ila so se ponovno začeli dvostranski pogovori med ZDA in Severno Korejo. Rezultat pogovorov⁵⁴ je bil ponovna zaveza Severne Koreje, da bo zamrznila jedrski program in testiranje raket dolgega dosega v zameno za pomoč ZDA v obliki hrane. Dogovor ni trajal dolgo, saj je le dobra dva tedna po sklenitvi dogovora Severna Koreja sporočila, da bo v orbito izstrelila satelit. ZDA so zaradi kršitve dogovora in dveh⁵⁵ sprejetih resolucij umaknile obljubo o humanitarni pomoči. Severna Koreja je 12. aprila 2012 neuspešno izvedla izstrelitev, saj je raketa kmalu po vzletu razpadla in strmoglavila v morje. Severna Koreja je svoje načrte branila z občo pravico držav do vesoljskega programa in raziskovanja vesolja, zato je satelit ponovno izstrelila decembra leta 2012. Decembrska izstrelitev je bila uspešna in satelit je uspešno vstopil v orbito. Glede slednjega obstajajo dvomi, da bi Severna Koreja lahko iz satelita prejela posamezne informacije. Po uspešni

⁵³ Resolucija je bila sprejeta soglasno s podporo Kitajske in Rusije 12. junija 2009 (Philipp 2013).

⁵⁴ Dogovor je bil dosežen v Pekingu 29. februarja 2012 (Philipp 2013).

⁵⁵ 1718 in 1874 (Philipp 2013).

izstrelitvi je Varnostni svet OZN sprejel resolucijo 2087,⁵⁶ s katero je je zahteval, da Severna Koreja preneha z jedrskim programom.

Tudi zaradi utrjevanja notranjega položaja po prevzemu oblasti s strani Kim Jong Una je Severna Koreja izvedla tretji jedrski poskus 12. februarja 2013. Mednarodna skupnost je kot v preteklosti obsodila severnokorejska dejanja, OZN pa je sprejel novo resolucijo⁵⁷ z dodatnimi omejevalnimi ukrepi. Situacija se je ponovila tudi 6. januarja 2016, ko je Severna Koreja izvedla četrti jedrski poskus, 7. februarja 2016 pa je sledila izstrelitev balistične rakete (Thielmann 2016). Mednarodna skupnost je pod vodstvom ZDA ter s privolitvijo Kitajske in Rusije sprejela resolucijo 2270, ki poleg ostre obsodbe in poziva Severni Koreji, da spoštuje svoje mednarodne obveznosti ter dosedanje resolucije Varnostnega sveta OZN. Omejevalni ukrepi širijo prepovedi pri poslovanju s Severno Korejo. Na seznam so dodali nove elemente, ki se jim pripisuje možnost uporabe v vojaške namene, ter oster nadzor nad podjetji, ki bodo poslovala s Severno Korejo. ZDA, Japonska in Južna Koreja so poleg omejitvenih ukrepov v resoluciji 2270 sprejele tudi lastne še ostrejše ukrepe, ki prepovedujejo ladjam, ki prihajajo iz severnokorejskih pristanišč ali plujejo pod severnokorejsko zastavo, da bi vplula v njihova pristanišča.

Severnokorejski jedrski program ostaja ena večjih ovir na poti k ponovni združitvi. ZDA, Južna Koreja in Japonska ocenjujejo jedrski program tudi kot največjo grožnjo za mir in stabilnost ne samo na Korejskem polotoku, pač pa tudi v širši regiji. Na drugi strani pa severnokorejski režim v jedrskem programu vidi zagotovilo za svoj obstoj ter ogromno pogajalsko prednost, ki mu omogoča izsiljevanja. Če pogledamo skozi zgodovino pogajanj, vidimo, da Severna Koreja nikoli ni imela resnega namena, da bi se odpovedala jedrskemu programu. Odpoved programu bi namreč enormno zmanjšala njeno pogajalsko moč. Zaradi nepredvidljivosti severnokorejskega režima pa smo v zadnjem času vedno bolj priča nezadovoljstvu Kitajske. Kitajska je kot ena redkih zaveznic Severne Koreje v mednarodni skupnosti pogosto deležna kritike, da ne vpliva na Severno Korejo v zadostni meri, da bi ta zamrznila svoj jedrski program in začela sodelovati z mednarodno skupnostjo. Kitajska se ob tem brani, da je njen vpliv na Severno Korejo omejen. Severnokorejski jedrski program je neposredno povezan tudi z ideološkimi okviri džuče, ki zagovarja samozadostnost. Politika »prvo vojska« opravičuje visoko porabo denarja za vojaške namene. Neločljiva povezanost vojaškega in jedrskega programa, ki sta bistvena za ohranitev severnokorejskega režima, bo

⁵⁶ Resolucija je bila sprejeta soglasno 22. januarja 2013 (Philipp 2013).

⁵⁷ Resolucija 2094 je bila sprejeta 7. marca 2013 (Philipp 2013).

tudi v prihodnje igrala glavno vlogo v postopkih zблиževanja in združevanja Severne in Južne Koreje. V konkretnem primeru bosta programa predvsem vzdrževala sedanji status ter skrbela, da pogovori v nobenem primeru ne bi bili uspešni.

3.9 Južna Koreja in jedrski program

V nasprotju s prepričanjem v širši javnosti je tudi Južna Koreja imela željo vzpostaviti svoj jedrski program, skozi katerega bi lahko razvijala jedrsko orožje. Temu pa so vseskozi nasprotovale ZDA.

Predsednik Park Chung-hee je zato začel na skrivaj razvijati jedrski program, s katerim je želel pridobiti vojaško samostojnost in si zagotoviti vojaško premoč nad Severno Korejo. ZDA so dogovarjanja, ki jih je predsednik Park vodil s Francozi, odkrila in jih blokirala. Ob tem so predsedniku Parku zagrozile, da bodo prekinile vojaško sodelovanje z Južno Korejo, v kolikor bi ta začela razvijati svoj jedrski program. Južna Koreja je ratificirala večino pogodb, ki se nanašajo na neširjenje jedrskega orožja, poleg tega pa je sprejela tudi politiko, s katero zagovarja denuklearizacijo Korejskega polotoka (Harrison 2003, 245–250).

Za civilne namene je Južna Koreja leta 1970 zgradila prvo jedrsko elektrarno. Do danes jih je zgradila že triindvajset. Leta 1991 je predsednik Roh Tea-woo razglasil, da Južna Koreja ne bo izdelovala, hranila, razpečevala ali uporabljala jedrskega orožja (Harrison 2003, 252). Dva meseca kasneje so s Severno Korejo podpisali Skupno izjavo o Korejskem polotoku brez jedrskega orožja. Južna Koreja ni nikoli odstopila od Skupne izjave, je pa večkrat pozvala Severno Korejo, naj izpolnjuje zaveze, ki jih je dala. Na žalost nobena stran ni uspela uveljaviti določb Skupne izjave, ki se nanašajo na dvostranski mehanizem nadzora.

Južna Koreja je skozi čas in s pomočjo zaveznikov in posredično uspešnim gospodarstvom uspela posodobiti svojo vojaško opremo, ki pa se je ne da primerjati s severnokorejsko. Trenutno Južna Koreja za obrambo namenja približno 13 % letnega proračuna, kar je sicer razumljiv odstotek glede na nezaupanje med Severno in Južno Korejo, a po drugi strani generira okoliščine, ki niso usmerjene v združevanje. Ne glede na to, kateri teoretični model smo preučili, je zmanjšanje vojaške oboroženosti na obeh straneh označeno kot osnovno načelo. Poleg zmanjšanja oboroženosti in odhoda tujih sil s Korejskega polotoka bi državi morali usmerjati tako finančne kot človeške vire v počasno vzpostavljanje skupnih obrambnih formacij, ki bi zagotavljale varnost Korejcev na Korejskem polotoku, in ne kot sedaj, ko morajo oborožene sile voditi obrambo Južne Koreje pred Severno Korejo ter obratno.

Zaupanje med režimom v Severni Koreji in vlado v Južni Koreji je na tako nizki ravni, da takega sodelovanja ne moremo pričakovati niti v bližnji niti v srednjeročni prihodnosti. Na tem mestu se ponovno pojavi vprašanje, kakšni so dejanski pogoji, pod katerimi bi se bilo severnokorejsko vodstvo pripravljeno odpovedati svojemu jedrskemu programu. Se res zgolj bojijo napada ZDA? Pogajalci, ki so se pogajali v šest-stranskih pogajanjih, na to vprašanje nimajo enakega odgovora.

3.10 Vpliv jedrskega programa Severne in Južne Koreje na združevanje

Razvoj jedrskega programa je Severni Koreji, predvsem pa njenemu vodstvu, dal moč in vidnost na svetovnem zemljevidu, zato bo težko prepričati severnokorejski režim, da se mu odpove ter ob tem ohrani svojo samostojnost in oblast. Kljub razširjenim humanitarnim težavam, ter pomanjkanju s katerimi se srečuje Severna Koreja, se ta ni pripravljena odpovedati jedrskemu programu v zameno za, na primer, nekaj tisoč ton žita.

Režim v Severni Koreji vodi eno najbolj izdelanih kampanj v gradnji kulta osebnosti trenutnega voditelja in hkrati ohranja kult osebnosti pokojnih voditeljev. Nepredušno zaprt sistem, ki razen redkim izbrancem, skoraj v celoti onemogoča komunikacijo z zunanjim svetom in otežuje prenos informacij ter je hkrati sistem, v katerem nihče ne more biti nikoli prepričan, kdo ga lahko ovadi, uspešno zagotavlja lojalnost prebivalcev in preprečuje morebitne proteste in upore. Posebna pozornost je namenjena vojski. Režim zaveda, da mora vojsko nahraniti, kar v državi, kjer so človekove pravice v celoti poteptane ter kjer se, po pričevanjih prebežnikov, vsak prestopek strogo kaznuje, zadostuje. Vse to označuje dejstvo, da se severnokorejski režim ne namerava odpovedati jedrskemu programu. Tudi v prihodnje lahko pričakujemo podobne situacije, ko bo Severna Koreja v posameznih trenutkih izražala pripravljenost na dialog v zameno za normalizacijo odnosov ter morebitno humanitarno pomoč, kasneje pa bo ponovno izvedla test rakete dolgega dosega ali jedrski poizkus. Vse navedeno zgolj utrjuje trenutno pozicijo, ki ima na procese zbliževanja bolj negativne kot pozitivne posledice.

Kim Jong Un se zaveda, da je Severna Koreja dobila svojo težo v mednarodnem prostoru izključno zaradi svojega jedrskega programa. Nobena velesila se ne bi bila pripravljena pogajati z severnokorejskim režimom, če ta ne bi predstavljal ne samo grožnje varnosti na Korejskem polotoku, pač pa tudi grožnje varnosti v širši regiji. Dosedanji severnokorejski voditelji so izkoristili pogajanja, predvsem z ZDA, za notranje politične potrebe prikazovanja vsemogočnosti severnokorejskega režima, ki lahko na kolena spravi tudi največjo velesilo na

svetu. Po drugi strani pa jedrski program igra pomembno vlogo tudi v odnosih s Kitajsko in Rusijo. Kitajska se zaveda grožnje, ki jo nepredvidljivo obnašanje severnokorejskega režima predstavlja tako za gospodarski razvoj kot tudi mir na Kitajskem.

3.11 Odnos ZDA, Kitajske, Rusije in Japonske do združevanja na Korejskem polotoku

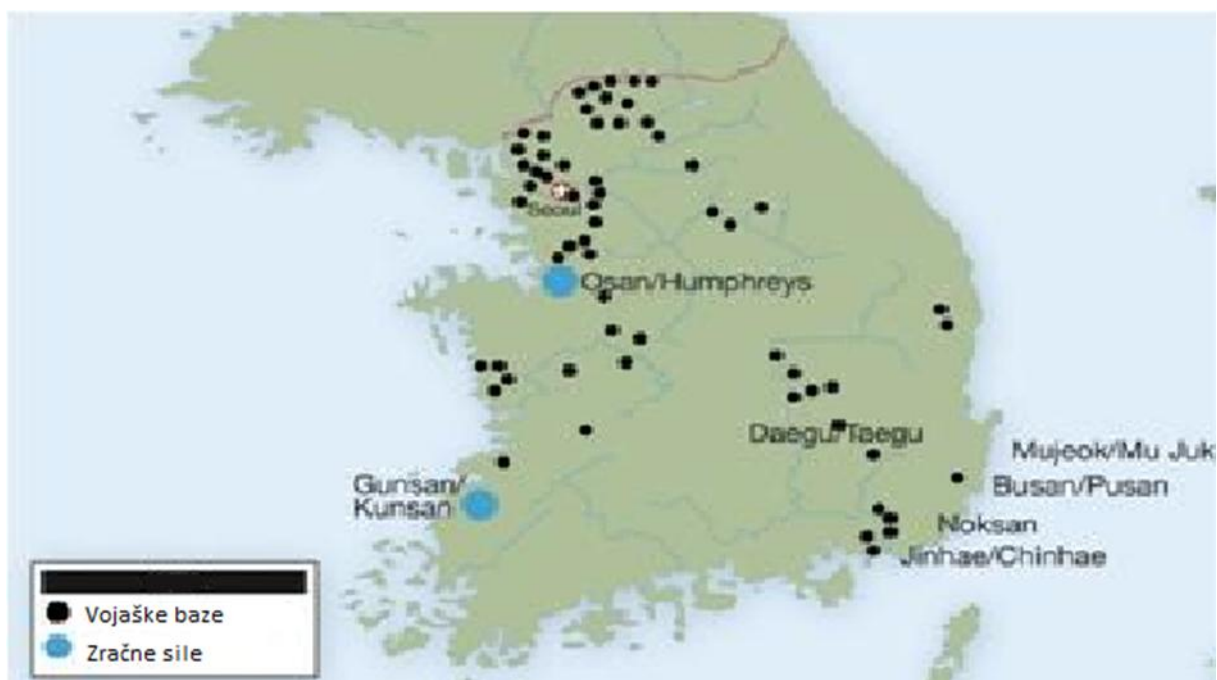
3.11.1 ZDA in Južna Koreja

Posebno zavezništvo med ZDA in Južno Korejo se je začelo že med drugo svetovno vojno. Odločitev za ohranitev ameriških vojakov v Južni Koreji po korejski vojni ter vzpostavitev skupnega generalštaba je to zavezništvo le še dodatno utrdilo. ZDA so s svojo prisotnostjo želele predvsem pomagati pri zagotavljanju varnosti v regiji. Še bolj kot to jih je skrbelo morebitno širjenje komunistične ideologije v Aziji. Po političnih spremembah v Južni Koreji, ki so vodile v prvo demokratično izvoljeno oblast, so se začela pojavljati tudi določena nesoglasja. Zmagovalci volitev so želeli voditi samostojno politiko, kar je pomenilo, da se niso na vseh področjih oziroma v vseh politikah strinjali z ameriškimi stališči. Nesoglasja so bila še posebno vidna na področju odzivov na nepredvidljive reakcije severnokorejskega režima, razdeljenost Južnokorejcev glede zavezništva z ZDA ter glede njihove vojaške prisotnosti.

Naloga ameriške vojske v Južni Koreji vse od njene nastanitve po korejski vojni ostaja zagotavljanje varnosti Južne Koreje pred morebitno vojaško intervencijo Severne Koreje. Razmere so se v skoraj sedemdesetih letih spremenile, saj Kitajska in Rusija ne predstavljata več tako močne nevarnosti, kot sta jo predstavljali takoj po koncu korejske vojne. Obe državi sta normalizirali odnose z Južno Korejo. Rusija nima več formalne obveze, da v primeru napada z vojaško silo pomaga braniti Severno Korejo, medtem, ko ta zaveza še vedno formalno ostaja v veljavi za Kitajsko (Harrison 2003, 322). ZDA bi na tem mestu morale na novo premisliti o pomenu vojaške prisotnosti v Južni Koreji. Njihova nova vloga bi bila zagotavljanje varnosti in miru ter preprečevanje kakršnihkoli vojaških intervencij ne glede na to, ali bi jih sprožila Severna ali Južna Koreja. Njihova nova vloga nekakšnih mirovnih posrednikov bi ob določenem napredku v pogajanjih glede severnokorejskega jedrskega programa lahko pripomogla k graditvi zaupanja med vpletenimi državami, slednje pa bi lahko predstavljalo predpogoj za začetek resnih pogovorov glede vzpostavitve ohlapne konfederacije.

Kot nov zagon strateškemu partnerstvu je bil leta 2007 podpisan prostotrgovinski sporazum in dogovor o reorganizaciji vojaškega sodelovanja, kar je Južni Koreji omogočilo več vpliva pri načrtovanju nacionalne obrambe. Dogovor o prevzemu večjega vpliva južnokorejske vojske bi moral stopiti v veljavo že leta 2010, a so ga zaradi severnokorejskih provokacij prestavili na kasnejše obdobje. Poleg prevzema vojaškega poveljstva je dogovor vključeval tudi postopno zmanjšanje števila ameriških vojakov, ne pa tudi njihovega popolnega umika s tega območja. Dodaten zagon za dvostranske odnose je pomenila tudi izvolitev⁵⁸ Lee Myung-bak-a za južnokorejskega predsednika. V času predsednika Lee-ja so se odnosi med državama občutno izboljšali, kar naj bi bilo predvsem posledica dobrega osebnega razumevanja med predsednikom Lee-jem in predsednikom Obama (Bajoria in Lee 2011).

Tabela 3: Ameriške vojaške baze v Južni Koreji

Vir: Nautilus Institut.

Čeprav je razumljivo, da Severna Koreja obtožuje ZDA, da so glavni krivec za delitev Korejskega polotoka, je zanimivo to, da obstaja podobno videnje tudi v Južni Koreji. Obe sta tudi edini državi, kjer bodo prav ZDA morale odigrati ključno vlogo pri razrešitvi nastale situacije in pomagati pri njuni ponovni združitvi. Tako razumevanje izhaja iz prepričanja, da so ZDA zaradi lastnih strateških interesov v času hladne vojne vodile politiko ohranjanja

⁵⁸ Lee Myung-bak je bil južnokorejski predsednik v obdobju med februarjem 2008 in februarjem 2013 (Cheong Wa De).

razdeljenosti na Korejskem polotoku. Ostaja pa tudi nezadovoljstvo glede prisotnosti ameriških vojakov v Južni Koreji, ki ga širijo predvsem južnokorejska nacionalna gibanja.

3.11.2 ZDA in Severna Koreja

ZDA so svoj odnos s Severno Korejo gradile v duhu hladne vojne, kjer so s Sovjetsko zvezo tekmovali, katera bo boljše zavarovala ideološki model v predelu Korejskega polotoka pod svojim nadzorom. Medtem ko so ZDA in Sovjetska zveza tekmovali, pa sta Kitajska in Japonska skušali zagotoviti predvsem svojo varnost. Tako ZDA kot Sovjetska zveza sta si v dobri meri uspeli zagotoviti svoj ideološki vrednostni sistem, vsaka na svoji strani 38. vzporednika.

Severna Koreja je v ZDA pogosto zlorabljena za notranje politične namene in za dviganje medijske publicitete. Kljub temu vprašanje Korejskega polotoka nikoli ni bilo visoko na listi ameriških prioritet. Če je po drugi svetovni vojni ameriška politika pripravila poseben načrt za okupirano Japonsko, tega v primeru Korejskega polotoka ni storila in je zgolj reagirala na nastale težave, ki so se občasno pojavljale (French 2005, 207).

Na začetku mandata ameriškega predsednika Baraka Obame je veljalo prepričanje, da bo obnovil neposredne pogovore s Severno Korejo, a se slednja ni zmenila za njegove predloge. Kmalu po Obamovem prevzemu oblasti, leta 2009, je Severna Koreja izvedla več raketnih izstrelitev in en jedrski poizkus. Slednje je vodilo v nove zaostitve sankcij zoper Severno Korejo. Nepopustljiva Obamova politika je slonela na prepričanju, da si ZDA lahko privoščijo čakanje, da bo Severna Koreja sprejela odločitev in se odpovedala jedrskemu programu (Albert 2016).

Pogled ameriške administracije je nekoliko spremenilo odkritje, da Severna Koreja gradi nov lahkovodni reaktor in da razvija postopke za bogatenje urana. Trije krogi pogajanj so potekali v Pekingu. Zadnji krog omenjenih pogajanj, ki je potekal februarja 2012, je bil prvi krog po prevzemu oblasti v Severni Koreji s strani Kim Jong Un-a. Dogovor, ki je bil na pogajanjih dosežen in so ga pozdravile vse države, ki sodelujejo v šest-stranskih pogajanjih, je bil prelomljen v manj kot mesecu dni, ko je Severna Koreja napovedala izstrelitev satelita. Do izstrelitve satelita, ki naj bi se zgodila v čast stoti obletnici rojstva Kim Il Sunga, je prišlo 13. aprila 2012. Izstrelitev je bila neuspešna, saj je nosilna raketa kmalu po izstrelitvi razpadla in padla v morje (Snyder 2013).

Administracija ameriškega predsednika Baraka Obame je svojo zunanjo politiko usmerila v Azijo. Na tak način želijo ZDA okrepiti svojo gospodarsko sodelovanje z azijskimi državami in zagotoviti svojo vojaško prisotnost. Kot že rečeno, ZDA nikoli niso preveč pozornosti posvečale korejskemu vprašanju, a je za izvajanje drugih geostrateških vprašanj njihova vojaška prisotnost, tako v Južni Koreji kot na Japonskem, zagotovilo, da bodo ZDA tudi v prihodnje pomemben politični in gospodarski igralec v Aziji v času, ko želi Kitajska prevzeti dominantno vlogo azijske velesile.

ZDA so večkrat izrazile skrb glede vpliva, ki bi ga imel umik vojakov iz Južne Koreje na odnos med Kitajsko in združeno Korejo. S tem pa po drugi strani ZDA tudi opravičujejo svojo prisotnost v regiji tudi po morebitni združitvi Korejskega polotoka. Po njihovem prepričanju obstaja bojazen, da bi Kitajska vstopila v prazen prostor, ki bi nastal ob ameriškem umiku, in ga izkoristila za sklenitev močnega zavezništva z združeno Korejo. ZDA posebej skrbijo zavezništva na področju varnosti in morebitne jedrske zaščite. Slednje bi pomenilo tudi preferenco pri gospodarskem in investicijskem sodelovanju. Zaradi zgodovinskih izkušenj bi zavezništvo med Kitajsko in združeno Korejo lahko predstavljajo grožnjo Japonski. Ob tem ZDA ne želijo prepoznati, da bi ob združitvi nastale nove okoliščine, kot na primer dejstvo, da bi združena Koreja že sama po sebi predstavljala regionalno silo in bi glede na zgodovinske izkušnje ter vse močnejša nacionalistična gibanja želela ohraniti nevtralni status.

3.11.3 Kitajska in Severna Koreja

Kitajska si je s svojimi ravnanji med in po hladni vojni skušala zagotoviti, da si nobena druga velesila ne bi več uspela pridobiti dominantne vloge na Korejskem polotoku. Da bi zmanjšala vpliv Sovjetske zveze, ki je Kim Il Sungu zagotovila vodstveni položaj v partiji in državi, je morala Kitajska zagotoviti velika vlaganja tako v severnokorejsko gospodarstvo kot tudi vojsko.

Severna Koreja je uspešno izrabljala tekmovanje med Kitajsko in Sovjetsko zvezo in si zagotovila odpis dolga, finančno pomoč ter ugodna posojila.⁵⁹ Kljub višjim finančnim vložkom Sovjetske zveze je Kitajska Severni Koreji ponudila posebne pogoje trgovanja, ki sta jih kasneje formalizirali s podpisom trgovinskega sporazuma. Kitajska je že pred sprejemom trgovinskega sporazuma zgradila naftovod, ki je Severni Koreji dobavljal milijon ton surove

⁵⁹ Do leta 1976 je Sovjetska zveza Severni Koreji posodila 1,53 milijard USD, Kitajska pa 967 milijonov USD (Harrison 2003, 311).

nafte na leto. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja so se začele kazati gospodarske in politične težave Sovjetske zveze, ki so kasneje vodile v njen razpad. Kitajska je tako pridobila primat glavnega partnerja Severne Koreje. Zaradi notranjih težav je Sovjetska zveza pozvala Severno Korejo k vračilu štiri milijardnega dolga. Poleg tega pa je ukinila tudi subvencije na surovo nafto, kar je vodilo v takojšni upad⁶⁰ uvoza surove nafte. Kitajska, ki ji tako ni bilo treba več tekmovati za dominantno vlogo v Severni Koreji, se je srpopadala z novimi težavami. Želela je voditi pragmatično trgovinsko politiko in krepiti sodelovanje s Severno Korejo, a se je srečala z dejstvom, da je posredovana pomoč porabljena za gospodarsko neučinkovite projekte, ki so pomembni za utrjevanje režima in ideologije, niso pa tržno vzdržni in donosni. Po eni strani je bila Kitajska zadovoljna, da ji je uspelo pridobiti glavni vpliv v Severni Koreji, po drugi strani pa se je zavedala, da bo morala preprečiti gospodarski zlom, ki bi lahko vodil v politično nestabilnost, pritek beguncev ter v najslabšem primeru tudi v vojaški spopad z Južno Korejo, v katerega bi bile vključene ameriške sile (Harrison 2003, 311–315).

Po razpadu Sovjetske zveze je tudi Kitajska želela zmanjšati subvencije in pomoč, ki jih je namenjala Severni Koreji, a se je kmalu zavedla, da imajo geopolitične težnje tudi svojo ceno. Čeprav statistika kitajske pomoči Severni Koreji ni objavljena, je Kitajska morala zagotavljati določeno količino hrane in goriva v obliki pomoči, preostali del izvoza pa je v večni subvencioniran.

Od leta 1995 naprej se med Kitajsko in Severno Korejo pojavljajo občasne napetosti, predvsem na gospodarskem področju. Kitajska želi, da Severna Koreja svoje obveznosti plačuje v trdni valuti in reformira gospodarstvo po kitajskem vzoru. Kljub pomoči, ki jo danes Kitajska namenja Severni Koreji, pa je ta v primerjavi z začetnim obdobjem skromna. Prav tako so cene, ki jih mora Severna Koreja plačevati Kitajski za hrano in gorivo pod svetovnimi cenami, a še vedno držaje od cen, ki jih je morala Severna Koreja plačevati pred letom 1990.⁶¹ Zaradi navedenega zmanjšanja uvoza nafte prihaja do občasnih izredno težkih situacij za severnokorejsko gospodarstvo. Kitajska to pomaga reševati z interventnimi pomočmi, ki jih pošlje v Severno Korejo. Kljub vsem težavam pa državi vseeno krepita svoje gospodarsko sodelovanje. Na mejnem območju ob reki Yalu sta Kitajska in Severna Koreja oblikovali že

⁶⁰ Severna Koreja je leta 1990 uvozila 440.000 ton nafte leto kasneje pa samo še 40.000 ton (Harrison 2003, 311).

⁶¹ Po nekaterih projekcijah naj bi Severna Koreja še leta 1994 iz Kitajske uvozila milijon ton surove nafte, leta 1997 pa zgolj 503.000 ton. V letu 2014 uradno Kitajska v Severno Korejo ni izvozila surove nafte, neuradni viri pa trdijo, da je Kitajska izvozila okoli 500.000 ton surove nafte.

dve gospodarski območji, ki močno prispevata k blagovni menjavi med državama (Oberdorfer in Carlin 2014, 186–193).

Poleg gospodarske pomoči Kitajska nudi tudi pomoč pri oboroževanju severnokorejske vojske. Večino oborožitve, ki jo je Severna Koreja prejela med hladno vojno, je sicer prišla iz Sovjetske zveze, saj je tudi Kitajska večino svojega orožja do leta 1964 kupovala v Sovjetski zvezi. Po tem obdobju pa je Kitajska s sovjetsko pomočjo začela izdelovati lastno orožje. Kitajska vojska je po korejski vojni ostala v Severni Koreji vse do leta 1958. Ko je zapuščala Severno Korejo, je severnokorejski vojski predala večje število orožja, ki ga je zaplenila med korejsko vojno tako Američanom in Japoncem kot tudi predstavnikom kuomintanga (Albert 2016). Kitajska, za katero je EU uvedla embargo na izvoz orožja zaradi dogodkov leta 1989 na Trgu nebeškega miru v Pekingu, ne objavlja statistik o transferju orožja v Severno Korejo. Kljub temu obstajajo ugibanja in posredni dokazi, da je predvidoma večina severnokorejskega sodobnejšega orožja narejenega na Kitajskem, med drugim tudi nekatera vojaška letala. Po zagotovilih Kitajske slednja ni nikoli dobavljala delov, ki jih je Severna Koreja potrebovala v programu za razvijanje raket dolgega dosega. Kitajska, ki je podprla resolucije Varnostnega sveta OZN, s katerimi so Severno Korejo pozivali k ustavitvi programa.

Glede na severnokorejsko politiko »vojska prva«, ki zagotavlja vojaškim strukturam tudi pomembno politično moč, ni nezanemarljivo dejstvo, da kitajski vojaški strokovnjaki še vedno pomagajo severnokorejskemu režimu pri vojaško-obrambnih zadevah. Kljub nezadovoljstvu Kitajske, ki se generira zaradi neposlušnosti in nepredvidljivosti severnokorejskega režima, se ta zaveda, da bi lahko popolno zmanjšanje pomoči ogrozilo gospodarstvo Severne Koreje, česar rezultat pa ni znan. Slednje bi lahko imelo dolgoročne vplive tudi na gospodarstvo Kitajske. Kitajski gospodarski uspehi pa so ključnega, bistvenega pomena za zagotavljanje politične stabilnosti. Kitajski diplomati omenjajo, da je potrebno za zagotavljanje politične stabilnosti ohranjati vsaj 7 % letno gospodarsko rast. Skladno z 13. petletnim planom so to letno gospodarsko rast zaradi socialnih in gospodarskih reform spustili na 6,5 %.

Kitajska je država, ki je skozi zgodovino imela najtesnejše stike s Korejo. Vpliv Kitajske kulture in konfucianizma odraža tudi današnjo povezanost, ki obsega vsa področja. Dobro razumevanje druga druge vodi tudi v dobro sodelovanje, kar bi lahko pomenilo, da bi Kitajska pridobivala na vplivu, sploh v primeru, da bi se Severna in Južna Koreja združili. Kljub

zgodovinski, kulturni in gospodarski navezanosti pa vedno večjo težavo v odnosih predstavlja korejski nacionalizem, ki se krepi tako v Severni kot tudi v Južni Koreji.

3.11.4 Kitajska in Južna Koreja

Nasprotno trdni podpori, ki jo je Kitajska nudila Severni Koreji, je diplomatske stike z Južno Korejo vzpostavila šele leta 1992 (McDougall 2007, 188). V začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko so se napetosti hladne vojne začele nekoliko rahljati. Po izboljšanju odnosov med Kitajsko in ZDA se je Kitajska odločila za bolj pragmatičen in v nasprotju s Severno Korejo bolj uravnotežen odnos do Južne Koreje.

Pomemben mejnik v odnosih je predstavljal začetek Kitajskih gospodarskih reform, ki jih je leta 1978 predstavil voditelj Deng Xiaoping. Odpiranje Kitajske je pomenilo začetek gospodarskega sodelovanja z Južno Korejo. Da bi Kitajska nekoliko omilila nezadovoljstvo v Severni Koreji zaradi sodelovanja z Južno Korejo, je trgovinsko sodelovanje vse do normalizacije odnosov potekalo preko Hongkonga.

Kitajski pragmatični odnos do Južne Koreje z dobrimi političnimi in gospodarskimi odnosi je za Severno Korejo izredno moteč. Na določena nesoglasja med Kitajsko in Severno Korejo kaže tudi dejstvo, da Kim Jong Un vse od prevzema vodenja Severne Koreje, decembra leta 2011 še ni obiskal⁶² Kitajske niti ni kitajski predsednik Xi Jinping od svoje izvolitve obiskal Pjongjanga (Han 2012). Na drugi strani pa je južnokorejska predsednica Park Geun-hye manj kot pol leta⁶³ po zasedbi položaja obiskala Kitajsko. Kitajski predsednik ji je obisk v obliki rednih srečanj na najvišji ravni vrnil v dobrem letu dni.⁶⁴

Poleg dobrih političnih odnosov sta državi 1. junija 2015 podpisali prosto trgovinski sporazum, ki naj bi še poglobil že sedaj dobro gospodarsko sodelovanje. Kitajska je prvi trgovinski partner Južne Koreje, medtem ko je Južna Koreja četrti trgovinski partner Kitajske. Skupna blagovna menjava v letu 2014 je znašala skoraj 300 milijard USD⁶⁵ (Schott in drugi 2015).

⁶² Kim Jong Un je prejel vabilo Kitajske za udeležbo na proslavi ob 70. obletnici konca druge svetovne vojne, ki je potekala 3. septembra 2015 v Pekingu. Kljub potrjeni udeležbi se parade ni udeležil. Enko je Kim Jong Un potrdil udeležbo na paradi, ki je maja potekala v Moskvi, a se je na koncu namesto njega udeležil Kim Jong Nam, predsednik Prezidija (Asmanov 2015).

⁶³ Park Gue Hye je Peking prvič v vlogi predsednice obiskala med 27. in 30. junijem 2013 (Draudt 2015).

⁶⁴ Xi Jinping je Južno Korejo prvič v vlogi predsednika obiskal med 3. in 4. julijem 2014 (Draudt 2015).

⁶⁵ Blagovna menjava med Kitajsko in Severno Korejo je leta 2014 znašala 6,3 milijarde USD (Albert 2016).

Kljub dobrim političnim in gospodarskim odnosom Kitajske z Južno Korejo Kitajska vztraja pri Pogodbi o vzajemni pomoči in prijateljskem sodelovanju, ki jo je s Severno Korejo podpisala leta 1961. Z njo je Kitajska še vedno zavezana, da bo v primeru vojaškega napada na Severno Korejo Kitajska vojska intervenirala (Harrison 2003, 322). Kljub pogodbenim zavezam je Kitajska večkrat nakazala, da je njen glavni cilj sprostitve napetosti na Korejskem polotoku in zagotavljanje stabilnosti. Pojavljajo se ugibanja, da bi Kitajska vojaško pomagala Severni Koreji zgolj v primeru, če bi se tudi sama čutila ogroženo, v nasprotnem primeru pa je večja verjetnost, da ne bi ščitila severnokorejskega režima.

Prisotnost ameriških vojakov v Južni Koreji za Kitajsko predstavlja določeno oviro pri združevanju, saj bi lahko njihova prisotnost pomenila težavo pri mirnem združevanju. Kitajska bi podpirala združevanje, v kolikor bi bilo naprej določeno, da bo združena Koreja nevtralna tako v političnem kot vojaškem smislu in da na Korejskem polotoku ne bo prisotnih tujih vojakov. V primeru mirne združitve tudi ZDA ne bi več mogle opravičevati prisotnosti njenih vojakov, katerih naloga je zagotavljanje miru na Korejskem polotoku.

3.11.5 Rusija in Severna Koreja

Korejski polotok je bil za Rusijo že od carskih časov pomembna geostrateška točka v severovzhodni Aziji. Izguba vpliva na Korejskem polotoku je bila za Rusijo boleče spoznanje zmanjšane vpliva, zato skuša biti aktivno vključena v dogovarjanjih za razrešitev severnokorejskega jedrskega vprašanja. Krivdo za nastalo situacijo Rusija vidi v ZDA, za katere meni, da je v dogovore načrtno ni vključevala. Dejanska težava je bila, da Rusija zaradi notranjih težav ob razpadanju Sovjetske zveze ni imela resursov, s katerimi bi lahko politično in gospodarsko vplivala na razmere na Korejskem polotoku. Kasneje so se zadeve nekoliko spremenile in Rusija se je pridružila šest-stranskim pogajanjem. ZDA si na več področjih prizadevajo za zmanjšanje vpliva Rusije, vendar se lahko tak pristop ZDA dolgoročno tudi maščuje. Rusija je namreč s svojim jedrskim orožjem nepogrešljiv člen pri zagotavljanju globalne varnosti, še posebej pri zagotavljanju zmanjšanja jedrskega orožja v svetu, zato potrebuje aktivno vlogo pri zagotavljanju Korejskega polotoka brez jedrskega orožja.

Kot smo že omenili, sega močna povezanost Sovjetske zveze in Severne Koreje že v čas med drugo svetovno vojno, po koncu druge svetovne vojne pa je Sovjetska zveza oblikovala Severnokorejsko vodstvo z lojalnim Kim Il Sungom na čelu države. Kim Il Sunga je aktivno podpirala tudi skozi korejsko vojno in aktivno prispevala k razdelitvi Korejskega polotoka.

Sovjetska zveza je bila presenečena nad tekmovanjem s Kitajsko glede vpliva v Severni Koreji ter njenega izigravanja obeh partnerjev.

Po Gorbačovovem prevzemu oblasti je Kim Il Sung obiskal Moskvo in se srečal z Gorbačovom. Kim je kasneje povedal, da se je že med pogovori zavedal, da nova politika za Severno Korejo ne bo dobra. »Vedeli smo, da bo to vodilo v propad in velike probleme za nas, kar se je tudi zgodilo. Ta človek je čez noč uničil, kar se je gradilo sedemdeset let« (Harrison 2003, 335).

Gorbačovova prizadevanja so bila v smeri izboljšanja odnosov z zahodom ter vzpostavitvi diplomatskih odnosov z Južno Korejo, kar se je nato dejansko tudi zgodilo leta 1990. Protesti Severne Koreje pri tem niso pomagali. Sovjetska zveza je od Severne Koreje celo zahtevala vračilo dolga ter plačilo surove nafte v trdni valuti. Gorbačov je spoznaval, da sodelovanje s trdimi komunističnimi režimi ni donosno, zato je iskal priložnosti drugje. Po Jelcinovem prevzemu oblasti se je odnos Rusije do Severne Koreje postopno začel spreminjati. Izvolitev severnokorejskih podpornikov v rusko Dumo je ponovno oživila razpravo o obnovitvi strateškega partnerstva med Rusijo in Severno Korejo. Nasprotniki so zagovarjali, da vpliva na Korejskem polotoku ni mogoče pridobiti, če se spregleda trenutne okoliščine, ki so zahtevale bolj uravnotežen pristop do Severne in Južne Koreje. Rusija se je tako sprejela stališče, da bo od leta 2001 naprej Severni Koreji prodala zgolj tisto vojaško opremo, orodje in rezervne dele, ki jih bo lahko Severna Koreja plačala v trdni valuti (Oberdorfer in Carlin 2014, 169–174).

Rusija redno ocenjuje možnost razpada severnokorejskega režima in temu prilagaja svoje sodelovanje. V času vodenja Kim Jong Il-a je pravilno ocenila, da za to ne obstajajo realne možnosti. Rusija je bila poleg Kitajske tudi edina država, ki jo je Kim Jong Il večkrat obiskal. Tudi s sedanjim voditeljem Kim Jong Un-om Rusija vzdržuje in goji dobre odnose. Udeležba na paradi ob praznovanju 70. obletnice konca druge svetovne vojne v Moskvi maja leta 2015 bi bila prva uradna pot severnokorejskega voditelja v tujino po prevzemu oblasti, a so jo severnokorejske oblasti v zadnjem trenutku odpovedala brez navedbe razloga, zakaj je do odpovedi prišlo (Asmanov 2015).

3.11.6 Rusija in Južna Koreja

Gospodarske težave so začele siliti Sovjetsko zvezo, da ponovno premisli svoj odnos do Južne Koreje. Po vzpostavitvi diplomatskih odnosov, čemur je močno nasprotovala Severna Koreja, se je gospodarsko sodelovanje začelo dobro razvijati, a vseeno ne v tako velikem obsegu, kot je to pričakovalo rusko vodstvo. Na drugi strani pa je Južna Koreja videla normalizacijo odnosov s Sovjetsko zvezo tudi kot eno izmed poti do izboljšanja odnosov s Severno Korejo. »Pot med Seulom in Pjongjangom je zaprta, zato moramo najti alternativne poti do Severne Koreje, ki vodijo preko Moskve in Pekinga« (Harrison 2003, 338) je rekel južnokorejski predsednik Roh Tae-woo po prvem srečanju s sovjetskim voditeljem Gorbačovom.

Pomembno vlogo v dvostranskih odnosih je predstavljal tudi dogovor, da bo Južna Koreja Rusiji odobrila tri milijarde ameriških dolarjev posojila. Težave so nastale, ker Rusija ni zmogla vračati dolga skladno z dogovorom. Slednje je vodilo v pogajanja o reprogramiranju dolga. Ker Rusija ni bila sposobna vrniti dolga v trdni valuti, istočasno pa je želela, da bi Južna Koreja začela uporabljati orožje ruske izdelave, se je Rusija izpogajala, da del dolga vrne v vojaški opremi. Slednje je naletelo na najostrejše nasprotovanje ZDA, ki so kot tradicionalne zaveznice dobavljale orožje Južni Koreji. Kljub ameriškemu nasprotovanju je dogovor vključeval vračilo dela dolga v obliki vojaške opreme (Oberdorfer in Carlin 2014, 175–177).

3.11.7 Japonska in Južna Koreja

Odnosi med Japonsko ter Severno in Južno Korejo so še vedno obremenjeni z obdobjem krutega japonskega kolonializma. Zaradi skupne preteklosti je odnos do Japonske sorazmerno negativen tako v Severni kot tudi v Južni Koreji. Severna Koreja vprašanja, ki izhajajo iz kolonialnega obdobja, izkorišča predvsem za notranjepolitične potrebe. Prav tako vprašanja, ki se vežejo na kolonialne čase, obremenjujejo odnose med Južno Korejo in Japonsko. Zaradi močne politične razdeljenosti Južne Koreje je tudi v prihodnje pričakovati, da bodo ideološka vprašanja iz preteklosti igrala pomembno vlogo v dinamiki odnosov med državama. Kljub temu se vsi zavedajo, da se bo to zgodilo predvsem zaradi gospodarskih interesov in posledično tudi soodvisnosti. Ob obisku Južnokorejskega predsednika na Japonskem leta 1998 se je Japonska v skupni izjavi opravičila za trpljenje, ki ga je povzročila Korejcem (Ministry of Foreign Affairs of Japan 2014).

Pomembno vlogo tako na strani Južne Koreje kot tudi Japonske so po drugi svetovni vojni igrale ZDA. Japonsko so sicer prisilile v kapitulacijo, kar so japonske konzervativnejše strukture le stežka sprejele. Prepričane so bile, da bi bila Japonska nadvlada v primerjavi z razdeljenostjo Severne in Južne Koreje boljša tako za Korejce kot tudi širšo Azijsko regijo. Po začetku hladne vojne so se ZDA zavedale, da bodo morale Japonski vrniti status suverene države, a tega kljub temu niso želele storiti, dokler si ne bi zagotovile zadostnega vpliva ter dolgoročnega zavezništva z Japonsko. ZDA so celo skušale pritegniti Japonsko, da bi sodelovala pri vojaških vajah, ki so jih letno organizirali z Južno Korejo, vendar so ob tem ZDA naleteli na močen odpor Japonske, ki se je sklicevala tako na svojo pacifistično ureditev kot tudi negativno razpoloženje Južnokorejcev do Japoncev. V japonski javnosti se pogosto pojavljajo tudi komentarji, da morajo ZDA nositi posledico zagotavljanja miru na Korejskem polotoku, saj so aktivno prispevale k njegovi razdelitvi (Crump 2007, 69–73). Japonska se je tako skozi celotno obdobje hladne vojne uspešno izmikala skupnim vajam z Južno Korejo pod ameriškim pokroviteljstvom.

Podobno kot pri vzpostavitvi vojaškega sodelovanja so si ZDA prizadevale za vzpostavitev gospodarskega sodelovanja med Južno Korejo in Japonsko, pri slednjem pa naleteli na močen odpor južnokorejskih političnih elit, ki so se bale gospodarske odvisnosti od Japonske. Zaradi pritiska ZDA, sta državi leta 1965 podpisali sporazum,⁶⁶ s katerim sta vzpostavili diplomatske odnose, in je predstavljal temelj za njuno nadaljnje sodelovanje. Čeprav se želje ZDA, da bi državi na podlagi sporazuma začeli tudi vojaško sodelovati, niso uresničile, se je začelo vsaj gospodarsko sodelovanje. Slednje je bilo za ZDA izrednega pomena, saj je okrepljeno južnokorejsko gospodarstvo pomenilo manjšo pomoč, ki so jo morale ZDA namenjati Južni Koreji (Snyder 2015).

3.11.8 Japonska in Severna Koreja

V času korejske vojne ter malo po njej se je nezanemarljiva Japonska parlamentarna manjšina zavzemala za uravnotežen odnos Japonske do Južne in Severne Koreje, a večina politične elite se je strinjala z močnejšo podporo Južni Koreji. Odnos Japonske do Severne Koreje je skozi čas postal nedosleden in oportunističen ter podvržen notranjepolitični situaciji na Japonskem, geopolitičnim premikom v regiji ter najpomembneje, ameriškim pritiskom.

⁶⁶ 22. junija 1965 sta državi podpisali Treaty on Basic Relations between Japan and the Republic of Korea (Snyder 2015).

Normalizacija odnosov med Japonsko in Južno Korejo leta 1965 je sprožila ostre kritike Severne Koreje. Sodelovanje se je ponovno vzpostavilo leta 1972 po otoplitvi diplomatskih odnosov med Kitajsko in ZDA. Kljub nezadovoljstvu ZDA je Japonska vzpostavila gospodarsko sodelovanje s Severno Korejo, ki ga je krepila vse do sredine osemdesetih let, ko so posamezne teroristične akcije Severne Koreje zmanjšale njuno sodelovanje. Skozi čas je Japonsko sodelovanje postalo pogojeno s politično močjo, ki so jo imeli socialisti v Dietu, ter dejanji Severne Koreje, ki so se nanašala na jedrski program (Cha 2002).

3.11.9 Koristi Japonske ob razdeljenem Korejskem polotoku

Zanimivo je, da sta tako Severna kot tudi Južna Koreja prepričani, da si Japonska ne želi njune združitve. Po prepričanju Korejcev Japonska s svojimi dejanji pripeva k razdeljenosti na Korejskem polotoku, saj bi država s sedemdesetimi milijoni prebivalcev lahko predstavljala resno gospodarsko konkurenco Japonski, poleg tega pa bi bila tudi vojaško izredno močna. Dosedanja politika Japonske do združevanja je bila oportunistična in ni bila oblikovana na širokem soglasju z dolgoročno usmeritvijo. Bojazni, ki jih izražata Severna in Južna Koreja, so deloma utemeljene na, sicer ne njenem, prepričanju, da bi si Japonska na tak način ohranila svoj vpliv na Korejskem polotoku. Edino široko soglasje, ki so ga dosegli je, da bi vključenost Japonske morala biti pri združevanju, tako v vojaškem kot v gospodarskem smislu, minimalna. Japonska se boji, da bi združitev Severne in Južne Koreje pomenila močno obremenitev za njeno gospodarstvo, prav tako pa bi bila mogoče potrebna vojaška prisotnost.

Japonska je ocenila, da bi morala Severna Koreja izvesti gospodarske reforme, ki bi v primeru mirne združitve zmanjšale negativen učinek na Japonsko gospodarstvo. Redno pošiljanje razvojne in humanitarne pomoči v Severno Korejo se je ustavilo leta 1998, ko je Severna Koreja čez Japonsko izstrelila satelit in s tem prekršila suverenost japonskega zračnega prostora. Dialog se je ponovno razvil leta 2002, ko je Severno Korejo obiskal takratni japonski predsednik vlade Junichiro Koizumi (Okano-Heijmans 2009, 7–9). Demonstracija severnokorejske vojaške moči je tudi na Japonskem sprožila razprave o dodatnem oboroževanju, ki bi zagotovilo obrambno samostojnost.

Na Japonskem velja splošno prepričanje, da se bo Japonska prilagodila na nastale razmere ne glede na to, ali se bosta Severna in Južna Koreja združili ali pa bosta ostali ločeni, prav tako obstaja prepričanje, da Japonska ne bi smela vplivati na način njihovega združevanja. V vsakem primeru bo po japonskem prepričanju prišlo do prestrukturiranja v tržno gospodarstvo, kar bo lahko Severna Koreja dosegla s postopnimi reformami, ali pa jo bo ob

gospodarskem zlomu posrkalo južnokorejsko gospodarstvo. Slednje razmišljanje spodbuja Japonsko, da ohrani močno gospodarsko navezanost na južnokorejsko gospodarstvo, po drugi strani pa je v interesu Japonske, da spodbuja ZDA, da ustvarjajo stabilno okolje na Korejskem polotoku (Harriossn 2003, 297–305).

Tudi na področju varnosti Japonska ocenjuje, da grožnja lahko predstavlja tako razdvojena kot združena Koreja. Na eni strani je Severna Koreja, ki tudi danes tako s svojim jedrskim in raketnim programom kot tudi s svojim nepredvidljivim obnašanjem predstavlja visoko varnostno tveganje. Na drugi strani je imela tudi Južna Koreja načrte za razvoj lastnega jedrskega programa, ki so ga opustili zgolj zaradi pritiskov ZDA. Mnogi Japonci so še danes prepričani, da bi združitev lahko predstavljala večje varnostna tveganje za Japonsko, kot jo predstavlja trenutni status. Tveganje predstavlja predvsem dejstvo, da bi se po združitvi in posledično prekinitvi sodelovanja z ZDA lahko prišlo do vzpona nacionalizma ali pa da bi ZDA same ocenile, da njihova prisotnost zaradi spremenjenih razmer na Korejskem polotoku ni več potrebna (Buckley 2002, 217–230).

Slednje je sicer zelo malo verjetno. Združena Koreja pa bi prav tako sledila skupnim zavezam za Korejski polotok brez jedrskega orožja, kar bi dodatno zmanjšalo Japonsko ogroženost. Poleg že omenjenega se Japonska boji tudi tega, da bi po združitvi prišlo do tesnega zaveznitva med združeno Korejo in Kitajsko, kar bi lahko predstavljalo naperjenost proti Japonski. Slednje sploh ni povsem neupravičeno, saj kljub tesnemu gospodarskemu sodelovanju med Japonsko in Kitajsko občasno prihaja do raznih nacionalističnih protestov zaradi sporov glede Diaoyu/Senkaku otokov v Južnokitajskem morju. Določene napetosti so se med Kitajsko in Japonsko pojavile tudi ob praznovanju 70. obletnice druge svetovne vojne. Kitajska je na praznovanje v Peking⁶⁷ sicer povabila predsednika japonske vlade Shinzo Abeja, a je istočasno praznovanje poimenovala Dan zmage kitajskega upora proti japonski agresiji (Qin 2015).

Kot je v intervjuju ocenila veleposlanica Drnovšek Zorko, Japonska ne nasprotuje združitvi Severne in Južne Koreje. Občutek nasprotovanja morda izhaja iz pomanjkanja političnega interesa za poglobljeno obravnavo.

V zvezi s procesi na Korejskem polotoku Japonsko zanimata predvsem regionalna varnost in grožnja, ki jo temu predstavlja severnokorejski jedrski program na eni

⁶⁷ Praznovanje, ki je potekalo 3. septembra 2015, se uradno imenujejo Victory Day in the Chinese People's War of Resistance Against Japanese Aggression (Qin 2015).

strani, ter vprašanje ugrabljenih oseb na drugi strani. Slednje trenutno predstavlja pomembno notranje politično vprašanje. Vlada je identificirala sedemnajst ljudi, ki so jih ugrabili severnokorejski agenti. Leta 2002 se jih je pet vrnilo na Japonsko, usoda ostalih pa še vedno ni znana. V japonski javnosti obstaja prepričanje, da Severna Koreja ne želi vrniti ostalih oseb oziroma pojasniti njihovega "statusa" (Drnovšek Zorko 2015).

3.12 Nastanek vrednostnih in kulturnih razlik med severom in jugom

Kot že navedeno je bila Koreja skozi zgodovino tudi zaradi svojih geografskih omejitev sorazmerno homogena družbena tvorba. Večina zunanjih vplivov je prihajala iz Kitajske. Razdelitev Korejskega polotoka glede na geostrateške interese Sovjetske zveze in ZDA je prav zaradi nacionalne homogenosti predstavljal šok za prebivalstvo. Hladna vojna je sicer utrdila polarizirane položaje, vendar pa so ideološke razlike ter gospodarski razvoj začeli počasi prodirati v vsakdanja življenja običajnih Korejcev. Od ločitve naprej so se počasi začeli spreminjati vrednostni sistemi, ki odražajo politično ideologijo, ki sta si jo izbrali Severna in Južna Koreja. Sprememba vrednostnega sistema se odraža tudi v razlikah, ki so počasi nastajale v kulturah.

Korejska družba je pred razdelitvijo tako svoj vrednostni sistem kot tudi družbeno strukturo gradila na Konfucijevih načelih, ki so spodbujala duhovne vrednote nad zemeljskimi dobrinami. Pomembnost so pripisovali predvsem vrednotam, kot so lojalnost, spoštovanje, dobrohotnost, pravičnost, iskrenost ter druge podobne etične norme, ki so jih ocenjevali kot obvezne sestavine za dobro delovanje družbe. Iz konfucianizma izhaja spoštovanje stroge avtoritete, ki je v veljavi še danes, ter postavljanje potreb skupnosti pred potrebe posameznika. Uzakonjena je bila razredna razslojenost. Družbo so delili na učenjake, inženirje, običajne ljudi ter manj pomembne ljudi (Jin 2002, 83–86).

Južna Koreja je pod vplivom ameriških osvoboditeljev začela svojo politično ideologijo graditi na zahodnem tipu demokracije ter na tržnem gospodarstvu. Značilno za vrednote demokracije in tržnega gospodarstva pa je, da se v marsičem ne skladajo z vrednotami in načinom življenja v tradicionalni korejski družbi. Avtoritarno družbeno ureditev je bilo potrebno zamenjati za demokratično ureditev, kar je južnokorejskim oblastnikom pa tudi prebivalcem povzročalo določene težave. Po desetletjih avtoritarnih predsednikov so konec osemdesetih let uvedli demokratični polpredsedniški sistem z izredno močnim likom

predsednika, ki ostaja neke vrste povezava s principom avtoritete, kot izhaja iz konfucianizma.

Tudi druge konfucijske vrednote, kot sta moralnost in duhovnost, so počasi začele zgubljati na pomenu, ki so ga skladno s tržnim gospodarstvom začeli pripisovati različnim materialnim dobrinam. Izkazovanje in izpolnjevanje lastnih interesov je zamenjalo potrebe skupnosti in družine. Kljub spremembam pa se struktura južnokorejske družbe ni v celoti prilagodila novo nastalim vrednostnim sistemom, saj so bile nekatere stare vrednote še vedno globoko zakoreninjene v družbi. Ni pa zgolj sprememba političnega sistema vodila k spremembam družbenih struktur. Na to sta pomembno vplivali tudi urbanizacija in industrializacija, ki sta spremenili tradicionalne oblike življenja v agrarnih skupnostih.

Severna Koreja je pod vplivom Sovjetske zveze izbrala socialistično družbeno ureditev. Tako družbena kot gospodarska struktura sta se razlikovali od Južne Koreje, saj socializem poudarja pomen skupnost pred posameznikom. Skladno s socialistično ideologijo so poddržavili vso obdelovalno zemljo in obstoječo industrijo. Vpeljano je bilo kolektivno odločanje tako pri vodenju države kot tudi pri upravljanju z gospodarskimi družbami. Socialistični sistem je bil prav zaradi kolektivnega upravljanja bližje tradicionalnim Konfucijevim vrednotam, kjer so bile potrebe skupnosti pred potrebami posameznika. V socializmu ni bilo poudarka na materialnih dobrinah, saj naj bi se le-te proizvajale v dobrobit vseh in ne za bogatenje posameznika. Socializem skuša dati težo moralnim vrednotam, ki pa niso nujno enake, kot jih je živela tradicionalna korejska družba. Deklaratorna egalitarnost, za katero ni nujno, da je uresničena, je pripeljala do sistema, ki vsaj v gospodarskem smislu ne pozna tekmovalnosti (Jin 2002, 90–94).

V sedemdesetih letih sta se družbena struktura in vrednostni sistem v celoti prilagodila ideološkemu okviru, v katerih sta nastala. Generacije ljudi, ki so delile skupno kulturno in ideološko ozadje, se zmanjšujejo in bodo v naslednjem desetletju izumrle. Trenutno stanje med Severno in Južno Korejo je takšno, da med prebivalci obeh držav skoraj ni nobenih medsebojnih stikov,⁶⁸ saj ni omogočeno prehajanje meje, poleg tega so prekinjene tudi vse oblike telekomunikacije in pisem. Vsaka država je zgradila tudi svoj propagandi sistem, ki prebivalce druge hemisfere in njihove družbene strukture prikazuje nerealno, velikokrat celo ponižujoče.

⁶⁸ Izjema so občasna srečanja družin, ki jih je razdelitev ločila, ter redki športni dogodki.

3.13 Človekove pravice v Severni Koreji

Politična ideologija in njen vrednostni sistem se močno odraža tudi v skrbi za človekove pravice in temeljne svoboščine. Severna Koreja je po spoštovanju in zagotavljanju človekovih pravic v svetovnem merilu na samem dnu. Sistematično kršenje človekovih pravic je najbolj opazno na področjih smrtne kazni, uporabe mučenja in drugih oblik krutega in nečloveškega kaznovanja, samovoljnih odvzemov prostosti, ugrabitev in izginotij, političnih zapornikov ter preganjanja na podlagi verskega prepričanja. Država prav tako ne zagotavlja svobode medijev, svobode veroizpovedi in vesti, enakopravnosti med moškimi in ženskami, pravice delavcev so omejene, omejena pa je tudi svoboda prostega gibanja.

Predsedujoči mednarodne preiskovalne komisije za stanje človekovih pravic v Severni Koreji je 17. marca 2014 na zasedanju Sveta OZN za človekove pravice v Ženevi predstavil poročilo Komisije o stanju človekovih pravic v Severni Koreji, v katerem Komisija ugotavlja grobe kršitve človekovih pravic v Severni Koreji, za katere so odgovorni tudi vodilni v najvišjih političnih instancah v državi (United Nation Human Rights Office of the High Commissioner). Severna Koreja zavrača poročilo kot tudi sodelovanje s Komisijo, saj ocenjuje, da gre za ameriško propagandno proti Severni Koreji.

Posebna komisija pod vodstvom upokojenega avstralskega sodnika Michaela Kirbyja, ki je ustanovil Svet Združenih narodov, je razmere v Severni Koreji preučevala dobro leto, svoje ugotovitve pa je zapisala v 400 strani dolgem poročilu.

Poročilo je Komisija pripravila na podlagi pričevanj in drugih dokazov, ki jih je lahko zbrala. Iz poročila izhaja, da gre v primeru kršitev človekovih pravic v Severni Koreji za vzorec zelo resnih kršitev, ki v večini primerov predstavljajo zločine zoper človečnost. Poročilo tudi identificira nekatere kršitelje ter predlaga nekatere ukrepe. Med predlaganimi ukrepi je tudi kazenski pregon voditelja Kim Jong Una pred Mednarodnim kazenskim sodiščem.

V poročilu Komisija navaja grozote, ki so jim priča prebivalci, pri čemer se sklicuje na pričanja ubežnikov. Med hudimi kršitvami človekovih pravic so navedli tudi pričanja žensk, ki so bile prisiljene v utopitev svojih otrok, otrok, ki so od rojstva živeli v zaporu, in pričanja družinskih članov, ki so bili priča usmrtni svojega bližnjega. Zaznali so tudi primere prisilnega stradanja, zaslužnjevanja, spolnega nasilja in hudo politično represijo. V Severni Koreji vlada skoraj popolno odrekanje pravice do svobode misli, vesti in vere.

Pogosta je diskriminacija žensk, sami vzorci diskriminacije pa so zakoreninjeni že v družbenem sistemu in razredni delitvi.

Državne institucije uporabljajo hrano kot ukrep za nadzorovanje prebivalstva, ob tem pa zaradi ideoloških prepričanj namerno zavirajo humanitarno pomoč, kar je povzročilo smrt na tisoče ljudi, več sto tisoč političnih zapornikov pa je v zadnjih 50 letih v taboriščih umrlo v nevzdržnih pogojih.

Prvotni namen posebne preiskovalne Komisije je bil preučitev trenutnega stanja in predlog priporočil, ki bi Severni Koreji omogočala izboljšanje trenutnega stanja. Severna Koreja se je na poročilo odzvala z ostro retoriko zavračanja in žalitev (Korean Central News Agency). Slovenija je podprla delovanje Komisije in se zavzela za uresničitev predlaganih stališč.

3.14 Pobude in predlogi Severne in Južne Koreje za nadaljnjo združevanje

Že v dosedanjem besedilu smo obravnavali mnoge pobude, ki sta jih za združitev predlagali predvsem Severna in Južna Koreja, ki sta za svoje predloge običajno skušali pridobiti tudi podporo svojih zaveznikov. Skoraj vsi južnokorejski predsedniki so predstavili svojo iniciativo za ponovno združitev vključno s predsednico Parkovo, a napredka ni bilo zaznati. Na drugi strani pa Severna Koreja sledi ideji Kim Il Sunga o skupni Koreji v obliki ohlapne konfederacije.

Manjši napredek je bil dosežen zgolj v času sončne politike Kim Dea-junga, ko je prišlo do zgodovinskega vrha voditeljev Severne in Južne Koreje. Ob praznovanju 15. obletnice⁶⁹ vrha in deklaracije, ki sta jo sprejela Kim Jong Il in Kim Dea-jung, je severnokorejska vlada v posebni izjavi ponovno skušala zvaliti celotno krivdo za neizvajanje deklaracije na Južno Korejo (Embassy of Democratic People's Republic of Korea 2015). V izjavi severnokorejska vlada daje glavni poudarek na to, da si ne smejo prizadevati za združitev ideološkega in socialnega sistema, saj bi take zahteve po njihovem prepričanju vodile zgolj v konfrontacijo in vojno. Izjavi, ki je napisana v običajnem severnokorejskem slogu povečevanja lastnih voditeljev ter dejanj in zaničevanju vsega, kar prihaja z juga, je težko pripisati dobronamernost oziroma odkriti namen za nadaljnje pogovore o zblíževanju. Tako po besedah generalnega direktorja Kwon Yong-woo na Ministrstvu za zunanje zadeve Južne Koreje, zadolženega za mirovni režim na Korejskem polotoku, kot tudi ameriškega posebnega odposlanca za človekove pravice v Severni Koreji, veleposlanika Roberta Kinga, Severna

⁶⁹ 15. junij 2015

Koreja potrebuje čas za nadaljnje razvijanje vojaškega jedrskega programa, prav tako pa dodaten čas potrebuje tudi voditelj Kim Jong Un za nadaljevanje konsolidacije oblasti. Generalni direktor Kwon je ocenil, da se v zadnjem času situacija na Korejskem polotoku zaostrojuje. Severna Koreja ni le vse bolj nevarna sama sebi, pač pa tudi celotni regiji. Država združuje ljudi okoli režima z izgradnjo kulta osebnosti voditelja in uveljavljanjem ideologije džučje, ki zagovarja samooskrbo in je v zadnjem obdobju postala neke vrste državna religija. V zadnjem obdobju je država naredila nekaj manjših reform na področju kmetijstva, ki pa niso zadostne in zaradi centraliziranega upravljanja ne prinašajo zadostnih rezultatov. Glavno pogajalsko orožje v rokah Severne Koreje je njen nuklearni in raketni program, ki poleg kemičnega in biološkega orožja ter kibernetnega terorizma predstavlja resno grožnjo za regionalno varnost (osebna zabeležka).

Kim Jong Un je sorazmerno gladko izpeljal konsolidacijo oblasti. Potrebuje pa določen čas za izboljšanje vojaškega jedrskega programa, zato se mu ne mudi vrniti k pogajanjem, a je kljub temu nekoliko okrepil diplomatsko ofenzivo. Ni še povsem jasno, ali bo ob slabih gospodarskih rezultatih lahko ohranil stabilnost na srednji in dolgi rok. Kim Jong Un je od prevzema oblasti do avgusta 2015 likvidiral že preko 70 ljudi, ki so izražali morebitne pomisleke nad njegovimi politikami, med njimi tudi nekatere zelo visoke vladne funkcionarje⁷⁰ (BBC 2015).

Kwon je nadalje je ocenil, da se je gospodarstvo v zadnjih letih zaradi dobrih vremenskih razmer, ki so pozitivno vplivale na kmetijski pridelek, in zaradi trgovine s Kitajsko nekoliko izboljšalo, a da se bodo leta 2015 razmere na tem področju zaradi suše ter visokih cen surovin ponovno zaostrole.

Po ocenah Južne Koreje je trda politika, ki jo izvaja Kim Jong Un do Južne Koreje, posledica notranjepolitičnih razmer in je namenjena pridobivanju časa za okrepitev severnokorejskega jedrskega programa. Zato Južna Koreja ocenjuje, da je potrebno okrepiti mednarodne sankcije, ob tem pa iskati tudi inovativne pristope, ki bi spodbudili Severno Korejo, da se vrne za pogajalsko mizo.

Veleposlanik King je izpostavil, da ZDA s Severno Korejo nimajo diplomatskih odnosov, skušajo pa s Severno Korejo imeti določene stike, ki niso redni. Trenutno komunikacijo

⁷⁰ Usmrtitev podpredsednika vlade Choe Yong Gon-a in obrambnega ministra Hyon Yong Chol-a (BBC 2015).

vzdržujejo preko Severnokorejske misije pri OZN. ZDA si prizadevajo za obnovitev šeststranskih pogajanj, ki so se prekinila pred sedmimi leti.

Po njegovi oceni so se odnosi med Kitajsko in Severno Korejo v zadnjem obdobju nekoliko ohladili, na kar kaže tudi dejstvo, da Kim Jong Un še ni obiskal Kitajske, medtem, ko sta se na drugi strani voditelja Južne Koreje in Kitajske v tem obdobju srečala že šestkrat.

Sicer uspešna konsolidacija Kim Jong Un-ve oblasti še ni v celoti končana. Njegov tiranski način vladanja in dejstvo, da je od prevzema oblasti zamenjal že štiri ministre za obrambo ter štiri načelnike generalštaba, kaže na pomembnost, ki jo pripisuje vojski, medtem ko so menjave v ostalih resorjih veliko redkejše (osebna zabeležka).

Južna Koreja je s prihodom predsednice Park Genu-hye ponovno okrepila prizadevanje za konkretne korake k ponovni združitvi. Glavne pobude za krepitev dialoga in združitvev s Severno Korejo so (Ministry of Unification of the Republic of Korea 2013):

- Proces za gradnjo zaupanja na Korejskem polotoku;⁷¹
- Inicijativa za mirno združitvev na Korejskem polotoku;⁷²
- Inicijativa za mir in sodelovanje v severovzhodni Aziji (NAPCI);⁷³
- Klub za Korejski polotok in Mirovniški klub.⁷⁴

Proces za gradnjo zaupanja na Korejskem polotoku naj bi bil grajen na zaupanju med Severno in Južno Korejo skozi dialog in sodelovanje. Glavna naloga naj bi bila, da se skozi zaupanje zagotavlja večja varnost na Korejskem polotoku. Skozi ta proces naj bi spodbujali Severno Korejo, da se aktivno priključi procesu in opusti razne vojaške provokacije. Cilj tega procesa je, da se z izgradnjo zaupanja doseže normalizacijo med-korejskih odnosov, kar bo vodilo v trajni mir na Korejskem polotoku. Izgradnja zaupanja med Severno in Južno Korejo ter odprava severnokorejskega programa posledično pa tudi odprava varnostnega vprašanja, naj bi bili osnova za ponovno obuditev mehanizmov za združitvev po mirni poti.

Gradnjo zaupanja naj bi dosegli skozi različne razvojne in humanitarne projekte. Južna Koreja pa ob tem poudarja, da bi bilo potrebno vsako vojaško provokacijo kaznovati.

⁷¹ Prevod avtorja: The Trust Building process on the Korean Peninsula

⁷² Prevod avtorja: Initiative for Peaceful Unification on the Korean Peninsula

⁷³ Prevod avtorja: Northeast Asia Peace and Cooperation Initiative

⁷⁴ Prevod avtorja: The Peace Club and The Peninsula Club

Iniciativo za mirno združitev na Korejskem polotoku je predstavila južnokorejska predsednica Parkova v vzhodnonemškem mestu Dresden 28. marca 2014. V govoru je demilitarizirano območje primerjala z berlinskim zidom nezaupanja, ki bi ga bilo treba podreti s Procesom za gradnjo zaupanja na Korejskem polotoku. Govor na tehniški univerzi je bil predstavitev njene politike mirne združitve Korejskega polotoka. Predstavila je štiri področja, ki bi jih bilo potrebno nasloviti, da bi lahko prišlo do ponovne združitve (Park 2014):

- *humanitarno področje*: primarno razrešitev vprašanja srečanj družin, ki jih je korejska vojna ločila; humanitarna pomoč severnokorejskim prebivalcem, predvsem nosečnicam, mladim mamicam in otrokom.
- *ustvarjanje skupne blaginje*: ustanavljanje kmetijskih kompleksov, ki bi pospešili vpeljavo učinkovitejših metod kmetovanja in pogozdovanja; Južna Koreja bi pomagala pri izgradnji transportne infrastrukture ter kapacitet za izkoriščanje naravnih virov; promocija projektov, ki bi poleg Severne in Južne Koreje vključevali tudi Rusijo in Kitajsko; projekte bi lahko sooblikovale nevladne organizacije, ki že delujejo v Severni Koreji.
- *vključevanje*: zaradi dolgotrajne ločitve je prišlo do razlik na področju jezika, kulture, življenjskih navad. Za večjo povezanost so potrebne redne interakcije med ljudmi, še posebej na področju raziskovanja zgodovine, ohranjanja kulturne dediščine, umetnosti in športa oz. projekti, ki ne bi imeli politične motivacije; delitev izkušenj na področju upravljanja s podjetji; oblikovanje skupnih izobraževalnih programov.
- *zagotavljanje miru*: Severna Koreja se mora v celoti odpovedati svojemu jedrskemu programu, ob tem ji bo Južna Koreja pomagala s članstvom v mednarodnih finančnih institucijah ter oblikovala Severno-vzhodno azijsko razvojno banko, ki bi lahko Severni Koreji pomagala pri njenem razvoju; demilitarizirano območje bi spremenili v park miru.

NAPCI je iniciativa, ki je bila predstavljena leta 2014 in ima nekoliko širše komponente kot *Iniciativa za mirno združitev na Korejskem polotoku*, njen glavni namen pa je zagotavljanje mira in stabilnosti v severovzhodni Aziji. Poleg držav iz severovzhodne Azije, kot so Severna in Južna Koreja, Mongolija, Japonska, Rusija in Kitajska, naj bi v pobudi sodelovale še ZDA ter nekatere mednarodne organizacije kot so OZN, EU, NATO, ASEAN in OSCE.

NAPCI je tudi eden glavnih elementov tako imenovane »politke zaupanja« (*trustpolitik*), ki jo vodi predsednica Parkova. Ena izmed glavnih nalog NAPCI pa je, da bi se trenutna varnostna vprašanja, ki ogrožajo stabilnost in mir v regiji, reševala z dialogom. Proces naj bi potekal v obe smeri od vrha navzdol, kjer bi smernice za nadaljnje delovanje voditelji sprejemali na srečanjih, ter od spodaj navzgor, kjer bi z različnimi projekti lahko prišlo do konsolidacije sprejetih politik na praktični ravni (Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Korea). Za učinkovito delovanje sistema bo potrebno veliko časa ter postopnih nadgradenj. Trenutno iniciativa še nima konkretnih projektov, se pa Južna Koreja trudi, da bi bila pobuda tudi mednarodno priznana in sprejeta. Ključno vprašanje pobude je, ali bo Severna Koreja sploh pripravljena sodelovati, saj je brez njenega sodelovanja iniciativa skoraj brez predmetna, ker največjo varnostno tveganje v severovzhodni Aziji predstavlja prav Severna Koreja.

Omenjene tri pobude je v Skupni izjavi podprl tudi slovenski zunanji minister Karel Erjavec ob svojem obisku, marca 2015, v Seulu (Joint Press Statement on the occasion of the official visit by the Foreign Minister of the Republic of Slovenia to the Republic of Korea).

Klub za Korejski polotok in *Mirovniški klub* sta drugačni pobudi kot zgoraj omenjene tri pobude. Na pobudo južnokorejskega zunanjega ministra Yun Byung-seeja sta bila ustanovljena februarja in maja 2014 kot neformalna kanala komunikacij, ki dopolnjujejo ostale pobude. V Klubu za Korejski polotok so združeni diplomatski predstavniki držav, ki iz Seula nerezidenčno pokrivajo Severno Korejo. Na tak način naj bi Južna Koreja okrepila dialog s temi državami, s tem pa omogočila tudi boljše razumevanje položaja na Korejskem polotoku. Na drugi strani pa so v Mirovniškem klubu združeni diplomatski predstavniki 21 držav,⁷⁵ ki imajo diplomatska predstavništva tako v Seulu kot tudi v Pjongjangu. Pobudi se nista pridružili Kitajska in Ruska Federacija.

Oba kluba dopolnjujeta »politiko zaupanja« predsednice Parkove in sta namenjena izmenjavi mnenj in informaciji o položaju na Korejskem polotoku in v Severni Koreji. Izmenjava stališč bo južnokorejski vladi omogočala oblikovanje politike do Severne Koreje, s tem pa bi se povečale možnosti za delovanje zastavljenih politik (Noh 2014).

⁷⁵ Države, ki sodelujejo v Mirovniškem klubu, so: Bolgarija, Češka, Francija (nima diplomatskega predstavništva v Severni Koreji), Nemčija, Poljska, Romunija, Švedska, Švica (nima diplomatskega predstavništva v Severni Koreji, imam pa razvojno pisarno), Združeno Kraljestvo, Indonezija, Kambodža, Laos, Malezija, Vietnam, Brazilija, Egipt, Mongolija, Nigerija, Indija, Iran, Pakistan.

Ustanovitev klubov je povezana tudi z željo Južne Koreje, da je potrebno med-korejske odnose internacionalizirati. Južna Koreja želi z različnimi pobudami in predstavitvami pridobiti kar najširšo podporo mednarodne skupnosti, kar bi pomenilo dodaten pritisk na Severno Korejo, da se začne konstruktivno pogovarjati z mednarodno skupnostjo in reševati vprašanje jedrskega programa. Po prepričanju Južne Koreje je v primeru, da se režim v Severni Koreji ne začne konstruktivneje obnašati, potrebno ustvariti mednarodno okolje, ki bo severnokorejski režim prisililo v spremembe.

Predsednica Parkova je svoj mandat v veliki meri posvetila politiki združevanja na Korejskem polotoku, kar je imelo po mnenju nekaterih negativne učinke na oživljanje gospodarstva (Drnovšek Zorko 2015). Pobude niso v celoti novosti, v nekaterih primerih prihaja zgolj do različnih oblik formulaciji in kombinacij politik »korenčka in palice«. Iskanje notranje političnih soglasij, ki imajo širšo podporo tako v domači kot tudi v mednarodni javnosti, večkrat vodi v kompromise, ki pa za rešitev situacije niso vedno najboljši. Izredno težavno je tudi iskati uravnotežene reakcije, ki jo zahteva južnokorejska javnost ob vsakršnih severnokorejskih dejanjih, ki jih Južna Koreja ocenjuje kot provokacije.

Glavno vprašanje, ki ostaja, je varnostno vprašanje, ki ga naslavlja vse pobude, a je brez sodelovanja Severne Koreje njihov uspeh obsojen na propad. Južna Koreja bi morala v svojih pobudah več pozornosti namenjati delovanju posameznega političnega sistema in ideologije, ki sta jo državi razvili v obdobju sedemdeset letne razdelitve. Severnokorejski režim v vseh pobudah čuti željo po njegovi zamenjavi, zato v nobenem primeru ne bo pristal na rešitve, ki bi po njegovem prepričanju lahko zamajale njegov obstoj. Če bi želeli, da bi bile pobude za združitev resneje obravnavane v Pjongjangu, bi le-te v osnovi morale zagotavljati ločenost vprašanja ideologije in političnega sistema. Brez takega trdnega zagotovila bo Severna Koreja še naprej izrabljala svoj jedrski program, ki bo v regiji povzročal nestabilnost, režimu v Pjongjangu pa bo zagotavljal njegov obstoj.

4 SKLEP IN PREVERJANJE VELJAVNOSTI RAZISKOVALNIH VPRAŠANJ TER TEZ

Kompleksnost razdelitve Korejskega polotoka in nezmožnost vpletenih strani na dogovor, ki ga dodatno zapletajo interesi velesil in spopadi med njim, bo le s težavo pripeljalo do rezultata, ki ga vsaj v javnem diskusu vsi ponavljajo. Njegova rešitev je neobhodno povezana z ruleto geostrateških premikov, čemur pa velesile, kot so ZDA, Kitajska, Rusija poleg njih pa tudi Japonska niso naklonjene, saj rezultat ni predvidljiv.

Sedemdeset let od razdelitve Korejskega polotoka je pustilo posledice tudi med običajnimi ljudmi. Pojavljati so se začele razlike v jeziku, kulturi, spremembi življenjskih navad in, zelo pomembno, tudi v spremembah vrednostnih sistemov. Ljudi je močno zaznamovala nezmožnost kakršne koli interakcije, sodelovanja in reševanja skupnih težav. Posledice bo težko odpraviti, česar se še posebej zaveda predsednica Parkova, ki je kot možno rešitev sprožila Proces za gradnjo zaupanja.

Skoraj vse severnokorejske uradne izjave, ki jih objavlja državna tiskovna agencija, vsebujejo tudi referenco na združevanje. Pri vstopu v Pjongjang je Kim Jong Il leta 2001 dal zgraditi slavolok, ki je zgrajen čez avtocesto in predstavlja dve ženski oblečeni v tradicionalna korejska oblačila, ki skupaj držita zemljevid združene Koreje. Kot v vseh drugih propagandnih zadevah je ikonografija severnokorejskega režima tudi na področju združevanja na Korejskem polotoku skoraj popolna. Edini resni poizkus, ki ga je severnokorejski režim izvedel za uspešno združitev, je bila korejska vojna. Takrat je bila Južna Koreja tako vojaško kot gospodarsko šibkejša. Brez ameriške vojaške pomoči bi prišlo do združitve Korejskega polotoka pod severnokorejsko komunistično ideologijo. Skozi celotno delovanje Severne Koreje, še posebej skozi njeno interakcijo z mednarodno skupnostjo, lahko vidimo ciklične vedenjske vzorce. V obdobju, ko Severno Korejo težijo lakota ali druge naravne nesreče, je severnokorejski režim pripravljen sprejemati določene zaveze v zvezi z jedrskim programom, ko bi morale priti do končne realizacije zavez, pa Severna Koreja prekine sodelovanje z mednarodno skupnostjo in obudi svoj jedrski program.

Procesa združitve si ni mogoče predstavljati brez tvornega sodelovanja severnokorejskega režima, kar posledično pomeni ustavitev severnokorejskega jedrskega programa. Iz dosedanjega dogajanja lahko z gotovostjo sklepamo, da se Severna Koreja v nobenem primeru ni pripravljena odpovedati jedrskemu programu, saj ga ocenjuje kot ključni element pri ohranitvi režima. V dosedanjih pogajanjih o združitvi je Severna Koreja vedno zahtevala

zagotovilo, da ob združitvi ne bo prišlo do sprememb ideoloških usmeritev, ki sta si jih izbrali Severna in Južna Koreja. Iz dosedanjih pogajanj in dejanj, ki so sledila dogovorom, lahko sklepamo, da bi bila Severna Koreja pripravljena na združitev zgolj pod pogojem, da bi lahko zagotovila preživetje vladajočim strukturam, ki so si uspeli znotraj režima pod vodstvom dinastije Kim zagotoviti privilegiran položaj, oziroma da bi z združitvijo svoj ideološki model lahko razširila tudi v Južni Koreji. Zaradi informacijske blokade je nemogoče ugotoviti, kaj si o združitvi mislijo običajni Severnokorejci. Njihove informacije o dejanskem stanju so zaradi agresivne domače propagande ter popolne odsotnosti drugih virov informiranja popačene in neobjektivne. Prav tako v Severni Koreji ne obstajajo javnomnenjske raziskave, ki bi lahko objektivno prikazale razpoloženje med ljudmi.

Južna Koreja je na drugi strani uspela v gospodarski transformaciji in zgradila dobro gospodarstvo, ki posledično omogoča tudi vojaško stabilnost. Vsi južnokorejski predsedniki so oblikovali svoje načrte za združitev, ki pa so temeljili na izključevanju severnokorejske ideologije. Vedno je obstajala tudi bojazen vojaškega vdora oziroma vojaških provokacij (npr. izstrelitve raket na nenaseljene južnokorejske otoke ali izstrelitev raket čez južnokorejsko ozemlje). Vsi dosednji poizkusi so se izjalovili in pokazalo se je, da so bili tudi najbolj obetavni dogodki, kot je bil korejski vrh leta 2000, izvedeni zgolj zaradi humanitarne pomoči Južne Koreje in dejansko niso prinesli nobenih konkretnih rezultatov na poti k združevanju.

Kljub prizadevanjem južnokorejskih predsednikov, da bi našli formulo za združitev in bi se s tem dejanjem vpisali v korejsko zgodovino, je realnost tudi v Južni Koreji precej drugačna. Demokratično izvoljeni voditelji morajo skrbeti za svoje volilno telo in mu ugajati, da bodo lahko politično preživeli naslednje volitve. Združitev na Korejskem polotoku ter odnos do Severne Koreje so teme, ki se redno pojavljajo v južnokorejskem političnem diskurzu in so še toliko bolj intenzivne v predvolilnem obdobju.

Dodatno oviro predstavlja prisotnost ameriških vojakov v Južni Koreji. Do sedaj so bile sprejete zgolj strategije za zmanjšanje ameriške vojaške prisotnosti v Južni Koreji ter ameriški umik iz nekaterih skupnih poveljstev. Strategija ni bila realizirana, saj je prišlo v letu 2015 do novih napetostih in zmanjšanje števila ameriških vojakov v Južni Koreji je prestavljeno v prihodnost.

Čeprav tudi južnokorejski politiki preko medijev vodijo propagando usmerjeno proti severnokorejskemu režimu, pa imajo Južnokorejci poleg negativne propagande vseeno dostop

tudi do drugih informacij, na podlagi katerih si lažje oblikujejo svoj pogled na združitev. Javnomnenjske raziskave kažejo vedno manj zanimanja mladih za združitev, saj se le-ti zavedajo, da bi združitev lahko imela konkretne posledice na njihovo življenje in morebitno zmanjšanje življenjskega standarda, čemur pa se mladi niso pripravljene odpovedati. Umiranje generacij Južnokorejcev, ki so sodelovali v Korejski vojni ali pa so z razdelitvijo Korejskega polotoka izgubili del družinskih članov, bo verjetno pomenil hud udarec za združevanje.

Skozi nalogo smo večkrat prikazali razmerje med deklarativnim prizadevanjem, ki ga glede vprašanja združitve javno izražata in z dejanji izkazujeta tako Severna kot tudi Južna Koreja. Združevanje na Korejskem polotoku močno zaznamuje politično agendo v Severni in Južni Koreji, a so dejanja, ki temu sledijo, velikokrat v nasprotju s skupnim ciljem združevanja. Iz navedenega lahko sklepamo, da ne Severna ne Južna Koreja nista v celoti predani projektu združitve, saj bi vsaka izmed njiju morala prevzeti del posledic, ki bi bile za trenutne vladajoče elite tako na severu kot na jugu lahko pogubne.

Poleg že omenjenega pa na poti do združitve stoji tudi veliko tehničnih ovir, ki bi se jih s predanostjo in brezpogojno zavezanostjo projektu na dolgi rok lahko odpravilo, vendar pa pomanjkanje osnovnega koncepta združitve to onemogoča. Ideološke razlike med državama so tako velike, da tudi ohlapna konfederacija, ki bi skoraj v celoti ohranila današnje stanje in bi ustanovila le neke vrste skupščinsko oblast pod enotnim imenom države, ne more preživeti.

Kot je bilo potrjeno v intervjujih z Raišp in Drnovšek Zorko, je edina pot do združitve internacionalizacija severnokorejskega gospodarstva. Slednje bi pomenilo počasno, odpiranje Severne Koreje in posledično tudi mehčanje ideoloških okvirov delovanja. Tega se močno zaveda tudi severnokorejski režim, ki omejuje gospodarsko sodelovanje s tujino na zgolj osnovno zagotavljanje zadostnega finančnega pritoka za ohranjanje vojaško podprtega režima. Vsi vpleteni se zavedajo, da je za vse strani najugodnejša postopna, počasna integracija, ki bi preko sodelovanja pripeljala do večje vključenosti prebivalstva. Slednje pa bi vodilo v večji interes za združitev tako v Severni kot Južni Koreji. Prav tako bi bilo potrebno izboljšati gospodarsko situacijo Severne Koreje, saj bi hitra združitev pomenila preveliko breme za južnokorejsko prebivalstvo. Kljub številnim študijam, ki so bile opravljene, ni mogoče v celoti predvideti ne političnih ne gospodarskih posledic združitve. Vpliv združitve bi tako na politični kot gospodarski ravni lahko imel močen vpliv ne samo na širšo regijo, pač pa tudi na širše mednarodno sodelovanje oziroma bi lahko zamajal trenutna razmerja moči velesil v regiji.

Strateška lokacija Korejskega polotoka je bila vedno zanimiva tako za Kitajsko in Rusijo, ki delita mejo s Severno Korejo, kot tudi za ZDA, ki si že od druge svetovne vojne dalje s svojo vojaško prisotnostjo v Aziji prizadevajo za krepitev svojega vpliva v tej regiji. Ameriški predsednik Barack Obama je v svojem mandatu še okrepil svojo politiko usmerjenosti v Azijo. Odnosi med ZDA in Kitajsko so bili zaradi ideoloških razlik v preteklosti na zelo nizki ravni. Spremembe so nastopile s postopnim odpiranjem Kitajske ter gospodarskim preporodom, ki ga je Kitajska doživela. Vse bolj intenzivni in dinamični so tudi odnosi med Kitajsko in ZDA, ki pa so zelo zaskrbljujoči za Severno Korejo. Poleg propada komunističnih sistemov v Vzhodni Evropi ter razpada Sovjetske zveze je Severno Korejo močno prizadelo izboljšanje diplomatskih in gospodarskih odnosov Južne Koreje s Kitajsko in Rusijo.

Skozi celotni zgodovinski prerez smo ugotovili močno navezanost Severne Koreje na Kitajsko in Rusijo, vendar tudi odnos Severne Koreje s Kitajsko in Rusijo ni bil preprost. Kim Il Song se je zaradi izdatnejše pomoči v celoti obrnil na Mao Zedonga, kar je Severni Koreji sicer koristilo, vendar se je to razmerje skozi zgodovino spremenilo. V kolikor bi na Korejskem polotoku prišlo do združitve in bi Južna Koreja absorbirala Severno Korejo, bi to posledično pomenilo, da bi se na meji s Kitajsko pojavili ameriški vojaki. Slednje pa za kitajsko vodstvo nikoli ni bilo in ni sprejemljivo. Kitajska je z materialno in finančno podporo v Severni Koreji ohranjala svoj vpliv in vzdrževala njeno odvisnost. Po letu 1990 je prišlo do sprememb v odnosih med velesilami. Kitajska je z naslutenim gospodarskim razvojem postala pomemben igralec v mednarodnih odnosih. Tudi danes si Kitajska ne želi propada ali destabilizacije severnokorejskega režima, zato si kljub uradnemu zatrjevanju, da na severnokorejski režim nima vpliva, v Severni Koreji ne želi sprememb. Kitajska tudi s teritorialnimi spori, ki jih ima z državami v regiji (Filipini, Vietnam, Japonska, Indija, Mjanmar, ipd.) in v kolikor želi upravičiti svojo politiko »mirnega vzpona Kitajske« (*Peaceful rise of China*) poudarja, da sta mir in stabilnost Korejskega polotoka za Kitajsko ključnega pomena. Nepredvidljivost in nezmožnost vplivanja na mladega voditelja Kim Jong Un-om bi lahko za Kitajsko pomenila oviro pri izpolnjevanju lastnih ciljev.

V želji, da bi Severna Koreja zmanjšala svojo odvisnost od Kitajske, si prizadeva za izboljšanje odnosov z Rusijo. Do sedaj sicer še ni bil narejen pomembnejši preboj, vendar pa se je tudi Rusija znašla v novih okoliščinah. Sankcije, ki jih je zahod sprejel zoper Rusijo, bi lahko Rusijo spodbudile k tesnejšemu sodelovanju s Severno Korejo predvsem na področjih, ki jih sankcije zajemajo. Vprašanje pa je, ali bi Rusija sprejela tudi severnokorejske želje po sodelovanju na področju jedrske energije.

Tako ZDA in Kitajska kot tudi Rusija imajo svoje interese na Korejskem polotoku in svojega vpliva nobena izmed njih ne želi izgubiti. Delovanje vsake izmed navedenih velesil poteka v smislu podpore ideološkemu sistemu, ki vlada na posamezni hemisferi Korejskega polotoka, in ohranjanju trenutnega statusa. Podpora, ki sta jo deležni tako Severa Koreja s strani Kitajske in Rusije kot tudi Južna Koreja s strani ZDA, je ob paranoičnem strahu, ki ga državi gojita druga do druge, zagotovilo, da se trenutno stanje ne bo spremenilo.

Vse navedeno potrjuje tezo, da je zaradi zgodovinskega delovanja in zagotavljanja vpliva ZDA, Kitajske in Rusije na Korejskem polotoku in posledično širše v regiji do danes ni prišlo do združitve obeh držav.

Skozi nalogo smo pregledali nekatere iniciative, ki so bile predlagane za združitev Korejskega polotoka. Za pozitivnejše obdobje združevanja lahko ocenimo delovanje Južne Koreje v času sončne politike Kim Dea-junga. Ciklično iskanje zunanjih zaveznikov v mednarodni skupnosti in kasnejša odsotnost spoštovanja doseženih dogovorov sta do sedaj utrdila prepričanje, da severnokorejski režim še ni pripravljen na resne pogovore o združitvi. V nekaterih primerih lahko celo trdimo, da je severnokorejsko vodstvo sklenilo dogovor z ZDA z namenom nespoštovanja in za potrebe notranje politične propagande. Vse teorije, ki smo jih obravnavali so usmerjene v vsaj delno odprtje režima, kar bi lahko vodilo v nadaljnje korake glede zблиževanja. Severnokorejski režim, ki je v Severni Koreji prisoten v vseh delih družbe, tudi v intimnosti doma, ni pripravljen niti na najmanjša popuščanja pri odpiranju in združevanju.

Potrdimo lahko tudi drugo tezo, da združitev pred zlomom režima, ki vlada Severni Koreji, ne bo mogoča.

Severnokorejskemu režimu so v preteklosti že velikokrat napovedovali konec, a je do sedaj uspel preživeti vse krize. Težko je napovedati, ali se bo ob tako uspešnem propagandnem sistemu, v katerem večina prebivalstva nima realne podobe o dogajanju pod 38. vzporedniku kaj šele drugje po svetu lahko dolgoročno ohrani. Težko si predstavljamo, da bi prebivalstvo, ki je družini Kim lojalno že preko 70. let, to lojalnost odreklo. A gospodarsko preživetje bo verjetno terjalo nekatere prilagoditve in posledično tudi možnosti sodelovanja s tujino. Vprašanje pa je, kakšne so sploh možnosti za uspeh združevanja med državama, ki sta danes od združitve oddaljeni enako, kot sta bili ob vzpostavitvi demarkacijske linje. Glede na prebrano in predstavljeno v magistrski nalogi, ocenjujemo, da zelo majhne.

Skozi nalogo smo združitev obravnavali predvsem kot tehničen pojem, ki se srečuje z različnimi nerazumevanji in ovirami. Združitev, ki ohranja vplivna območja, ter dinastije, ki so trenutno na oblasti. A glavni namen združitve naj bi bil poprava krivic, ki so jih doživeli Korejci, ko so po 38. vzporedniku potegnili demarkacijsko linijo. Zgodbe in posnetki ljudi, ki po sedemdesetih letih prvič srečajo svoje najdražje, so jasno sporočilo, komu je združitev dejansko namenjena.

5 LITERATURA

1. Albert, Eleanora. 2016. The China-North Korea Relationship. *Council on Foreign Relations*. Dostopno prek: <http://www.cfr.org/china/china-north-korea-relationship/p11097> (16. februar 2016).
2. Arms Control Association. 2014. *Chronology of U.S.-North Korean Nuclear and Missile Diplomacy*, 3. februar. Dostopno prek: <https://www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron>. (24. september 2015).
3. Asmolov, Konstantin. 2015. *Why Kim Jong-un wasn't in Beijing?*, 24. september. Dostopno prek: <http://journal-neo.org/2015/09/24/why-kim-jong-un-wasnt-in-beijing/> (16. februar 2016).
4. Bajoria, Jayshree in Youkyung Lee. 2011. The U.S.-South Korea Alliance. *Council on Foreign Relations*. Dostopno prek: <http://www.cfr.org/south-korea/us-south-korea-alliance/p11459> (6. junij 2015).
5. --- in Beina Xu. 2013. The Six Party Talks on North Korea's Nuclear Program. *Council on Foreign Relations*. Dostopno prek: <http://www.cfr.org/proliferation/six-party-talks-north-koreas-nuclear-program/p13593> (10. oktober 2015).
6. BBC. 2011. *North Korea seizes South's Mount Kumgang resort assets*, 22. avgust. Dostopen prek: <http://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-14611873> (13. oktober 2015).
7. --- 2015. *North Korea Defence Chief Hyon Yong-chol 'executed'*, 13 maj. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-asia-32716749> (27. september 2015).
8. --- 2015. *North Korea vice-premier Choe Yong-gon 'executed'*, 12. avgust. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-asia-33882799>. (3. november 2015).
9. Breen, Michael. 1999. *The Koreans: America's Troubled Relations with North and South Korea*. New York: Thomas Dunne Books.
10. Buckley, Roger. 2002. *The United States in the Asia-Pacific since 1945*. Cambridge: Cambridge University Press.
11. Buzo, Adrian. 2002. *The Making of Modern Korea*. London: Routledge.
12. Council of Europe. *Winston Churchill, speech delivered at the University of Zurich, 19 September 1946*. Dostopno prek: http://www.coe.int/t/dgal/dit/ilcd/Archives/selection/Churchill/ZurichSpeech_en.asp. (22. april 2015)

13. Cha, Victor D. 2002. *Mr. Koizumi Goes to Pyongyang*. Dostopno prek: http://csis.org/files/media/csis/pubs/0203qjapan_korea.pdf (13. marec 2015).
14. Central Intelligence Agency. *The World Factbook*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kn.html> (1. februar 2016).
15. CHEONG WA DE. Dostopno prek: <http://english1.president.go.kr/cheong-wa-dae-info/presidentialArchives.php> (16. februar 2016).
16. COLE, BRETT. 2010. South Korea president calls for reunification tax. *Reuters*, 15. avgust. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/us-korea-north-tax-idUSTRE67E08K20100815> (10. april 2014).
17. Collins, Robert. 2014. *A Brief History of the US-ROK Combined Military Exercise*, 26. februar. Dostopno preko: <http://38north.org/2014/02/rcollins022714/>. (7. junij 2015).
18. Crump, Thomas. 2007. *Asia-Pacific: A History of Empire and Conflict*. London: Hambledon Continuum.
19. Cumings, Bruce. 1997. *Korea's Place in the Sun: A Modern History*. New York: W.W. Norton.
20. Crane, Conrad C. 2000. To Avert Impending Disaster: American Military Plans to Use Atomic Weapons during the Korean War. *Journal of Strategic Studies* 23 (2): 79-80.
21. Demick, Barbara. 2010. *Nothing to Envy: Real Lives in North Korea*. London: Granta
22. *Democratic People's Republic of Korea*. Dostopno prek: <http://korea-dpr.com/index.html> (8. maj 2015).
23. Dittmer, Lowell. Haruhito Fukui in Peter N.S. Lee, ur. 2000. *Informal politics in East Asia*. Cambridge: Cambridge University Press.
24. Draudt, Darclie. 2015. The Park-Xi Friendship and South Korea's New Focus on China. *China Brief* 15 (18). Dostopno prek: http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=44378&cHash=860e4572d80ae086484bb0413a93c2c4 (26. oktober 2015).
25. Eberstadt, Nicholas. 1997. Hastening Korean Reunification: The Writing on the 38th Parallel. *Foreign Affairs*. Dostopno prek: <http://www.foreignaffairs.com/articles/52866/nicholas-eberstadt/hastening-korean-reunification-the-writing-on-the-38th-parallel> (10. junij 2014).

26. Embassy of Democratic People's Republic of Korea. 2015. Stand of DPRK to Bring about Lendmark Turn in Improving Iner-Korean Relations Clarified. *Bulletin*, 16. junij.
27. French, Paul. 2005. *North Korea: The Paranoid Peninsula*. London: Zed Books Ltd.
28. Fuqua Jr., Jacques L. 2011. *Korean Unification: Inevitable Challenges*. Sterling: Potomac Books Inc.
29. *Global Firepower*. Dostopno prek: <http://www.globalfirepower.com/> (20. maj 2015).
30. Goncharov Sergei N. John W. Lewis in Xue Litai. 1993. *Uncertain Partners Stalin, Mao, and the Korean War*. Stanford: Stanford University Press.
31. Griffin, Luke. 2011. *Reunification of Korea: In Search of an Effective Solution*. Nordestedt: Books on Demand GmbH.
32. Haas, Michael. 1989. *The Asian Way to Peace: A Story of Regional Cooperation*. New York: Praeger Publishers.
33. --- 2012. *Korean Reunification: Alternative Pathways*. Los Angeles: Publishinghouse for Scholars.
34. Han, Suk-hee. 2012. South Korea Seeks to Balance Relations with China and the United States. *Council on Foreign Relations*. Dostopno prek: <http://www.cfr.org/south-korea/south-korea-seeks-balance-relations-china-united-states/p29447> (20. september 2015)
35. Harrison, Selig S. 2003. *Korean Endgame: A Strategy for Reunification and U.S. Disengagement*. Princeton: Princeton University Press.
36. Hayes, Louis D. 2001. *Japan and the Security of Asia*. Maryland: Lexington Books.
37. Henderson, Gregory. 1987. Time to Change the US-South Korea Military Relationship. *Far East Economic Review* 138 (oktober 22).
38. Heo, Uk in Terence Roehring. 2014. *South Korea's Rise: Economic Development, Power and Foreign Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
39. IAEA. Dostopno prek: <https://www.iaea.org/newscenter/focus/dprk/fact-sheet-on-dprk-nuclear-safeguards> (20. maj 2015).
40. Iverson, Shepherd. 2013. *One Korea: A Proposal for Peace*. Jefferson: McFarland & Company, Inc., Publishers.
41. Jin, Jing Yi. 2002. Commonalities and Differences between the Cultures of North and South Korea and the Unification of the Korean Peninsula. V *Korea and Globalization*, ur. James Lewis in Amadu Sesay, 79 – 101. New York: RoutledgeCurzon.

42. *Joint Declaration on the Denuclearization of the Korean Peninsula*. Dostopno prek: <http://cns.miis.edu/inventory/pdfs/aptkoreanuc.pdf> (23. maj 2015).
43. *Joint Press Statement on the occasion of the official visit by the Foreign Minister of the Republic of Slovenia to the Republic of Korea*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/foto/1503/Joint_Press_Statement__cistopis.pdf (20. marec 2015).
44. *July 4th North-South Joint Statement*. 1972. Dostopno prek: http://www2.law.columbia.edu/course_00S_L9436_001/North%20Korea%20materials/74js-en.htm (6. maj 2014).
45. *June 15th North-South Joint Declaration*. 2000. Dostopno prek: http://www.usip.org/sites/default/files/file/resources/collections/peace_agreements/n_s_korea06152000.pdf (20. junij 2014).
46. Kang, Eliot. 2004. North Korea's International relations: The Successful Failiar. V *North Korea's International relations of Northeast Asia*, ur. Samuel S. Kim, 281 – 299. New York: Rowman and Littlefilde.
47. Kang, Tae-ho. 2014. North Korea Inches Toward Negotiations on Its Nuclera Ambitions. *Global Asia* 9 (1): 58-67.
48. Kihl, Young W. 1994. *Korea and the World*. Canda: HarperCollins.
49. Kim, Dea-jung. 1997. »Three-Stage« *Approach to Korean Reunification*. Los Angeles: University of Southern California.
50. Kim, Samuel S. 2002. China and the Unite States in the Korean Reunification Process. V *International Jurnal of Korean Studies* 6 (1): 29 – 50.
51. Kim, Yeon-chul. 2014. Inter-Korean Relations: What Accounts for Kim Jong Un's Changing Attitudes. *Global Asia* 9 (1): 22 – 29.
52. Korean Central News Agency. Dostopno prek: <http://www.kcna.kp/kcna.user.home.retrieveHomeInfoList.kcmsf?lang=eng> (23. februar 2016).
53. Laney, James T. in Jason T. Shaplen. 2003. How to Deal With Nort Korea. *Foreign Affairs*. Dostopno prek: <http://www.foreignaffairs.com/articles/58810/james-t-laney-and-jason-t-shaplen/how-to-deal-with-north-korea> (12. junij 2014).
54. Lankov, Andrei. 2002. *From Stalin to Kim Il Sung: The Formation of North Korea, 1945-1960*. London: Hurst & Company.

55. Lee, Grace. 2003. The Political Philosophy of Juche. *Stanford Journal of East Asian Affairs* 3: 105-112. Dostopno prek: <https://web.stanford.edu/group/sjeaa/journal3/korea1.pdf> (25. januar 2016).
56. Lowe, Peter. 2000. *The Korean War*. New York: St. Matins Press.
57. McCurry, Justin. 2014. US promises to reduce burden of military presence in Okinawa. *The Guardian*, 12. februar. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2014/feb/12/us-promises-reduce-military-okinawa-airbase-futenma> (5. april 2015).
58. McDougall, Derek. 2007. *Asia Pacific in World Politics*. London: Lynne Rienner Publishers, Inc.
59. Ministry of Foreign Affairs of Japan. 2014. *Measures Taken by the Government of Japan on the Issue known as "Comfort Women"*, 14. oktober. Dostopno prek: <http://www.mofa.go.jp/policy/women/fund/policy.html> (26. september 2015).
60. --- 2015. *Abduction of Japanese citizens by North Korea*, 16. december. Dostopno prek: http://www.mofa.go.jp/a_o/na/kp/page1we_000067.html. (23. januar 2016).
61. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Korea. 2015. *Northeast Asia Peace and Cooperation Initiative*. Dostopno prek: http://www.mofa.go.kr/ENG/North_Asia/res/eng_2015_0310.pdf (19. oktober 2015).
62. *Ministry of Unification*. Dostopno prek: <http://eng.unikorea.go.kr/main.do> (3. maj 2015).
63. --- 2013. *Trust-Building Process on the Korean Peninsula*. Dostopno prek: <http://eng.unikorea.go.kr/content.do?cmsid=1781> (8. junij 2015).
64. Mizokami, Kyle. 2015. It's time for the U.S. military to leave South Korea. *The Week*. 13. avgust. Dostopno prek: <http://theweek.com/articles/570764/time-military-leave-south-korea>. (7. Februar 2016).
65. Mundy, Simon. 2015. Pyongyang allows South Koreans across border for family reunion, *The Financial Times*. 20. oktober. Dostopno prek: <http://www.ft.com/cms/s/0/569afec4-770b-11e5-8564b4bb9a521c63.html#axzz3zgehoWfC> (4. februar 2016).
66. *Mutual Defense Treaty Between the United States and the Republic of Korea*. 1953. Dostopno prek: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/kor001.asp (16. februar 2016).
67. Noh, Kwang-il. 2014. *Launching Ceremony of the Peace Club Takes Place*. Dostopno prek:

- http://www.mofa.go.kr/webmodule/htsboard/template/read/engreadboard.jsp?boardid=302&typeID=12&tableName=TYPE_ENGLISH&seqno=313826 (28. maj 2015).
68. Oberdorfer, Don in Robert Carlin. 2014. *The Two Koreas*. New York: Basic Books.
69. Okano-Heijmans, Maaïke. 2009. Projecting Economic Power: Japan's Diplomacy Towards North Korea. *Netherlands Institute of International Relations*. Dostopno prek:
http://www.clingendael.nl/sites/default/files/20090200_cdsp_paper_okanoheijmans_projecting.pdf. (14. oktober 2015).
70. Park, Geun-hye. 2014. Initiative for Peaceful Unification on the Korean Peninsula. *Yonhap News Agency*. Dostopno prek:
<http://english.yonhapnews.co.kr/full/2014/03/28/40/1200000000AEN2014032800800315F.html> (28. maj 2015).
71. Park, Han S. 1996. *North Korea: Ideology, Politics, Economy*. New Jersey: Prentice Hall.
72. Park, Madison. 2013. North Korea declares 1953 armistice invalid. *CNN*, 11. marec. Dostopno preko: <http://edition.cnn.com/2013/03/11/world/asia/north-korea-armistice/> (26. januar 2016).
73. Philipp, Elizabeth. 2013. *UN Security Council Resolutions on North Korea*, 14. marec. Dostopno preko: <https://www.armscontrol.org/factsheets/UN-Security-Council-Resolutions-on-North-Korea> (16. September 2015).
74. Piage, Glenn D. 2012. The Nonviolence Approach to Korean Reunification. V *Korean Reunification: Alternative Pathways*, ur. Michael Haas, 71-88. Los Angeles: Publishinghouse for Scholars.
75. Qin, Xiaoying. 2015. Why Ignoring China's Commemoration of War Against Japan Is a Foolish Mistake. *Huffington Post*, 31. Avgust. Dostopen prek:
http://www.huffingtonpost.com/qin-xiaoying/china-commemoration-war-japan-_b_8063576.html (25. januar 2016).
76. Radchenko, Sergey. 2011. *Sport and Politics on the Korean Peninsula – North Korea and the 1988 Seoul Olympics*, 12. december. Dostopno prek:
<https://www.wilsoncenter.org/publication/sport-and-politics-the-korean-peninsula-north-korea-and-the-1988-seoul-olympics#sthash.yJCc2nil.dpuf> (8. junij 2015).
77. Sandler, Stanly. 1999. *The Korean War: No Victors, No Vanquished*. Kentucky: The University Press of Kentucky.

78. Schott, Jeffery J., Euijin Jung in Cathleen Cimino-Isaacs. 2015. An Assessment of the Korea-China Free Trade Agreement. *Peterson Institute for International Economics* (PB15-24). Dostopno prek: <https://www.piie.com/publications/pb/pb15-24.pdf> (24. januar 2016).
79. Snyder, Scott A. 2013. U.S. Policy Toward North Korea. *Council on Foreign Relations*. Dostopno prek: <http://www.cfr.org/north-korea/us-policy-toward-north-korea/p29962> (7. junija 2015).
80. --- 2015. South Korea, Japan, and Wartime Shadows. *Council on Foreign Relations*. Dostopno prek: <http://www.cfr.org/south-korea/south-korea-japan-wartime-shadows/p36889>. (24. oktober 2015).
81. Sterngold, James. 1994. Korean Summit Talks Postponed As Northern Military Backs Heir. *The New York Times*, 11. julij. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/1994/07/11/world/korean-summit-talks-postponed-as-northern-military-backs-heir.html> (5. maj 2015).
82. Suh, Dea-Sook. 2012. The Political Feasibility Approach to Korean Reunification. V *Korean Reunification: Alternative Pathways*, ur. Michael Haas, 71-88. Los Angeles: Publishinghouse for Scholars.
83. Thilman, Greg. 2016. North Korea's Nuclear Threat: How to Halt Its Slow But Steady Advance, 19. Februar. Dostopno prek: http://www.armscontrol.org/files/TAB_North_Korea_Threat_2016-02-19.pdf (26. Februar 2016).
84. Tiezzi, Shannon. 2014. How China Could Benefit From a United Korea. *The Diplomat*. Dostopno prek: <http://thediplomat.com/2014/01/how-china-could-benefit-from-a-united-korea/> (6. maj 2014).
85. United Nation Human Rights Office of the High Commissioner. *Commission of Inquiry on Human Rights in the Democratic People's Republic of Korea*. Dostopno prek: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/CoIDPRK/Pages/CommissionInquiryonHRinDPRK.aspx> (8. maj 2015).
86. *US-DPRK Agreed Framework*. Dostopno prek: http://www.nti.org/media/pdfs/aptagframe.pdf?_=1316553697&_=1316553697 (25. maj 2015).
87. Vlada DLRK. 2015. *Stand of DPRK to Bring about Landmark Turn in Improving Inter-Korean Relations Clarified*. Uradno stališče podano 15. junija.

88. The White House. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/> (30. januar 2016)
89. Wilets, James D. 2010. Unified Theory of International Law, the State, and the Individual: Transnational Legal Harmonization in the Context of Economic and Legal Globalization. *Journal of International Law*. Dostopno prek: <http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1127&context=jil> (11. junij 2014).
90. *The World Bank*. Dostopno preko: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD> (1. februar 2016).

Priloga A: Intervju s pooblaščenno ministrico mag. Natalijo Raišp

Intervju smo opravili z mag. Natalijo Raišp, ki je pooblaščenno ministrica na Ministrstvu za zunanje zadeve, in trenutno slušbuje kot namestnica veleposlanika Republike Slovenije na Danskem. V obdobju od leta 2010 do leta 2014 je bila namestnica veleposlanice Republike Slovenije v Pekingu, ki je akreditirano tudi v Demokratični ljudski republiki Koreji. Delo mag. Raišp je tesno povezano s Kitajsko, kot slovenska diplomatka je več kot desetletje službovala na Kitajskem, kjer je redno spremljala tudi dogajanje v Severni Koreji. Intervju smo opravili preko elektronske pošte 25. 6. 2015.

- Vprašanje Severne Koreje je bilo v preteklosti za Kitajsko velikega pomena, predvsem zaradi širjenja svojega vplivnega območja, predstavljalo pa je tudi neke vrste vmesno cono med Kitajsko in ameriško ideologijo. V zadnjem času se je odnos Kitajske do Severne Koreje nekoliko spremenil. Zdi se, da Kitajska na Severno Korejo ne gleda s tako naklonjenostjo kot v preteklosti. Na to kaže tudi dejstvo, da Kim Jong Un vse do danes še ni obiskal Kitajske. Kako vi vidite njun odnos?

NR: "Kitajska se je v času Korejske vojne (1950-1953) borila na severnokorejski strani in od takrat dalje lahko govorimo o komunističnem zavezništvu med obema državama. Severna Koreja je tudi danes za Kitajsko še vedno velikega pomena (in obratno), čeprav je res, da je v zadnjih letih svoj odnos do nje spremenila oziroma svoje odnose do Severne Koreje goji bolj previdno. Rekli bi lahko, da so odnosi med državama pristali na do sedaj najnižji točki in da Severna Koreja predstavlja danes za Kitajsko drugačnega in bolj problematičnega soseda kot nekoč.

Delno gre to pripisati drugačni vlogi, ki jo ima Kitajska danes, delno pa tudi obnašanju mladega voditelja Severne Koreje Kim Jong Una. Lahko rečemo, da je problem v odnosu med državama nastal, ko se je Kitajska začela razvijati stran od komunističnih dogem. Medtem ko je Severna Koreja ostala »zabetonirana« v komunističnem vodenju države in politično izolirana, se je Kitajski uspelo razviti v moderno, uspešno in odprto državo. S tem se je spremenila tudi njena politična angažiranost in vloga v okviru mednarodnih zadev (od nekoč zelo pasivne v danes bolj aktivno; temu posledično tudi odločitev za podporo sankcij ipd.). Po drugi strani lahko rečemo, da so se poslabšali odnosi po prevzemu oblasti Kim Jong Una, ki kljub kitajski kritiki nadaljuje z jedrskim programom.

Lahko bi rekli, da so odnosi med Severno Korejo in Kitajsko danes padli na zgodovinsko najnižjo točko. Na obeh straneh je vidna zadržanost. Severna Koreja je po eni strani nezadovoljna, ker je Kitajska podprla zadnje sankcije, Kitajska Severni Koreji zameri njen neodgovoren odnos do jedrskega programa. Ne glede na vse to, pa Kitajska ostaja še naprej tesen zaveznik Severne Koreje (nenazadnje na to kaže tudi v maju odpovedani obisk Kim Jong Una v Moskvi).

V zadnjem času kaže Severna Koreja vedno več interesa za Rusijo, ki je prav tako prizadeta s sankcijami Zahoda zaradi svojega odnosa do Ukrajine. Vendar Kitajska ostaja še naprej bolj pomemben partner Severne Koreje, kar navsezadnje dokazuje tudi zadnji hip odpovedani obisk Kim Jong Una v Moskvi (udeležba na 70. obletnici konca druge svetovne vojne)."

- Kako Severnokorejski jedrski program vpliva na odnos Kitajske do Severne Koreje? Ali je Kitajska tudi v resnici zaskrbljena zaradi jedrskega programa, kot to včasih izraža v javnosti?

NR: "Gre za varnostno vprašanje, nad katerim je Kitajska precej zaskrbljena. Tudi Kitajska ve, da je Severna Koreja nezanesljiva in nepredvidljiva in kot vse kaže toliko bolj njen sedanji mladi voditelj Kim Jong Un. Prav tako Kitajski ni po godu nepripravljenost mladega in neizkušenega Kim Jong Una za nadaljevanje pogajanj. V tem primeru Kitajski neposredna fizična bližina Severne Koreje še zdaleč ne ustreza. Ohranjanje dobrih odnosov Kitajske s Severno Korejo je tudi s tega vidika izrednega in strateškega pomena.

Koliko jedrskega orožja ima Severna Koreja danes, v resnici ne ve nihče točno. Kitajska ocenjuje, da bi naj imela okoli 20 jedrskih konic. S svojimi jedrskimi poizkusi predstavlja Severna Koreja neposredno nevarnost za celotno Severovzhodno Azijo. Ne gre tudi zanemariti dejstva, da je z vsakim jedrskim poizkusom Severna Korejo korak dlje. Torej ne gre več le za teoretično vprašanje, temveč za realno in obstoječo nevarnost, zaradi katere je Kitajska zaradi neposredne bližine še posebej zaskrbljena. Vsem pa je tudi jasno, da večji kot bo jedrski arzenal Severne Koreje, težje bo razorožiti Severno Korejo. Vse tudi kaže, da diplomatska prizadevanja ne bodo

naredila nekega napredka, dokler Severna Koreja ne bo pokazala pripravljenosti na pogovore o denuklearizaciji."

- Odnosi med ZDA in Kitajsko so zapleteni in velikokrat obremenjeni z ideološkimi vprašanji in rivalstvom. Ali v takem ozračju sploh obstaja možnost, da bi obe velesili našli skupen imenovalec za združitev na Korejskem polotoku?

NR: "Kljub temu, da odnosi med Severno Korejo in Kitajsko morda niso več tako tesni kot nekoč, lahko še vedno rečemo, da ima Kitajska še vedno najboljše odnose v primerjavi z drugimi državami. ZDA (in drugi pomembni akterji) se tega zavedajo in vidijo v Kitajski pomembnega posrednika. Kitajska se obenem zaveda (in na to tudi opozarja), da so njene zmožnosti v odnosu do reševanja problema v Severni Koreji omejene. Kitajska bi se, po moji oceni, danes sicer rada videla kot uspešnega posrednika, vendar toliko raje brez vpliva ZDA. To je tudi že poskušala s prepričevanjem Severne Koreje, da se naj, podobno kot Kitajska pred nekaj desetletji, začne odpirati v smislu gospodarskega sodelovanja. To bi potem postopoma prineslo tudi več možnosti ali vsaj odprlo pot za politične rešitve. Vendar vodstvo Severne Koreje še ni dovolj zrelo za to, še manj je pripravljeno na politično posredovanje."

- Na drugi strani pa se vsaj na gospodarskem področju zdi, da sta Rusija in Kitajska vedno tesnejši zaveznici. Bi odnos med Rusijo in Kitajsko, ki sta največji zaveznici in podpornici režima v Pjongjangu, lahko pripomogel k združevanju Severne in Južne Koreje?

NR: "Kot že omenjeno v prejšnjem vprašanju je po moji oceni gospodarstvo nedvomno eden od pomembnih faktorjev za odpiranje Severne Koreje svetu, s tem pa tudi za več posluha za ponovno vzpostavljanje vezi z Južno Korejo. Zato tako Kitajska kot Rusija igrata pomembno vlogo v celotnem procesu pogajanj s Severno Korejo. Po drugi strani jima izoliranost in navezanost predvsem na Kitajsko in Rusijo omejeno gospodarsko sodelovanje Severne Koreje odgovarja, saj se dobro zavedata gospodarskega potenciala, ki jima ga prinašajo nekonkurenčni gospodarski stiki."

- Po prevzemu oblasti s strani Kim Jong Un-a so se pojavljala ugibanja, da bi glede na njegovo ozadje, izobraževal se je v Švici, lahko prišlo do počasne reforme. V treh letih in pol na oblasti ni izpeljal še nobene, prihajajo pa poročila o zastraševanjih in eksekucijah vodilnih ljudi, ki izražajo kakršen koli dvom v voditelja. Kako vi ocenjujete možnost sprememb in reforme pod novim vodstvom?

NR: "Kot je že ocenjeno v samem vprašanju, smo od prihoda Kim Jong Una na oblast do danes videli prej korake nazaj kot naprej. Kot vse kaže, je izobraževanje v Švici Kim Jong Unu prineslo le aroganco in možnost za prevzem oblasti. Mladi voditelj je sicer že večkrat govoril o reformah, vendar rezultatov ni.

Na splošno pa vemo malo o političnih smernicah Kim Jong Una. Vemo, da je ena od njegovih prioritet razvoj vojske in jedrske moči, druga prioriteta pa gospodarski razvoj (vsaj tako izjavlja). Potrebe po gospodarski reformi v Severni Koreji so nujne, predvsem zaradi lastnega obstoja države. Ekonomske reforme pa bi zahtevale tudi več stikov in sodelovanja z zunanjim svetom. Pri vsem tem se vodstvo zaveda, da bi lahko realizacija reform in izboljšanje gospodarske situacije destabiliziralo režim in posledično vodilo v njegov padec. Zato ni pričakovati, da bi vodstvo Severne Koreje kljub napovedim v resnici tudi začelo z nekimi velikimi ali drastičnimi reformami.

Kljub ustanovitvi nekaterih posebnih ekonomskih con in govoricam o bolj tržno orientiranem gospodarstvu v Severni Koreji pomeni, da se gospodarstvo zaradi pomanjkanja ključnih reform še vedno ne bo razvijalo tako kot bi se moralo. Kitajska trgovina in njene investicije bodo še naprej glavna podpora gospodarskih aktivnosti Severne Koreje in kot vse kaže, se zna okrepiti tudi sodelovanje z Rusijo."

- Kako vidite možnost nadaljnjega združevanja Severne in Južne Koreje? Lahko pride do združitve, v kolikor v Severni Koreji ne pride do določenih sprememb režima?

NR: "Kot že omenjeno v eni od prejšnjih točk, vidim največ možnosti za mirno združitve z izvajanjem gospodarskih (in drugih) reform, s še tesnejšim gospodarskim sodelovanjem Severne Koreje s Kitajsko, Rusijo in Južno Korejo in, optimistično gledano, tudi z drugimi državami. Vedno večji trgovinski stiki bi potegnili za sabo počasno odpiranje svetu, s tem pa verjetno tudi vedno več zahtev severnokorejskega

prebivalstva po spremembi vodstva. Vse to pa se še ne bo zgodilo tako kmalu, s tem pa tudi združitev ne, predvsem pa ne, dokler bo na oblasti Kim Jong Un.

Sama vidim še največ možnosti za politično združitev v padcu severnokorejskega komunističnega režima. Ali bodo do tega pripeljale gospodarske reforme ali pa upor severnokorejskega prebivalstva zaradi političnega pritiska in nesvobode, ki ju doživlja in preživlja vsak dan, je vse odvisno od časa in razvoja okoliščin."

- Kakšne so vaše ocene glede možnosti nadaljnjega združevanja? Ocenjujete, da je sploh realno pričakovati združitev?

NR: "Danes se zdi združitev obeh Korej oddaljena bolj kot kadarkoli prej. ZDA so januarja letos Severni Koreji naprtili sankcije (aprila tudi Japonska), proces denuklearizacije je težko opredeljiv oziroma ga ni. Gospodarsko sodelovanje med obema Korejama je ohromljeno in, kot že rečeno, pada v Južni Koreji tudi javna podpora združitvi. Gospodarske vezi s Kitajsko ostajajo sicer tesne, a po drugi strani se Severna Koreja vedno bolj ozira za ruskimi investicijami. Danes smo priča zelo hitremu razvoju dogodkov povsod po svetu. Navsezadnje zna vlogo pri vsem tem igrati tudi razvoj odnosov med Rusijo in Zahodom.

Če teoretično predvidevamo, da se bodo v naslednjih nekaj desetletjih le zgodile gospodarske reforme v Severni Koreji in se bodo okrepili gospodarski stiki, potem se bodo sčasoma morda pojavile tudi druge rešitve za obe Koreji (konfederacija; konstitucija neke nove Severne Koreje;...). Vse je vprašanje časa, vprašanje razvoja dogodkov in globalnih gibanj."

- Kakšno vlogo ima po vaši oceni v postopku združevanja Severne in Južne Koreje Kitajska? Kakšni so njeni interesi?

NR: "Kitajska bi najraje videla mirno združitev, po možnosti pod njeno taktirko, naj si bo to v vlogi glavnega posrednika v šest-stranskih pogovorih ali pa kot glavni pobudnik, da se Severna Koreja začne razvijati najprej na področju gospodarskih reform (podobno kot je to potekalo na Kitajskem). To bi Severni Koreji seveda sčasoma prineslo vedno več odpiranja svetu, kar bi odprlo možnosti vsaj za začetek nekega procesa združevanja obeh Korej. Kitajska se bi v tem izkazala kot pomemben

mednarodni dejavnik, njena politična moč se bi še okrepila, potrdila pa bi tudi moč svojega lastnega političnega sistema. Pri vsem tem, se bi povečal tudi njen vpliv na Severno Korejo."

Priloga B: Intervju z veleposlanico Heleno Drnovšek Zorko

Drugi intervju smo opravili z veleposlanico Heleno Drnovšek Zorko, ki je bila v obdobju od leta 2010 do leta 2015 slovenska veleposlanica na Japonskem, akreditirana tudi v Južni Koreji. Intervju smo opravili preko elektronske pošte dne 24. 6. 2015.

- Odnosi Japonske z Južno in Severno Korejo so obremenjeni z okrutno japonsko okupacijo. Čeprav je gospodarsko sodelovanje med Japonsko in Južno Korejo uspešno, pa obstaja še veliko nerešenih vprašanj iz preteklosti. Kakšno vlogo igra Japonska v procesih združevanja na Korejskem polotoku? Je prepričanje Severne in Južne Koreje, da si Japonska ne želi združitve, upravičeno?

HDZ: "Ne vem, če bi se lahko strinjala s trditvijo, da Japonska nasprotuje združitvi na Korejskem polotoku. Dejstvo je, da združitev na Korejskem polotoku ni visoko na listi političnih prioritet. V zvezi s procesi na Korejskem polotoku Japonsko zanima predvsem regionalna varnost in grožnja, ki jo le-temu predstavlja severnokorejski jedrski program na eni strani, ter na drugi strani vprašanje ugrabljenih oseb. Slednje je trenutno pomembno notranje politično vprašanje. Vlada je identificirala 17 ljudi, ki so jih ugrabili severnokorejski agenti. Leta 2002 se jih je pet vrnilo na Japonsko, usoda ostalih pa še vedno ni znana. V japonski javnosti obstaja prepričanje, da Severna Koreja ne želi vrniti ostalih oseb oziroma pojasniti njihovega statusa."

- Severnokorejski jedrski program velja za veliko grožnjo stabilnosti in miru v regiji. Bi lahko prišlo do nadaljnjih korakov pri združevanju brez razrešitve tega vprašanja? Na drugi strani pa velja enako vprašanje tudi za prisotnost ameriških vojakov v Južni Koreji.

HDZ: "Severnokorejski jedrski program, ki ima poleg vojaškega tudi izredno pomembne politične implikacije, je ena največjih grožen za stabilnost celotne regije. Interesi vpletenih v šest-stranska pogajanja so zelo različni. Severna Koreja ne namerava prekiniti z jedrskim programom, saj je to njihov najmočnejši argument v pogovorih. Dodatno skrb vzbujajo poročila, da Severna Koreja preprodaja določene dele svojega jedrskega programa državam, kot sta Iran in Sirija pa tudi nekaterim mednarodnim terorističnim organizacijam. Poleg jedrskega in raketnega programa

Severna Koreja občasno izvaja vojaške provokacije, ker posledično vodi v dodatno oboroževanje. V Južni Koreji velja prepričanje, da prisotnost ameriških vojakov zmanjšuje možnosti vojaških intervencij Severne Koreje."

- Kako ocenjujejo vlogo ZDA v postopkih združevanja na Korejskem polotoku? So ZDA skozi svojo politiko skrbele predvsem za ohranjanje svojega interesa v Aziji zaradi bojazni, da bi Kitajska pridobila preveč vpliva?

HDZ: "V zadnjem obdobju smo priča nekaterim geostrateškim premikom. To se lepo vidi na primeru Ukrajine. Reakcije zahodnih držav skupaj z EU in ZDA silijo Rusijo v izolacijo in neke vrste vojaško diktaturo. Rusija je ob tem začela iskati nove partnerje in zaveznike. Posebno je videti krepitev sodelovanja s Kitajsko. Čeprav je to sodelovanje trenutno bolj gospodarske in trgovinske narave, pa bi lahko dolgoročno prineslo tudi tesnejše politično sodelovanje. ZDA se ob tem zavedajo, da je za zagotavljanje njihovih interesov ključnega pomena, da so prisotni tako v Južni Koreji kot tudi na Japonskem."

- Po prevzemu oblasti s strani Kim Jong Un-a so se pojavljala ugibanja, da bi glede na njegovo ozadje lahko prišlo do počasnih reforme. V treh letih in pol na oblasti ni izpeljal še nobene, prihajajo pa poročila o zastraševanjih in eksekucijah vodilnih ljudi, ki izražajo kakršen koli dvom v voditelja. Kako Južnokorejci vidijo možnosti spremembe režima v Pjongjangu?

HDZ: "Nihče natančno ne pozna notranje politične dinamike Severne Koreje. Zato nikoli natančno ne vemo, kaj je zgolj kulisa in kdo dejansko vodi državo. To opisuje tudi Jang Jin Sung v knjigi Dear Leader, ko opisuje, kako je Kim Jong Il še v času življenja svojega očeta Kim Il Sunga prevzel dejansko oblast v državi in ne šele po njegovi smrti, kot velja v širši javnosti. Prav zaradi zaprtosti severnokorejskega režima je težko vedeti, kdo dejansko vlada. Ugiba se, da se prevzem oblasti in notranja konsolidacija še nista v celoti končala, in vsaj v nekaj desetletjih je težko pričakovati, da bi se režim v Pjongjangu spremenil."

- Kako vidite možnost nadaljnjega združevanja Severne in Južne Koreje? Lahko pride do združitve, v kolikor v Severni Koreji ne pride do določenih sprememb režima?

HDZ: "Predsednica Parkova si je kot eno pomembnejših nalog v svojem mandatu zadala tudi združitev na Korejskem polotoku. Temu posveča kar nekaj energije, nekateri njeni kritiki so prepričani, da zaradi preokupacije z združitvijo premalo pozornosti posveča gospodarskim vprašanjem. A kljub njenim naporom se zdi, da glede na trenutne razmere in okoliščine, ni realno pričakovati kakršnegakoli napredka pri pogajanjih in nadaljnjih korakov v smeri združevanja."

- Kako mlajše generacije Južnokorejcev gledajo na združitev? Ali obstaja bojazen, da bo čez desetletje, ko bodo člani družin, ki jih je ločila korejska vojna umrli, interes za združitev dokončno izpuhtel?

HDZ: "Realna bojazen je, da v kolikor ne pride do združitve v času, ko so že žive generacije ljudi, ki so se bojevale v korejski vojni ali pa so bile njihove družine ločene in so na lastni koži občutile tragedijo razdeljenosti, mlajše generacije tega procesa ne bodo nadaljevale. Mlajši Južnokorejci se zavedajo, da bi morebitna združitev lahko imela zelo boleče implikacije na njihovo udobje in kvaliteto življenja, čemur pa se niso pripravljene odreči."

- Kakšne so vaše ocene glede možnosti nadaljnjega združevanja? Ocenjujete, da je sploh realno pričakovati združitev po mirni poti?

HDZ: "Kot rečeno, v kratkem ni pričakovati, da bi lahko prišlo do napredka. Severnokorejski režim bo še naprej skušal storiti vse, da bi se lahko ohranil na oblasti. Največja grožnja obstoju režima je slabo gospodarstvo ter posledično pomanjkanje hrane in lakota. Letos Severni Koreji ponovno grozi suša, ki bi lahko znatno zmanjšala pridelek hrane. Čeprav je bil režim skozi zgodovino že večkrat na robu propada, se mu je nekako uspelo obdržati na oblasti. Večkrat kot bo režim državo pripeljal do kriznih razmer, večja je verjetnost, da bo enkrat prišlo do močnega upora, kar bi bil začetek nepredvidljivih dogodkov, ki bi lahko vodile v združitev. Kdaj bi se to lahko zgodilo, pa ni mogoče napovedati."